

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ»
(ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ)

Τα βιβλιογραφικά σημειώματα των μονών των Μετεώρων.

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

Σταματούλας Ι. Λασκαράτου

Πτυχιούχου Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου,
2017

Επιβλέπων Καθηγητής: Καπετανάκη Σοφία, Επίκουρη Καθηγήτρια ΠΑ. ΠΕΛ.

Συνεπιβλέποντες: Βολονάκη Ελένη, Επίκουρη Καθηγήτρια ΠΑ.ΠΕΛ.
Καραβάς Ορέστης, Επίκουρος Καθηγητής ΠΑ.ΠΕΛ.

Καλαμάτα, Μάιος 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος...σ. 1.

Εισαγωγή...σ. 2.

1. ΜΕΤΕΩΡΑ: Η ΜΟΝΑΣΤΙΚΗ ΛΙΘΟΠΟΛΙΤΕΙΑ...σσ. 3-4.

1.1. Ι. Μ. Μεταμορφώσεως ή Μεγάλου Μετεώρου...σσ. 5-7.

1.2. Ι. Μ. Βαρλαάμ...σσ. 8-9.

1.3. Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου...σσ. 10-11.

1.4. Ι. Μ. Αγίας Τριάδας...σ. 12.

1.5. Ι. Μ. Αγίου Νικολάου Αναπαυσά...σ. 13.

1.6. Ι. Μ. Ρουσάνου...σσ. 14-15.

2. ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ: ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ...σσ. 16-20.

3. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΙΚΩΝ ΜΟΝΩΝ...σσ. 21-96.

4. ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΟΙ ΤΩΝ ΜΟΝΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ...σσ. 97-110.

5. ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ...σσ. 111-123.

Βιβλιογραφία ελληνική και ξενόγλωσση...σσ. 124-126.

Πρόλογος.

«Ὡσπερ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα, οὕτως καὶ οἱ γράφοντες βιβλίου τέλος»!

Δανείζομαι αὐτὸν τον προσφιλή λογότυπο των κωδικογράφων προκειμένου να δηλώσω την αμέριστη χαρά και την μεγάλη ευγνωμοσύνη που με διακατέχει, καθώς έπειτα από ένα πολύμηνο ταξίδι κατόρθωσα να φθάσω στο τέλος της διαδρομής έχοντας στις αποσκευές μου πολύτιμες εμπειρίες και γνώσεις σε έναν τομέα της φιλολογικής επιστήμης, την παλαιογραφία, που ορθώθηκε μπροστά μου σαν αποκάλυψη. Σε αυτό το ταξίδι καπετάνιος ήταν η κα. Σοφία Καπετανάκη, επίκουρη καθηγήτρια Παλαιογραφίας και Κωδικολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, που ανέλαβε την επίβλεψη της διπλωματικής εργασίας μου. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού δε συνάντησα ποτέ τρικυμία, μόνο νηνεμία, χάρη στις σοφές συμβουλές της και την υπομονετική καθοδήγησή της. Της οφείλω θερμές και εγκάρδιες ευχαριστίες που συνέβαλε με τον ουσιαστικότερο πάντα τρόπο στην εκπόνηση της εργασίας. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συνεπιβλέποντες καθηγητές της διπλωματικής μου εργασίας, κα. Βολονάκη Ελένη και κο. Καραβά Ορέστη για τις πολύτιμες υποδείξεις τους. Τέλος, ευχαριστώ το προσωπικό της Γενναδείου Βιβλιοθήκης, της Βιβλιοθήκης της Αμερικανικής Σχολής Αθηνών, της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών καθώς και της Βιβλιοθήκης του Φιλολογικού τμήματος της Καλαμάτας για την ανεκτίμητη συμβολή τους στις βιβλιογραφικές μου αναζητήσεις.

Εισαγωγή.

Η παρούσα διπλωματική εργασία συνιστά μια απόπειρα συστηματικής καταγραφής των κωδικογραφικών σημειωμάτων και των κωδικογράφων των μετεωρικών Μονών. Σκοπός της είναι η διευκόλυνση του ερευνητή που ενδιαφέρεται να προσεγγίσει τον παλαιογραφικό θησαυρό που εναπόκειται στα Μετέωρα.

Στο πρώτο κεφάλαιο, όπου γίνεται μια σύντομη ιστορική επισκόπηση της πορείας των Μονών στις βιβλιοθήκες των οποίων σώζονται χειρόγραφοι κώδικες, επιχειρείται η ένταξη του αναγνώστη στο ιστορικό περιβάλλον προκειμένου να αντιληφθεί την αξία από παλαιογραφική και ιστορική πλευρά των σωζομένων χειρογράφων.

Σκοπός του δευτέρου κεφαλαίου είναι ο ορισμός της έννοιας του βιβλιογραφικού σημειώματος με το πλήθος των πληροφοριών που αυτό συχνά κομίζει. Πρωτίστως, όμως, δεικνύεται ότι στην ουσία πρόκειται για την προσωπική σφραγίδα του αντιγραφέα- κωδικογράφου.

Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται συστηματική καταγραφή των αποθησαυρισθέντων κωδικογραφικών σημειωμάτων ανά μονή με την αρίθμηση που φέρουν στους αντίστοιχους καταλόγους.

Έπειτα, ακολουθεί συγκεντρωτικός κατάλογος των αντιγραφέων με χρονολογική κατάταξη, ώστε να διευκολύνεται η αναζήτησή τους από τον κάθε ενδιαφερόμενο.

Τέλος, ακολουθεί το κεφάλαιο των συμπερασμάτων, όπου καταδεικνύεται η σημασία των σημειωμάτων από παλαιογραφική σκοπιά, συνάμα και ως πηγή άντλησης ποικίλων πληροφοριών. Παράλληλα επισημαίνεται η ανάγκη στροφής της επιστήμης στην παλαιογραφική και κωδικολογική μελέτη, καθώς πρόκειται για έναν τομέα με ανεξάντλητο υλικό προς έρευνα.

1. ΜΕΤΕΩΡΑ: Η ΜΟΝΑΣΤΙΚΗ ΛΙΘΟΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Τα Μετέωρα, το μεγαλύτερο και σπουδαιότερο, μετά το Άγιο Όρος, κέντρο μοναχισμού στην Ελλάδα, είναι συγχρόνως ένα από τα πιο εμβληματικά αξιοθέατα της χώρας, αλλά και ένα από τα ομορφότερα τοπία στον κόσμο.

Αυτός ο «υπερβατικός κόσμος» που ορθώνεται πάνω στους γκρίζους, πανύψηλους βράχους υποβάλλει όποιον τον ατενίζει σε μια ατμόσφαιρα δέους, ονείρου και προσευχής.

Οι πελώριοι βράχοι που υψώνονται σαν κολοσσοί ανάμεσα στα Αντιχάσια όρη και την οροσειρά της Πίνδου, πάνω από την Καλαμπάκα και το Καστράκι, υποδέχθηκαν τους πρώτους ερημίτες-ασκητές τον 11^ο αιώνα¹, ενδεχομένως λίγο αργότερα κατά τον 12^ο αιώνα², δημιουργώντας μέσα σε σπηλιές τα καλούμενα *προσευχάδια*, ενώ η συστηματική οργάνωση του μοναστικού βίου ξεκινά το 1340 με την ίδρυση της πρώτης μονής, του *Μεγάλου Μετεώρου*, από τον Αγιορείτη μοναχό Αθανάσιο, τον αποκαλούμενο σήμερα Μετεωρίτη.

Έκτοτε στους απόκοσμους αυτούς βράχους, που μοιάζουν με κλίμακα μεταξύ γης και ουρανού, κτίστηκαν πολυάριθμα ασκηταριά και εικοσιτέσσερις μονές, εκ των οποίων έξι λειτουργούν μέχρι σήμερα: η Ι. Μ. Μεταμορφώσεως ή Μεγάλο Μετέωρο, η Ι. Μ. Βαρλαάμ, η Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου, η Ι. Μ. Αγίας Τριάδας, η Ι. Μ. Αγίου Νικολάου Αναπαυσά και η Ι. Μ. Ρουσάνου³.

Η πρώτη υποτυπώδης οργάνωση της μοναστικής πολιτείας δημιουργήθηκε με τη σύσταση της σκήτης της Δούπιανης ή των Σταγών κατά το δεύτερο μισό του 12^{ου} αιώνα. Ο προϊστάμενος της εν λόγω σκήτης, που υπαγόταν στην επισκοπή Σταγών, διοικούσε τα ασκηταριά της περιοχής με έδρα το ναό της Παναγίας της Δούπιανης, ο οποίος αποτελούσε το λεγόμενο *Κυριακό* ή *Πρωτάτο*, δηλαδή τον τόπο λατρείας, που σώζεται και σήμερα⁴.

Κατά τον 14^ο αιώνα ο ιερομόναχος Νείλος, καθηγούμενος και προϊστάμενος της σκήτης της Δούπιανης, αναδείχθηκε σε ηγετική μορφή του μετεωρίτικου μοναχισμού, καθ' ότι μεταξύ άλλων επί ηγουμενίας του κτίσθηκαν τέσσερις ναοί

¹ Νικονάνος (2009³):17.

² Θεοτέκνη Μοναχή (2010):50.

³ Δούκας-Παπαδημητρίου (2004):153.

⁴ Θεοτέκνη Μοναχή (2010):67.

(Παναγίας παρά το Πηγάδιον, Υπαπαντής, Παντοκράτορος, Αγίου Δημητρίου), ενώ η σκήτη απέκτησε σημαντικά προνόμια⁵, χάρις σε πρόσταγμα (1362) του θεοσεβούς ηγεμόνα Συμεών Ούρεση Παλαιολόγου.⁶ Στα μέσα του ίδιου αιώνα φθάνει στα Μετέωρα ο Αθανάσιος, ο οποίος χτίζει το ναό της Μεταμορφώσεως, ιδρύει το Μέγα Μετέωρο⁷- μέχρι τότε ο βράχος ονομαζόταν *Πλατύς Λίθος*- και καταρτίζει το καταστατικό λειτουργίας των μοναστηριών.

Εάν ο 14^{ος} αιώνας είναι ο αιώνας της ακμής της μετεωρίτικης μοναστικής λιθοπολιτείας, ο 15^{ος} αιώνας είναι περίοδος παρακμής των μοναστηριών, λόγω προστριβών μεταξύ τους (κτηματικές διαφορές και θέματα πρωτοκαθεδρίας).⁸ Τον επόμενο, ωστόσο, αιώνα η μοναστική ζωή στα Μετέωρα ζωογονείται με την ανακαίνιση των περισσότερων μονών και την ίδρυση νέων⁹, μεσούσης της Τουρκοκρατίας¹⁰ από την οποία δεν επηρεάζονται σημαντικά. Κατά την περίοδο της ακμής κυρίως, αλλά και κατά τα μεταγενέστερα χρόνια, λειτουργούν στις μονές καλλιγραφικά εργαστήρια με αποτέλεσμα πολλοί μοναχοί, να καταπιαστούν με την αντιγραφή μεγάλου αριθμού χειρογράφων κωδίκων και εγγράφων υψίστης ιστορικής και παλαιογραφικής αξίας¹¹, που σήμερα φυλάσσονται στα αρχειοφυλάκια των μοναστηριών.

Το μοναστικό συγκρότημα των Μετεώρων, που απaráμιλλα συνδυάζει το μοναδικό φυσικό περιβάλλον με την θρησκευτική και πνευματική ατμόσφαιρα, αναγνωρίστηκε ως ιερός χώρος με νόμο του κράτους το 1995 (ν. 2351/1995) με σκοπό την προστασία των μνημείων και των κειμηλίων που βρίσκονται σε αυτά, καθώς και τη διασφάλιση του ιδιαίτερου θρησκευτικού του χαρακτήρα¹². Επίσης, από το 1998 τα Μετέωρα συγκαταλέγονται στα Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, σύμφωνα με την UNESCO, διότι ως φορείς πολιτισμού διασώζουν ανεκτίμητους θησαυρούς, ιερά κειμήλια και πλήθος έργων εκκλησιαστικής τέχνης¹³.

⁵ Θεοτέκνη Μοναχή (2010):85-88.

⁶ Δούκας-Παπαδημητρίου (2004):149.

⁷ Θεοτέκνη Μοναχή (2010):34.

⁸ Δούκας-Παπαδημητρίου (2004):151.

⁹ Νικονάνος (2009³):19.

¹⁰ Η Θεσσαλία περιέρχεται στους Τούρκους το 1394 και θα παραμείνει υπό την κυριαρχία τους μέχρι το 1881.

¹¹ Για την ιστορία των χειρογράφων κωδίκων των μονών των Μετεώρων βλ. Σοφιανός (1988):35-87.

¹² Δούκας-Παπαδημητρίου (2004):176-177.

¹³ Θεοτέκνη Μοναχή (2010):27 υπ. 7.

1.1. I. M. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος ή Μεγάλου Μετεώρου.

Η Μονή Μεταμορφώσεως ή Μεγάλου Μετεώρου είναι το μεγαλύτερο και παλαιότερο μοναστήρι της μοναστικής πολιτείας των Μετεώρων. Θεμελιώθηκε τον 14^ο αιώνα από τον λόγιο αγιορείτη μοναχό Αθανάσιο¹⁴ που αργότερα η Εκκλησία τον κατέταξε στις τάξεις των αγίων¹⁵.

Ο Αθανάσιος ο Μετεωρίτης¹⁶ λαμπρή μορφή του ορθόδοξου μοναχισμού, καθώς είχε ως πρότυπό του το Άγιο Όρος¹⁷, επέβαλε το άβατο για τις γυναίκες, ενώ ήταν ο πρώτος που οργάνωσε το κοινοβιακό σύστημα των Μετεώρων και κατήρτισε με επιμέλεια τον κανονισμό των μοναστηριών.

Εξίσου λαμπρή και φωτισμένη φυσιογνωμία αποτέλεσε ο δεύτερος κτίτορας της μονής, ο μοναχός Ιωάσαφ, μαθητής του Αθανασίου. Ο Ιωάσαφ απεκδύθηκε τη βασιλική πορφύρα, καθ' ότι ήταν γιος του Συμεών Ούρεση Παλαιολόγου (1359-1370), δεσπότη της Ηπείρου και της Θεσσαλίας, και έγινε μοναχός¹⁸.

Η προσφορά και η δράση του Ιωάσαφ κατά τη μακρά διάρκεια του μοναχικού του βίου ήταν πλούσια και πολυσχιδής. Επεκτείνει τις εγκαταστάσεις κτίζοντας κελιά και νοσοκομείο, ενώ συντελεί στην ανακαίνιση του ναού της Μεταμορφώσεως που είχε κτισθεί από τον Αθανάσιο, και κατορθώνει να προσεγγίσει πλήθος δωρεών¹⁹.

Σημαντικό ορόσημο στη μακραίωνη ιστορία της μονής είναι τα τέλη του 15^{ου} αιώνα, όταν το Μεγάλο Μετέωρο κατόρθωσε να αποσχισθεί από τη σκίτη των Σταγών και να ανεξαρτητοποιηθεί σε σκίτη του Μετεώρου²⁰. Κατόπιν με την αρωγή του Πατριάρχη Ιερεμία Α΄ (1522-1546) η μονή γίνεται σταυροπηγιακή, υπάγεται, δηλαδή, στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και όχι στην επισκοπή της περιοχής.

¹⁴ Αρχικά, ο βράχος λεγόταν *Πλατύς Λίθος*, κατόπιν, όμως, ο άγιος Αθανάσιος τον ονόμασε *Μετέωρο*.

¹⁵ Θεοτέκνη Μοναχή (2010):70.

¹⁶ Για τη ζωή και τη δράση του Οσίου Αθανασίου Μετεωρίτη βλ. Σοφινός Δ. Ζ. (1990): Ο όσιος Αθανάσιος ο Μετεωρίτης. Βίος. Ακολουθία. Συναξάρια, Μετέωρα: 17-247.

¹⁷ Ο Άγιος Αθανάσιος πήγε πρώτη φορά στο Άγιο Όρος να μονάσει, αλλά λόγω του νεαρού της ηλικίας του, δεν τον δέχθηκαν. Τη δεύτερη φορά, ωστόσο, όταν ήταν πια 20 ετών, εγκαταβίωσε στη σκίτη Μαγουλά της Μονής Ιβήρων.

¹⁸ Νικονάνος (2009³):26. Ο Ιωάσαφ τιμάται ως άγιος από την Εκκλησία, όπως και ο Αθανάσιος και οι κάρες τους φυλάσσονται στη μονή.

¹⁹ ό.π. 27.

²⁰ ό.π.

Το κτιριακό συγκρότημα συναποτελείται από το επιβλητικό Καθολικό της Μονής, προς τιμήν της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, που έδωσε έκτοτε την ονομασία σε αυτήν, το ασκηταριό του πρώτου κτίτορα Αγίου Αθανασίου, την εστία²¹, την τράπεζα²², το νοσοκομείο και τα παρεκκλήσια του Αγίου Ιωάννου Προδρόμου, των Ισαποστόλων Κωνσταντίνου και Ελένης, της Θεοτόκου και το νεότερο του Αγίου Νεκταρίου.

Στη βιβλιοθήκη της μονής σώζεται μεγάλος αριθμός χειρογράφων κωδίκων (σύμφωνα με την καταγραφή του Ν. Βέη 661 κώδικες²³), οι οποίοι καλύπτουν χρονολογικά την περίοδο από τον 9^ο έως τον 19^ο αιώνα, θησαυροί ανυπέρβλητης αξίας που οι μοναχοί περιφρόνησαν με θρησκευτική ευλάβεια μέσα στους αιώνες.

Οι κώδικες ποικίλουν ως προς το περιεχόμενο, που κατά βάση, όπως είναι εύλογο, είναι θεολογικό και λειτουργικό. Μεταξύ των κωδίκων, ωστόσο, συναντώνται και χειρόγραφα με κείμενα αρχαίων ελλήνων συγγραφέων²⁴ ή νεότερα φιλοσοφικά, γραμματικής κ.ά. Ταυτόχρονα, αξιοσημείωτος αριθμός κωδίκων αποτελούν αξιόλογα έργα τέχνης, καθώς κοσμούνται με μικρογραφίες, επίτιτλα, πρωτογράμματα και εξαιρετικής καλαισθησίας σταχώσεις. Αυτός είναι ο λόγος, εξαιτίας του οποίου στόχος των ανά τους αιώνες περιηγητών ήταν να εξασφαλίσουν έναντι ευτελούς αντιτίμου ιστορημένα και διακοσμημένα χειρόγραφα πολύτιμης τέχνης και αξίας. Ο Άγγλος περιηγητής και ερευνητής R. Curzon, που επισκέφθηκε τα Μετέωρα στις 10 Νοεμβρίου του 1834, περιγράφει με ενθουσιασμό το πώς περιεργάστηκε τέτοια χειρόγραφα στη μονή του Μεγάλου Μετεώρου. Διατυπώνει μάλιστα την άποψη ότι αυτά τα χειρόγραφα θα αποτελούσαν θησαυρό για όποια βιβλιοθήκη της Ευρώπης κατάφερνε να τα εντάξει στις συλλογές της²⁵.

Ιδιαίτερης αξίας είναι επίσης τα παλαιότερα βιβλία, όπως και τα βυζαντινά, μεταβυζαντινά, αλλά και τα νεότερα έγγραφα (αυτοκρατορικά χρυσόβουλλα,

²¹ Είναι χαρακτηριστικό ότι η εστία είναι το μοναδικό κτίσμα που περιγράφει λεπτομερώς ο άγγλος περιηγητής Curzon από το Μεγάλο Μετέωρο βλ. Curzon (2010²):159-160.

²² Πρόκειται για σημαντικό κτίσμα κάθε μονής, διότι σε αυτό συγκεντρώνονται όλοι οι μοναχοί για να γευματίσουν.

²³ Βέη (1998²):9-69.

²⁴ Για τα χειρόγραφα αυτά ενδιαφέρονταν οι ξένοι περιηγητές, όπως μαρτυρά ο Curzon, ο οποίος αναζητούσε πυρετωδώς κώδικες με κείμενα του Ησιόδου και του Σοφοκλή, για τα οποία είχε κάνει μνεία στο δικό του έργο ο Σουηδός περιηγητής Bjornstahl, που επισκέφθηκε τα Μετέωρα το 1779, βλ. Curzon (2010²):157.

²⁵ Curzon (2010²):157-159.

πατριαρχικά σιγίλια, πλήθος επισήμων και ιδιωτικών) που φυλάσσονται στη μονή για τις σημαντικές ιστορικές πληροφορίες που κομίζουν.²⁶

²⁶ Δούκας-Παπαδημητρίου (2004):154 & Βέης (1998²):9-69.

1.2. I. M. Βαρλαάμ.

Η μονή Βαρλαάμ είναι το δεύτερο μεγαλύτερο μοναστήρι της μετεωρίτικης πολιτείας, ωστόσο, εξίσου σημαντικό με την «Πρώτη» των μονών. Περί τα μέσα του 14^{ου} αιώνα ο ασκητής Βαρλαάμ, για τον οποίο λίγα είναι γνωστά, αναρριχήθηκε στον πελώριο βράχο, όπου δεσπόζει σήμερα η ομώνυμη μονή, και έκτισε έναν μικρό ναό των Τριών Ιεραρχών και ορισμένα κελλιά. Μετά την αποδημία του θα χρειαστεί να περάσουν δύο αιώνες ώσπου να ξανακατοικηθεί ο βράχος.

Τον 16^ο αιώνα (1517-18) εγκαθίστανται οι αδελφοί ιερομόναχοι Νεκτάριος και Θεοφάνης οι Αψαράδες με καταγωγή από τα Ιωάννινα. Τα δυο αδέλφια βρήκαν στον βράχο ελάχιστα απομεινάρια από τα κτίσματα του προκατόχου τους και επιδόθηκαν με ζήλο στην αναστήλωση του ναού των Τριών Ιεραρχών, το πρώτο καθολικό της μονής, ενώ έκτισαν πύργο για το βριζόνι, το δίχτυ, με το οποίο ανέβαιναν (1536), σκάλα, κελλιά και άλλα κτήρια²⁷.

Με την πάροδο του χρόνου η μονή απέκτησε φήμη, με αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των μοναχών, που έγινε αιτία να θεμελιωθεί το νέο μεγάλο καθολικό της μονής Βαρλαάμ των Αγίων Πάντων το 1542. Επάνω από το παράθυρο της κόγχης του Ιερού του ναού υπάρχει μάλιστα εντοιχισμένη πλίνθος με την κτητορική επιγραφή: «+Νεκτάριος κ(αι) Θεοφάνης ιερομόναχοι κ(αι) κτήτορες ἔξ Ἰωαννίνων οἱ Αψαράδες ἔτους ,ζν' [7050=1542] ἰν(δικτιῶν)ος ιε'». ²⁸

Οι δύο ιερομόναχοι αγωνίστηκαν για την επιβίωση του μοναστηριού και το οργάνωσαν ώστε να είναι αὐτάρκες. Εξασφάλισαν κήπους, αμπέλια και χωράφια, καλλιέργησαν τη γη, έκτισαν μετόχια, μύλους κ.ά²⁹, το εξόπλισαν με τα απαραίτητα σκεύη και λειτουργικά βιβλία, ενώ οργάνωσαν υποδειγματικά και το κοινόβιό τους. Σήμερα, σημαντικά κτίσματα πέραν του ναού των Αγίων Πάντων, που αγιογραφήθηκε περί το 1560 από τον Φράγγο Κατελάνο³⁰, ζωγράφος της Κρητικής Σχολής, είναι το παρεκκλήσι των Τριών Ιεραρχών, η τράπεζα, η εστία και το νοσοκομείο.

²⁷ Νικονάνος (2009³):51.

²⁸ ό.π. 52-53.

²⁹ ό.π. 50-51.

³⁰ ό.π. 56.

Η μονή γνώρισε μεγάλη ακμή κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα. Ευνοήθηκε από πλήθος δωρεών ηγεμόνων της Βλαχίας με αποτέλεσμα να αποκτήσει οικονομική ευμάρεια³¹. Κατά τη διάρκεια της ακμάζουσας αυτής περιόδου οργανώθηκε και λειτούργησε στη μονή βιβλιογραφικό εργαστήριο, που ήταν το πιο συστηματικό εργαστήρι αντιγραφής χειρογράφων στα Μετέωρα³². Σε αυτό εργάζονταν μεθοδικά και ευλαβικά εξειδικευμένοι καλλιγράφοι και κωδικογράφοι με σκοπό την παραγωγή εκκλησιαστικών βιβλίων είτε προς χρήση της μονής είτε προς χρήση άλλων μονών ακόμη και ιδιωτών³³.

Σύμφωνα με την καταγραφή του χαλκέντερου Ν. Βέη³⁴ σήμερα σώζονται 298 κώδικες που χρονολογούνται από τον 11^ο έως τον 19^ο αιώνα εκκλησιαστικού κυρίως περιεχομένου, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται εικονογραφημένα χειρόγραφα απaráμιλλης τέχνης³⁵. Δεν λείπουν, ωστόσο, και έργα φιλοσοφικού, γραμματικού, νομικού, αστρολογικού και ιατρικού περιεχομένου, κάποια από τα οποία υπογραμμίζει ο Αγαμέμνων Τσελίκας- παρουσιάζουν ιδιαίτερο γλωσσικό ενδιαφέρον³⁶. Από τα σημαντικότερα χειρόγραφα που κατέχει η μονή Βαρλαάμ είναι το *Εὐαγγέλιον τὸ διὰ τεσσάρων*, το λεγόμενο *κώδικας του Πορφυρογέννητου* με την ερυθρόγραφη υπογραφή του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου (κώδ. υπ' αριθμόν 298)³⁷.

³¹ Σύμφωνα με τον Καραγιαννόπουλο (1996⁴):457 «Η μεγάλη αγάπη και ο σεβασμός προς το μοναχικό βίο εκδηλώνονταν και με αμέτρητες δωρεές και εύνοιες προς τις μονές, πράγμα που τους έδωσε σημαντικότερη περιουσία και τις έκανε υπολογίσιμο οικονομικό παράγοντα».

³² Τσελίκας (2008²):681.

³³ Σοφιανός (2000):332.

³⁴ Βέης (1984):στ'-κγ'.

³⁵ Ένα τέτοιο χειρόγραφο κέντρισε την προσοχή του Curzon, που προσπάθησε επί ματαίω να πείσει τον ηγούμενο να του το πουλήσει βλ. Curzon (2010²):141-142.

³⁶ Τσελίκας (2008²):677-678.

³⁷ Νικονάνος (2009³):64.

1.3. I. M. Αγίου Στεφάνου.

Η μονή του Αγίου Στεφάνου ήταν ανδρικό μοναστήρι, το οποίο το 1961 κατοικήθηκε από γυναικεία αδελφότητα που ανέπτυξε αξιόλογη κοινωνική δραστηριότητα. Μεταξύ άλλων το 1970 λειτούργησε Ορφανοτροφείο Δημοτικό σχολείο θηλέων, όπου δίδαξαν μοναχές³⁸.

Η ιστορία της χάνεται πίσω στο χρόνο. Πρόκειται για τον βράχο με την ευκολότερη διάβαση και θρυλείται ότι κατοικήθηκε στο τέλος του 12^{ου} αιώνα, αφού σύμφωνα με επιγραφή, που δε σώζεται σήμερα, το 1192 ανήλθε για να μονάσει ο ασκητής Ιερεμίας³⁹. Πάντως ως οργανωμένη μονή ο Άγιος Στέφανος αναφέρεται από τον 14^ο αιώνα.

Σε τοιχογραφίες στην είσοδο του νάρθηκα του πρώτου καθολικού του Αγίου Στεφάνου εικονίζονται οι φερόμενοι ως οι κτίτορες της μονής. Πρώτος θεωρείται ο Αρχιμανδρίτης όσιος Αντώνιος Καντακουζηνός⁴⁰, που αναρριχήθηκε στο βράχο τον 14^ο αιώνα και η καταγωγή του ανάγεται στη μεγάλη βυζαντινή οικογένεια των Καντακουζηνών⁴¹. Επόμενος κτίτορας αλλά και ανακαινιστής της μονής φέρεται ο μοναχός Φιλόθεος, γνωστός από ένα σιγίλλιο του πατριάρχη Ιερεμία Α' (1545), στο οποίο περιγράφεται ζωηρά η μεγάλη προσφορά και το ακούραστο έργο του⁴². Ο Φιλόθεος ανέπτυξε πλούσια οικοδομική δραστηριότητα, ενώ εξόπλισε τη μονή με ποικίλα σκεύη και τα απαραίτητα εκκλησιαστικά βιβλία. Έργο δικό του είναι η ανοικοδόμηση του ναού του Αγίου Στεφάνου το 1545.

Τον 17^ο αιώνα η μονή αποκτά και δεύτερο τιμώμενο προστάτη, τον Άγιο Χαράλαμπο, του οποίου η κέρα φυλάσσεται στην Αγία Τράπεζα. Ένεκα αυτού χτίζεται τον επόμενο αιώνα (1798) το νέο μεγάλο καθολικό του Αγίου Χαραλάμπους⁴³.

Η βιβλιοθήκη του μοναστηριού αριθμεί 154 χειρόγραφα, σύμφωνα με την καταγραφή του Δ. Σοφιανού, που χρονολογούνται από τον 11^ο έως τον 19^ο αιώνα. Αναφορικά με το περιεχόμενο στην πλειονότητά τους είναι λειτουργικά βιβλία

³⁸ Νικονάνος (2009³):68

³⁹ Για το πώς ανέγνωσαν μεταξύ άλλων την επιγραφή περιηγητές όπως ο Uspenskij, ο Bjornstahl και ο Heuzezy βλ. Σοφιανός (1986):i'. Την επιγραφή αναφέρει και η μοναχή Θεοτόκη (2010):70.

⁴⁰ Σοφιανός (1986):ia' και Νικονάνος (2009³):68.

⁴¹ Επιφυλάξεις για τη σύνδεση του Αντωνίου με βασιλική καταγωγή βλ. Σοφιανός (1986):ιβ'.

⁴² ό.π. ιγ'.

⁴³ Νικονάνος (2009³):69.

(Ευαγγέλια, Πραξαπόστολοι, Θείες Λειτουργίες, Ψαλτήρια). Ακόμη το μοναστήρι κατέχει μια αξιόλογη συλλογή νομικών κωδίκων (Μιχαήλ Μαλαξού, Νομοκάνων), αλλά και σπάνια παλαίτυπα⁴⁴.

⁴⁴ Σοφριανός (1986):θ'-λθ'.

1.4. I. M. Αγίας Τριάδας.

Το μοναστήρι της Αγίας Τριάδας, το οποίο βρίσκεται πλησίον του Αγίου Στεφάνου, είναι η πιο δύσκολα προσβάσιμη μονή, γεγονός που την καθιστούσε λιγότερο δημοφιλή στους επισκέπτες. Μοναχοί και προσκυνητές ανέβαιναν κατά τα παλαιά χρόνια με ανεμόσκαλα⁴⁵ ή με το βριζόνι, ενώ αργότερα κατά τον 19^ο αιώνα λαξεύτηκαν στο βράχο 140 σκαλοπάτια που διευκόλυναν την πρόσβαση.

Σύμφωνα με την παράδοση, η οποία ωστόσο δεν επιβεβαιώνεται ιστορικά, πρώτος κτίτορας τον 15^ο αιώνα (1438) θεωρείται ο μοναχός Δομέτιος. Οπωσδήποτε, όμως, τον 15^ο αιώνα το μοναστήρι είχε συγκροτηθεί, όπως μαρτυρά η επιγραφή στο καθολικό της με τη χρονολογία ,Ϸηπδ' [6984=1476] που είναι το έτος ανέγερσης του ναού⁴⁶.

Εκτός από το ναό της Αγίας Τριάδας αξιομνημόνευτο είναι το παρεκκλήσι του Προδρόμου κτίσμα του 17^{ου} αιώνα περιόδου ακμής του μοναστηριού. Τις κτιριακές εγκαταστάσεις συμπληρώνουν ο πύργος με το βριζόνι, τα κελλιά, βοηθητικοί χώροι και δεξαμενές.

Για λόγους ασφαλείας και συντήρησης τα 31 σωζόμενα χειρόγραφα της μονής Αγίας Τριάδας μεταφέρθηκαν με πρωτοβουλία του Ν. Βέη το 1953 μετά την συστηματική σύνταξη ενιαίου καταλόγου των κωδίκων στο σκευοφυλάκιο της μονής Αγίου Στεφάνου⁴⁷. Τα χειρόγραφα του μοναστηριού είναι ως επί το πλείστον θεολογικού και λειτουργικού περιεχομένου. Ωστόσο, μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται νομοκανονικά, αντιρρητικά, ασκητικά και πλήθος άλλων κειμένων, αλλά και μουσικοί κώδικες.

⁴⁵ Σύμφωνα με τον Curzon (2010²):148, που επισκέφθηκε το μοναστήρι το 1834, «Η Αγία Τριάδα έχει περίπου 10 ή 12 καλόγερους, οι οποίοι με τράβηξαν πάνω στην είσοδο του μοναστηριού τους μ' ένα σκοινί 32 οργιές μακρύ».

⁴⁶ Νικονάνος (2009³):96 και Σοφιανός (1993):θ'-ι'.

⁴⁷ Σοφιανός (1993):κγ'-κδ'.

1.5. I.M. Αγίου Νικολάου Αναπαυσά.

Η μονή Αγίου Νικολάου Αναπαυσά θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ο «βενιαμίν» της μετεωρίτικης μοναστικής πολιτείας, καθώς έχει κτιστεί στο πλάτωμα ενός χαμηλότερου και στενόχωρου βράχου. Το μοναστήρι εκτείνεται σε τρεις ορόφους ενσωματωμένο στην ανατολική πλευρά του.

Η προσωνομία της μονής ενδεχομένως να οφείλεται σε κάποιον παλαιό κτίτορά της, αν και οι πληροφορίες είναι ελλιπέστατες⁴⁸. Σύμφωνα με μια εκδοχή, το όνομα πιθανόν να αποδόθηκε στη μονή λόγω της πνευματικής ανάπαυσης και γαλήνης που προσφέρει σε όποιον μοναχό ή λαϊκό την επισκέπτεται⁴⁹.

Μολονότι σπαράγματα τοιχογραφιών στο ναό του Αγίου Αντωνίου συνηγορούν στην ύπαρξη και οργάνωση της μονής ήδη από τον 14^ο αιώνα, δεν τεκμαίρουν ιστορικά τη θεμελίωσή του, με συνέπεια να μην επιβεβαιώνεται η λειτουργία της αυτόν τον αιώνα.

Οπωσδήποτε το 1510 λαμβάνει χώρα συθέμελη ανακαίνιση της μονής οπότε και οικοδομείται ο ναός του Αγίου Νικολάου από το μητροπολίτη Λαρίσης άγιο Διονύσιο τον Ελεήμονα και τον έξαρχο των Σταγών ιερομόναχο Νικάνορα⁵⁰.

Το ιδιότυπο μοναστηριακό συγκρότημα που αναπτύσσεται κατακόρυφα αποτελείται από κάτω προς τα πάνω από το παρεκκλήσι του Αγίου Αντωνίου δίπλα από το οποίο εκτείνεται η κρύπτη, που παλαιότερα λειτουργούσε ως χώρος φύλαξης των χειρογράφων, το ναό του Αγίου Νικολάου, τα κελλιά και τέλος στον υψηλότερο όροφο συναντάει κανείς την τράπεζα και το εκκλησάκι του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου⁵¹.

Τα 35 χειρόγραφα της μονής ακολούθησαν τον ίδιο δρόμο με τα χειρόγραφα της Αγίας Τριάδας και φυλάσσονται στο μοναστήρι του Αγίου Στεφάνου για λόγους ασφάλειας.

⁴⁸ Νικονάνος (2009³):78 και Σοφιανός (1993):ι'.

⁴⁹ ό.π.

⁵⁰ Σοφιανός(1993):ιδ'

⁵¹ Νικονάνος (2009³):79.

1.6. I.M. Ρουσάνου.

Η μονή Ρουσάνου χτισμένη στην κορυφή ενός απότομου και στενού βράχου πήρε τη σύγχρονη οικοδομική της μορφή τον 16^ο αιώνα. Μολονότι η παράδοση τοποθετεί χρονικά τη «γένεσή» της τον 14^ο αιώνα, όταν ανήλθε στο στύλο μοναχός ονόματι Νικόδημος⁵², δε μπορεί να γίνει αποδεκτή, διότι είναι ιστορικά αστήρικτη.

Ξεκίνησε ως ανδρικό μοναστήρι, ωστόσο, σήμερα κατοικείται από γυναικεία αδελφότητα. Το όνομα πιθανότατα αποκτήθηκε από κάποιον παλιό κτίτορα.

Κατά το πρότυπο των ανακαινιστών της μονής Βαρλαάμ, αδελφών Νεκταρίου και Θεοφάνη, τον 16^ο αιώνα οι αδελφοί Ιωάσαφ και Μάξιμος αναρριχήθηκαν στο στύλο του Ρουσάνου, ανακαίνισαν τον ερειπωμένο ναό της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος και επιδόθηκαν σε πλήθος οικοδομικών και άλλων δραστηριοτήτων. Έκτισαν κελλιά, εξόπλισαν με σκεύη και λειτουργικά βιβλία τη μονή κ.ά⁵³. Στη Διαθήκη τους που σώζεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος περιγράφεται λεπτομερώς η δράση τους⁵⁴.

Κατά τους αιώνες 17^ο και 18^ο η μονή γνωρίζει μια συνεχόμενη παρακμιακή πορεία λόγω των αλληπάλληλων λεηλασιών, της λειψανδρίας καθώς και των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετώπιζε⁵⁵.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο σουηδός περιηγητής Bjornstahl ανέβηκε στη μονή το 1779, όπου βρήκε έναν μόνο μοναχό, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να συνεχίσει την έρευνά του, όπως είχε συμβεί νωρίτερα στις μονές Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ⁵⁶.

Ακόμη πολύ γλαφυρά διηγείται ο Άγγλος περιηγητής Robert Curzon πως μετά την επίσκεψή του στις μονές Βαρλαάμ και Αγίας Τριάδας έφτασε και στη Μονή Ρουσάνου. Ωστόσο, οι λίγοι μοναχοί απουσίαζαν και οι δυο γυναίκες φύλακες που εμφανίστηκαν στην κορφή του βράχου δεν πείστηκαν με κανέναν τρόπο να αφήσουν την ανεμόσκαλα για να ανέβει⁵⁷.

⁵² Σοφιανός (2009):12.

⁵³ Νικονάνος (2009³):88-89.

⁵⁴ Σοφιανός(1993):ιδ'-ιε'.

⁵⁵ www.rousanou.gr/ROUSSANOU/History.

⁵⁶ Björnstahl (1979):98-99.

⁵⁷ Curzon (2010²):149.

Η μονή έπειτα από μακροχρόνια περίοδο δυσκολιών και σταδιακής ερήμωσης ξανακατοικήθηκε τον 20^ο αιώνα από γυναικεία μοναχική αδελφότητα με πλούσια ανακαινιστική δράση. Προστάτιδα της μονής είναι η μεγαλομάρτυς Αγία Βαρβάρα, μολονότι ο ναός είναι αφιερωμένος στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος⁵⁸.

Κατά τον 16^ο αιώνα στο μοναστήρι λειτούργησε βιβλιογραφικό εργαστήριο, όπου μοναχικοί- αντιγραφείς μερίμνησαν προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες της. Οι 49 κώδικες της μονής, που καλύπτουν χρονολογικά τους αιώνες 13^ο έως 19^ο, είναι κατά κύριο λόγο εκκλησιαστικού περιεχομένου και μαζί με τους χειρόγραφους κώδικες του Αγίου Νικολάου Αναπαυσά και της Αγίας Τριάδας, οι κώδικες της μονής Ρουσάνου συναπαρτίζουν μια ενιαία συλλογή.

⁵⁸ Σοφιανός (2009):13.

2. ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ: ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ.

Τα μοναστήρια των Μετεώρων, μετά αυτά του Αγίου Όρους, έχουν στην κατοχή τους την πλουσιότερη συλλογή χειρογράφων κωδίκων, για τον λόγο αυτό προσείλκυσαν μέσα στα χρόνια το ενδιαφέρον πολλών, κυρίως ξένων, περιηγητών, αρχαιόφιλων και ερευνητών. Αυτός όμως που πραγματοποίησε συστηματική έρευνα και ακριβή καταγραφή των σωζόμενων μετεωρικών χειρογράφων ήταν ο Νικόλαος Βέης μεταξύ των ετών 1908-1909⁵⁹, ενώ αργότερα το έργο του συνέχισε και ο Δ. Ζ. Σοφιανός.

Σήμερα, ο αριθμός των μετεωρικών χειρογράφων ανέρχεται σε πάνω από χίλια με τα περισσότερα να φυλάσσονται στη βιβλιοθήκη της Μονής Μεταμοφώσεως⁶⁰. Δημιουργοί αυτού του θησαυρού οι περίπου 240 αντιγραφείς μοναχοί οι οποίοι εργάστηκαν στα οργανωμένα βιβλιογραφικά εργαστήρια των Μονών, συμβάλλοντας κυρίως στη διατήρηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, αφού διέσωσαν και παρέδωσαν σε εμάς την ευρεία και ποικίλη πνευματική παραγωγή αιώνων, που ίσως να είχε χαθεί, εάν εκείνοι δεν φρόντιζαν να αντιγράψουν με μεράκι και ευλάβεια κάθε είδος κειμένου.

Όπως ένα έργο τέχνης συνήθως φέρει την υπογραφή του δημιουργού του, κατά τον ίδιο τρόπο οι αντιγραφείς πολλές φορές μόλις περάτωναν το κοπιαστικό έργο της αντιγραφής έγραφαν τις τελευταίες αράδες του κειμένου σε σχήμα τραπεζίου ή και τριγώνου ανεστραμμένου, όπου κάθε γραμμή έχει μικρότερο μήκος από την προηγούμενη καταλήγοντας συνήθως στη λέξη «ἀμήν»⁶¹. Αυτός ο τρόπος που δηλώνει το τέλος της αντιγραφής και αποτελεί συγχρόνως το προσωπικό στοιχείο του βιβλιογράφου, ονομάζεται *κολοφώνας*⁶². Ο όρος αυτός με την πάροδο του χρόνου ταυτίστηκε με την έννοια κάθε τύπου βιβλιογραφικού σημειώματος⁶³, ενός σύντομου κειμένου εκ μέρους του αντιγραφέα που αφορά στον ίδιο και στην κοπιαστική εργασία που μόλις έχει ολοκληρώσει. Για αυτό τον λόγο, του σημειώματος προηγούνται ευχαριστίες προς τον Θεό για την τελεσφόρηση του έργου, όπως *Τέλος*

⁵⁹ Αναφέρονται ως επισκέπτες τον 17^ο αιώνα ο Κύπριος Αθανάσιος ο Ρήτωρ, τον 18^ο ο Σουηδός Jacob Björnatahl, το 1834 ο Άγγλος Robert Curzon, το 1858 ο Γάλλος Heuzey και ο Ρώσος αρχιμανδρίτης Uspenskij, βλ Σοφιανός (1996):133-136.

⁶⁰ Βέης (1998²):9-69 & Σοφιανός (1996):136.

⁶¹ Mioni (1998⁵):103.

⁶² Παπάζογλου (2009²):97.

⁶³ Mioni (1998⁵):155 υπ. 37.

σὺν Θεῷ, Τῷ συντελεστῇ τῶν καλῶν Θεῷ χάρις κ.α.⁶⁴, αλλά και ἡ ἔκφραση της ικανοποίησης του κωδικογράφου για την ολοκλήρωση του ἔργου της αντιγραφῆς με τη φράση «Ὡσπερ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα, καὶ οἱ θαλαττεύοντες εὐρεῖν λιμένα, οὕτως καὶ οἱ γράφοντες βιβλίου τέλος». Αποτελεῖ, μάλιστα, κοινό τόπο⁶⁵ που επαναλαμβάνεται ἐν εἶδει «ομηρικού λογοτύπου». Η ικανοποίηση που εκφράζεται με αὐτὴν την τυπικὰ επαναλαμβανόμενη φράση δεικνύει ταυτόχρονα και την ἀνακούφιση του αντιγραφέα που βιώνει το τέλος της αντιγραφῆς ὡς ἀπελευθέρωση⁶⁶.

Η ἔκταση και οἱ πληροφορίες που μπορεῖ να περιλαμβάνει ἓνα βιβλιογραφικό σημεῖωμα ποικίλλουν. Μπορεῖ να εἶναι ἐξαιρετικὰ λιτό ἀναφέροντας μόνο το ὄνομα του αντιγραφέα ἢ τη χρονολογία περάτωσης του ἔργου, ἀλλά και ἰδιαίτερα ἐκτενές και ἐμπλουτισμένο⁶⁷ με πληθώρα στοιχείων ὅπως:

α. Το ὄνομα και την ιδιότητα του κωδικογράφου, ο οποίος μπορούσε να εἶναι ἱερέας, μοναχός, διάκονος, πρεσβύτερος, ἱερομόναχος, ηγούμενος, ἀναγνώστης, νοτάριος, καλλιγράφος, ζωγράφος, γραμματικός κ.ά. Εἶναι γνωστό ὅτι πολλές φορές στα μοναστήρια λειτουργούσαν βιβλιογραφικά ἐργαστήρια (scriptoria)⁶⁸ ἢ *καλλιγραφεῖα*, ὅπου οἱ μοναχοὶ ἀναλάμβαναν το ἔργο της αντιγραφῆς ὄχι ἐπ' ἀμοιβῆ ἀλλά στο πλαίσιο των μοναστικῶν καθηκόντων τους και μάλιστα ἐργάζονταν ὑπὸ ἀυστηροῦς κανόνες⁶⁹. Στην περίπτωση κατὰ την οποία ο κωδικογράφος ἦταν μοναχός πρὶν ἀπὸ το ὄνομα ἢ την ιδιότητά του συνήθιζε να σημειώνει ἓνα ἐπίθετο ἐνδεικτικό ταπεινοφροσύνης, ὅπως *ἀμαρτωλός, ἐλάχιστος, τάλας, ταπεινός, ἀνάξιος, κακογράφος, σφαλογράφος*. Δεν ἦταν, λοιπόν, λίγες οἱ φορές που ο μοναχός ἐκρίνε ὑποτιμητικὰ την ἴδια του τη γραφή⁷⁰

β. Το ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου, την ἰνδικτιώνα, τον μήνα, την ἡμέρα, την ὥρα, τους κύκλους ἡλίου και σελήνης, ἢ ἀκόμη και κάποια μεγάλη εορτή (Εὐαγγελισμός, Πάσχα, Κοίμηση της Θεοτόκου, Χριστούγεννα, εορτή του μοναστηριού). Ἐνίοτε καταγράφεται το ὄνομα του αυτοκράτορα, του ηγούμενου της μονῆς ἢ του

⁶⁴ Πολίτης (1961):17.

⁶⁵ Mioni (1998⁵):104.

⁶⁶ Hunger (1995):124.

⁶⁷ Για τη σημασία των βιβλιογραφικῶν σημειωμάτων ὡς φορέων πληροφοριῶν στα λατινικά χειρόγραφα κατὰ την Ὑστερη Ἀρχαιότητα βλ Reynolds & Wilson (2001³):57-59.

⁶⁸ Devreesse (1954):46-47.

⁶⁹ Εὐαγγελάτου-Νοταρά (1978):38-39 & Παπάζογλου (2009²):93-97.

⁷⁰ Hunger (1995):120.

πατριάρχη, στοιχείο που συντελεί στην ακριβέστερη χρονολόγηση του χειρογράφου, κυρίως όταν δεν δίνεται κάποια χρονολογική ένδειξη.

γ. Τον τόπο στον οποίο ολοκληρώθηκε το έργο της αντιγραφής (Μονή και ενίοτε πόλη ή επαρχία στην οποία αυτή ευρίσκεται).

δ. Τον σκοπό της αντιγραφής του χειρογράφου, εάν πρόκειται, δηλαδή, για τάμα (εύχη), επιθυμία (πόθος, σπουδή), εντολή (έπιταγή), αλλά και το όνομα αυτού για τον οποίο εκτέλεσε το έργο ο κωδικογράφος ή αυτού που κατέβαλε το «έξοδον» της αντιγραφής⁷¹, με άλλα λόγια ο χορηγός, που συνηθέστερα μνημονεύεται μετά τον κωδικογράφο (δι' έξόδου, δια δαπάνης κτλ)⁷², π.χ. Έτελοιώθ(η) ή παροῦσα ἀκολουθεία δια σύνδρομ(ῆς) κ(αι) ἐξώδ(ου) καμοῦ π(α)π(ά) κυρ διμητρ(ίου): / ὦ θύτ(α) μέμνησο τοῦ γράψαντος / τλήμονος Ἰωάννου: ἀμ(ήν)⁷³.

ε. Την παράκληση του κωδικογράφου προς τους αναγνώστες να προσεύχονται για τη σωτηρία της ψυχής του.

στ. Τη συγχώρηση και την επιείκεια που ζητούν από τους αναγνώστες τους για την αμάθειά τους, για τυχόν σφάλματα ή για την «χωρικογραφία», δηλαδή την «χωριάτικη» μορφή της γραφής. Επίσης, απαντάται η πάγια άποψη ότι όποιος γράφει περιπίπτει σε σφάλματα με τη φράση *ὁ γράφων παραγράφει*⁷⁴. Διευκρινίζουν, ωστόσο, σε κάθε περίπτωση ότι οποιοδήποτε λάθος έγινε ακούσια και χωρίς πρόθεση. Μελετητές, όπως ο Turyn⁷⁵ παλαιότερα και ο Άτσαλος⁷⁶ αργότερα, υποστηρίζουν με μικρότερη ή μεγαλύτερη επιφύλαξη ότι η τυπική έκφραση *ὁ γράφων παραγράφει* θα μπορούσε να αποτελέσει κριτήριο τοπικού προσδιορισμού των χειρογράφων. Η φόρμουλα και οι παραλλαγές της, που απαντούν κατά κύριο λόγο σε βιβλία θρησκευτικού, εκκλησιαστικού και λειτουργικού περιεχομένου, συνηγορεί στην ιταλοελληνική προέλευση των χειρογράφων⁷⁷.

ζ. Την εκτόξευση αρών εναντίον όποιου σκεφθεί ή επιχειρήσει να αφαιρέσει (κλέψει) το χειρόγραφο ή να το καταστρέψει, *ἥτις ἀποξενώσει, ἔχη τὰς ἀράς τῶν τη'*

⁷¹ Παπάζογλου (2009²):98 & Mioni (1998⁵):104.

⁷² Πολίτης (1961):28.

⁷³ βλ. Κώδικα αρ. 10 της Μονής Μεταμορφώσεως.

⁷⁴ Παπάζογλου (2009²):98.

⁷⁵ Turyn (1964):54-55.

⁷⁶ Άτσαλος (2004):322-323.

⁷⁷ ό.π. 323-324.

πατέρων..., κάτι που πηγάζει από τη επιθυμία του αντιγραφέα το προϊόν του κόπου του να παραμείνει παντοτινά στο μοναστήρι.

η. Τη δήλωση της συνειδητοποίησης εκ μέρους του αντιγραφέα για την προσωρινότητα της ανθρώπινης ζωής σε αντίστιξη προς την αιωνιότητα του έργου (*Ἡ μὲν χεὶρ ἢ γράψασα σήπεται τάφω, γραφή δὲ μένει εἰς χρόνους ἀπεράντους*⁷⁸). Πρόκειται για μια τυπική φράση, η οποία χρησιμοποιείται με παραλλαγές από τον 10^ο έως τον 19^ο αιώνα στα βιβλιογραφικά σημειώματα των χειρογράφων, διαδεδομένη σχεδόν σε ολόκληρο τον γεωγραφικό χώρο που κάλυπτε η παλαιά βυζαντινή αυτοκρατορία⁷⁹. Η πλατιά διάδοσή της οφείλεται στο ότι εξέφραζε μια πάγια χριστιανική θέση. Υπό προϋποθέσεις η μελέτη μπορεί να την χρησιμοποιήσει ως κωδικογραφικό κριτήριο για την ανεύρεση και ανίχνευση σχέσεων των χειρογράφων, σύμφωνα με τον Β. Άτσαλο⁸⁰.

Είναι προφανές ότι σε κάποιες περιπτώσεις τα κωδικογραφικά σημειώματα υπό προϋποθέσεις συνιστούν σημαντική πηγή ιστορικών, οικονομικών και άλλων πληροφοριών για την εποχή κατά την οποία συντάχτηκαν⁸¹. Η Ευαγγελάτου-Νοταρά⁸², προς απόδειξη των ποικίλων πληροφοριών των οποίων αυτά είναι φορείς σημειώνει μεταξύ άλλων στη διδακτορική της διατριβή: «τὸ ὑλικὸ τῶν σημειωμάτων ἀποτελεῖ ἀξιόλογον πηγὴν πληροφορήσεως διὰ τὸν ἐρευνητὴ τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου, διότι παρέχει εἰδήσεις ποικίλου περιεχομένου· οὕτω ἔχομεν εἰδήσεις προσωπογραφικὰς [...], οικονομικὰς [...], δημογραφικὰ, περὶ πόλεων καὶ περιοχῶν, μονῶν καὶ ναῶν, ἐπαγγελμάτων, φυσικῶν γεγονότων, ἱστορικῶν γεγονότων κλπ».

Τα κωδικογραφικά σημειώματα, γράφονταν σε μικρογράμματη ή κεφαλαιογράμματη γραφή, ενώ ο αντιγραφέας μπορεί να επιλέξει να το γράψει ή με μονοκονδυλιά⁸³, ή ακόμη και με κρυπτογραφικό αλφάβητο⁸⁴.

Σε ένα χειρόγραφο, όμως, το κωδικογραφικό σημείωμα δεν είναι το μόνο που συναντάμε. Συχνά ο βιβλιογράφος είτε συγχωνεύει σε ένα κωδικογραφικό σημείωμα

⁷⁸ Treu (1970):55-64.

⁷⁹ Άτσαλος (2004):280.

⁸⁰ ό.π. 281.

⁸¹ Για μια πολυεπίπεδη εκτίμηση των κωδικογραφικών σημειωμάτων βλ. Treu (1966):127-143.

⁸² Ευαγγελάτου-Νοταρά (1978):5.

⁸³ Είναι η γραφή με μια μόνο κίνηση με τρόπο ώστε η γραφίδα να μην ανασηκωθεί από το υλικό της γραφής. Τα γράμματα της μονοκονδυλιάς είναι ευμεγέθη, συνδέονται με κεραίες και γραμμές δημιουργώντας συμπλέγματα.

⁸⁴ Παπάζογλου (2009²):104-106.

είτε συντάσσει ξεχωριστά και άλλους τύπους σημειωμάτων. Σε έναν κώδικα μπορούμε να βρούμε διάσπαρτα και άλλα σημειώματα, όπως ενθυμήσεις, αφιερωματικά, κτητορικά και βραχέα χρονικά γραμμένα είτε στα φύλλα του χειρογράφου, είτε σε κενά φύλλα ή ακόμη και στην ώρα ή στις πινακίδες της σταχώσεως⁸⁵. Αυτά μπορεί να προέρχονται όχι μόνο από τους αντιγραφείς, αλλά πολλές φορές και από τους χρήστες του κώδικα. Συγκεκριμένα, οι ενθυμήσεις αναφέρονται σε γεννήσεις, θανάτους, φυσικά φαινόμενα (λ.χ. σεισμοί, έκλειψη), ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα. Τα κτητορικά αναφέρονται στον κάτοχο του κώδικα, που μπορεί να είναι ιδιώτης, μονή ή εκκλησία, ενώ τα βραχέα χρονικά είναι η κατά σειρά παράθεση χρονολογιών και γεγονότων. Είναι πολύ σημαντικό να επισημανθεί πως αρκετά από αυτά τα σημειώματα σε συνδυασμό με τα βιβλιογραφικά συναποτελούν πηγή γνώσης των πολιτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών συνθηκών της εποχής της αντιγραφής τους. Ακόμη, είναι δυνατόν στην περίπτωση που ο κώδικας δεν φέρει το έτος αντιγραφής να περιέχουν στοιχεία που βοηθούν στην χρονολόγησή του.

Ωστόσο, πρέπει να καταστεί σαφές πως για να αποτελέσουν αντικείμενο παλαιογραφικής έρευνας και σε μια δεύτερη φάση ιστορικής μελέτης, πρέπει να επιβεβαιωθεί η γνησιότητα των σημειωμάτων αυτών. Υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες ο αντιγραφέας του αντιβόλου μαζί με το κείμενο αντέγραφε και το κωδικογραφικό σημείωμα, με αποτέλεσμα ένα χειρόγραφο μεταγενέστερο να αποδίδεται σε κωδικογράφο προγενέστερο⁸⁶.

Συνεπώς, ο μελετητής του χειρογράφου οφείλει να δίνει τη δέουσα προσοχή στα σημειώματα προκειμένου να διερευνήσει τη γνησιότητά τους, έτσι ώστε να αποτελέσουν αξιόπιστο τεκμήριο για τη χρονολόγηση του χειρογράφου. Πρωτίστως μέλημα του παλαιογράφου είναι να διαπιστώσει εάν το κείμενο και το κωδικογραφικό σημείωμα είναι προϊόντα του ίδιου χεριού. Ακόμη πρέπει να σημειωθεί ότι δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες συμβαίνει να προστίθεται βιβλιογραφικό σημείωμα σε χρόνο μεταγενέστερο από τον χρόνο αντιγραφής του κώδικα⁸⁷.

⁸⁵ Πολίτης (1961):28-35.

⁸⁶ Παπάζογλου (2009²):98-99.

⁸⁷ Mioni (1998⁵):106.

3. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΙΚΩΝ ΜΟΝΩΝ.

Στην παρουσίαση των βιβλιογραφικών σημειωμάτων προτάσσεται ο αριθμός του κώδικα, που φέρει στον αντίστοιχο κατάλογο, όπου περιγράφεται αναλυτικά, το έτος ή ο αιώνας αντιγραφής του, το υλικό γραφής, ο αριθμός των φύλλων και το περιεχόμενό του. Κατόπιν, σημειώνεται ο αριθμός φύλλου ή σελίδας όπου ευρίσκεται το βιβλιογραφικό σημείωμα, και ακολουθεί η μεταγραφή του σημειώματος, όπως ακριβώς εμφανίζεται στο χειρόγραφο, χωρίς καμία παρέμβαση ή διόρθωση λαθών και αβλεψιών του αντιγραφέα, παρά μόνον σε σημεία που δημιουργούν δυσκολία στην κατανόηση του κειμένου. Στις περιπτώσεις που υπάρχει αναγραφή του έτους από κτίσεως κόσμου, αυτό τίθεται μέσα σε αγκύλες όπως και το έτος από Χριστού γεννήσεως⁸⁸ αφού έχει γίνει η απαιτούμενη μετατροπή⁸⁹.

Συντομογραφίες

Β.σ. Βιβλιογραφικό Σημείωμα

Έτ. Έτος

σ. σελίδα

σσ. σελίδες

φ. φύλλο

φφ. φύλλα

/ Αλλαγή στίχου

() Ανάπτυξη συντομογραφιών

[[...]] Διαγραφή από τον αντιγραφέα

{ } Διαγραφή από τον εκδότη

⁸⁸ Πολίτης (1961):34-35.

⁸⁹ Στην περίπτωση που στο βιβλιογραφικό σημείωμα αναφέρεται ο μήνας, τότε από 1^η Ιανουαρίου έως και 31 Αυγούστου αφαιρούμε 5508 από το έτος κτίσεως κόσμου, ενώ από 1^η Σεπτεμβρίου έως και 31 Δεκεμβρίου αφαιρούμε 5509 από το έτος κτίσεως κόσμου, για να προκύψει το έτος από Χριστού γεννήσεως.

- ` ‘ Προσθήκη στο διάστιχο από τον αντιγραφέα
- <> Προσθήκη από τον εκδότη
- [...] Συμπλήρωση χάσματος
- ... Ίχνη γραμμάτων

ΜΟΝΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ⁹⁰

Κώδικας 1: Έτ. 1548/49, Χαρτί, φφ. 446, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 363^Γ: *ἐγράφη ἐπὶ ἔτους ,ζ^ω/νς' [7056=1547/48]· ἰν(δικτιῶν)ος στ^{ης}'*:

Κώδικας 2: Έτ. 1383/84, Χαρτί, φφ. 348, Μηναίον Ιανουαρίου-Απριλίου.

Β.σ.: φ. 340^Γ: *Ἐτελειώθη το παρὸν βιβλίον, ἦγουν / τὸ τετραμηναῖον, ἐν ἔτει ,ς^ωω^ωλ^ωβ^ω' [6892=1383/84]· ἰν(δικτιῶν)ος ζ': / θ(εο)ῦ τὸ δῶρον καὶ πόνος Ἰωάσαφ.*

Κώδικας 3: Έτ. 1522, Χαρτί, φφ. 372, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 86^Γ: *ζνβωαβψλζλχπελψθνεοαβωενψβηθωλοελθωλχ [μνήσθητί μου κ(ύρι)ε ὅταν ἔλθης ἐν τῇ βασιλείᾳ σου (=κρυπτογραφικά)] / ἐν ἔτει ,ζ^ωλ^ω' [7030=1522] ἰν(δικτιῶν)ος ι'. μνη(ι) α(ύ)γ(ού)στ(ω). β' ἡμέ(ρα) ζ^ω'*:-

Κώδικας 4: Έτ. 1545/46, Χαρτί, φφ. 271, Ψαλτήριο.

Β.σ.: φ. 269^Γ: *Τέλος εἴληφεν, νῦν ἡ παροῦσα δέλτος· / Δα(βι)δ προφήτου, κ(αι) βασιλέως μέλος· / καὶ ἐτέρων προφητῶν ψαλμῶδεις ῥήσεις· / αἴτινες εἰς ὕφους ἐν ἄναγραφεῖσαι· / τὸ τερπνὸν ψαλτήριον ἐπωνομάσθη: / ἐγράφη ἐπὶ ἔτους ,ζνδ' [7054=1545/46]· ἰν(δικτιῶν)ος δ':+*

Κώδικας 5: 15^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 191, Οκτώηχος.

Β.σ.: φ. 97^ν (τέλος του γ' ήχου): *παναγία θεοτόκε η μετεώρη(ι)σα βοηθ(ει) τοὺς δούλ(ους) σου καὶ διὰ τ(ῶν) εὐχ(ῶν) αυτ(ῶν) βοηθ(ει) κ(αι) τὸν ἀχρεῖον νεῖλον.*

φ. 186^Γ (τέλος του δ' ήχου): *εὐχεσθε π(ατέ)ρες νεῖλω τω μοντζαλέα*

φ. 191^ν μονοκονδυλικά: *Νεῖλου τλήμονος πωνως*

⁹⁰ Οι Κώδικες της Ι. Μ. Μονής Μεταμορφώσεως περιγράφονται στο Βέης (1998²).

Κώδικας 10: 14^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 238, Σύμμεικτος (από συστάχωση).

Β.σ.: φ. 97^v: Ἐτελοιώθ(η) ἢ παροῦσα ἀκολουθεία διὰ σύνδρομ(ῆς) κ(αὶ) ἐξώδ(ου) καμοῦ π(α)π(ᾶ) κυρ διμητρ(ίου): / ὦ θύτ(α) μέμνησο τοῦ γράψαντος / τλήμονος ἰωάννου: ἀμ(ήν):⁹¹

Κώδικας 14: Ἐτ. 1547/48, Χαρτί, φφ. 251, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 236^r: ἐγρά(φ)η ἐπὶ ἔτους ,ζνς' [7056=1547/48]· / ἰν(δικτιῶν)ος ζ^{ης}':+.

Κώδικας 20: Ἐτ. 1422/23, Χαρτί, φφ. 326, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 324^v: ἐπληρώθ(η) ἢ παροῦσα δέλτος· διὰ χει/ρος κάμοῦ θεοδώρου τοῦ ψαλτου / ἐν ἔτει ,ςῆλα' [6931=1422/23]: κ(αὶ) οἱ ἀναγι/νώσκοντες εὐχέσθαι καὶ μὴ <καταράσθε> / ὅτι ὁ γράφων παραγράφη:-

Κώδικας 21: Ἐτ. 1386/87, Χαρτί, φφ. 375, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 367^r: Ἐτελειώθ(η) τὸ παρὸν τριῶδ(ιν) μ(ε)τ(ᾶ) τοῦ πεντηκοστάρ(ιν) / ἐν ἔτει ,ζωλε' [6895=1386/87], ἰν(δικτιῶν)ος ι': / θ(εο)ῦ τῶ δῶρον (καὶ) ἰωάσαφ πόνος. / Τῶ Συντελεσθῆ τῶν καλῶν θ(ε)ῶ χάρις.⁹²

φ. 374^v μονοκονδυλικά: Θ(εο)ῦ τῶ δῶρον (καὶ) πόνος ἰωάσαφ λαρίσσης / ὑπερτίμου (καὶ) ἐξάρχου δευτέρας / θετταλίας καὶ πάσης ἐλλάδος / ἀφιερωθὲν βιβλία μείζονά τε καὶ μικρά / πεντεκέδεκα· εἰς τ(ήν) μονήν τοῦ ἀγί(ου) / μετεώρου, ὑπὲρ μνημόσυνον / τῶν π(ατέ)ρων μου, (καὶ) ἐμοῦ τοῦ αμαρτωλ(οῦ):+

Κώδικας 22: Ἐτ. 1502, Χαρτί, φφ. 359, Μηναίο Νοεμβρίου, Δεκεμβρίου, Ιανουαρίου.

⁹¹ Ο γραφέας Ιωάννης φαίνεται να αντέγραψε τα φφ. 74-97^v όπου η ακολουθία επί καθερώσει ναού.

⁹² Ο κώδικας έχει αντιγραφεί ολόκληρος από τον Ιωάσαφ, Μητροπολίτη Λαρίσης, παρότι επιλέγει να γράψει το σημείωμα μετά το τέλος του Πεντηκοσταρίου.

Β.σ.: φ. 359^f: Ἐτελειώθη τὸ παρὸν τριμηναί/ον, διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς / καὶ ἀμαρτωλοῦ ματθαίου ἱερέως, / τὸ ἐπίκλην ἔχων φαγωγένης· ἐκ χά/ρας σιβήστας· ἐν μην(ί) μαρτίω· / κδ'· ἡμέρα ε', ὥρα η' τῆς ἡμέρας· καὶ μι/κροῦ τοῦ τρέχον[[χω]]ντος ἐφ' ἡμᾶς χρόνου. / Ἐτους ,ζι' [7010=1502]. ἰν(δικτιῶνος) ε'. καὶ ὅσοι ἐπὶ χεῖ/ρας λαμβάνετ(αι), εὔχεσθαι διὰ / τὸν κ(ύριο)ν κ(αὶ) μὴ ἀράσθαι:- / δό(ζα) σοι ὁ θε(ε)ς ἡμῶν δόζα σοι· τριάς / ἀγία δόζα σοι:-

Κώδικας 24: Ἐτ. 1347, Χαρτί, φφ. 201, Πεντηκοστάριο.

Β.σ.: φ. 201^f: Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον κ(α)τ(ἀ) τὸ ,ςωνε' [6855=1347] ἔτος, ἰν(δικτιῶν)ος ιε'·+ / Γραφὲν χειρὶ Γερβασίου ἀμαρτωλοῦ+ / μηνὶ ἀπριλλ(ίω) γ'. οὗ ἡ ἀρχὴ Ἰαννουαρ(ίου) α'''+

Κώδικας 25: Ἐτ. 1407/08, Χαρτί, φφ. 201, Πεντηκοστάριο, Λόγοι.

Β.σ.: φ. 173^f: Τέλος τοῦ πεντηκοσταρίου τῆς υψηλοτέρας ὁ εμουντζώθη διέμου τοῦ νεύλου / καὶ δι' ἐξόδου τοῦ μοναχοῦ βαρνάβα / καὶ ὁ θε(ε)ς συγχωρήσει αὐτόν ... / ἔτ(ους) ,ς'η'ις' [6916=1407/08].⁹³

Κώδικας 30: 16^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 347, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 338^v: Ἐτελειώθη(η), τὸ παρὸν βιβλίον· / διὰ χειρὸς κάμοῦ· στεφάνου ἱερέ(ως) / τοῦ προθύμοῦ· κ(αὶ) εὔχεσθέ μοι / ἵκετεύω διὰ τὸν κ(ύριο)ν· εἰς ὃς ἐσφάλ(ην). / ὅτι χορῆκός εἰμὶ τῆς γρα(φ)ῆς+++

Κώδικας 31: Ἐτ. 1401/02, Χαρτί, φφ. 283, Μηναίο Σεπτεμβρίου-Φεβρουαρίου.

Β.σ.: φ. 279^v: Ἡ βίβλος αὕτη ἐγράφει οἷα καὶ αν ε(ναι) διὰ χειρὸς του νεύλου του σταυρά ταχα καὶ μοναχου δια δὲ εξοδου / (καὶ) προστάξεως βαρνάβα μοναχοῦ του ἐν τῇ ὑψηλοτ(έ)ρ(α) κατοικοῦντος εν ἔτει ,ς'η'ι' [6910=1401/02]

⁹³ Ο κώδικας ἔχει αντιγραφεῖ ολόκληρος ἀπὸ τον ἴδιο αντιγραφέα.

Κώδικας 36: 15^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 243, Μηναίο Νοεμβρίου.

Β.σ.: φ. 243^f: τὸ συντελεστῆ τῶν καλ(ῶν) θ(ε)ῶ χάρις. / Σὺν ἄλλαις πεντ(ε) κάι δεκα ἰδοῦ καὶ ταῦτα, / νεῖλου τὰ μουτζόμ(α)τα του δῖουγμ(έν)ου· / εὔχεσθ(αι) τὸν ἄθλιον καὶ διορθῆτ(ε) / ὅσα ἐξ ἀγνοί(ας) μου καὶ ἀμαθείας / σφάλαματα εὐρίσκεται θεῖοι π(ατε)ρες. / ἐν ταῖς βίβλοις ἀμα τε καὶ συνοιῆτε.

Κώδικας 39: 17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 208, Ευχές, Ακολουθίες, Κανόνες.

Β.σ.: φ. 204^f: + ἐγγραφῆ ἐπὶ ἔτους· ,ζρκδ' [7124=1615/16] / ἰ(δικτιῶν)ος ἰδ'

Κώδικας 47: Ἐτ. 1600/01, Χαρτί, φφ. 72, Ευχές του Εσπερινού, Απόδειπνου κ. ά.

Β.σ.: φ. 72^f: Τω συντελεστῆ τῶν καλῶν θ(ε)ῶ, δοξα· / χάρις· αὐτοῦ τὸ δῶρον· καὶ ἰάκῳ/βου τοῦ ἀμαρτολοῦ κ(αὶ) οἰκτροῦ / ἀμονάχου πόνος· / ἔτους ,ζωρθ' [7109=1600/1].- σαμουῆλ

Κώδικας 50: Ἐτ. 1620/21, Χαρτί, φφ. 274, Σύμμεικτος θεολογικός.

Β.σ.: φ. 274^f: + του ταπεινοῦ κ(αὶ) ἐυτελῆ δανειῆλ ἱερο[μον]χ(ου) γράψας / ,ζρλ' [7130=1621/22] μετεῶρου

Κώδικας 56: Ἐτ. 1580, Χαρτί, 16^{ος} αι., φφ. 207, Μουσικός κώδικας.

Β.σ.: φ. 207^v: Τέλος ἐν μηνὶ ἰάνουαρ(ίω) η' / ,αφπ' [1580] διὰ χειρός ἐμοῦ νῖκολάου / παδιᾶτη

Κώδικας 64: Ἐτ. 1588, Χαρτί, φφ. 261, Πράξεις των Αποστόλων.

Β.σ.: φ. 259^v: Ὡσπερ ζένοι χαίρουσιν πατρίδα βλέπειν / οὕτως καὶ οἱ γράφοντες ἰδεῖν βιβλίου τέλος· / Ἡ μὲν χειρὶ ἢ γράψασα τήνδε τὴν βίβλον σαπήσεται / φεῦ, καὶ γενήσεται κόνις·· Ἡ δὲ βίβλος ταύτη μ(έν), εἰς ἀπεράντους αἰῶνας μένει·· Τὴν κεκτημένην χεῖρα /

φύλλατε· Ὡ τριάς τρισαβία. / Ὡ ζω(ῆς) ἀεὶ φρόντιζε τῆς ἀκηράτου· ἵνα ἔξεις
στέφαν(ον) ἐκ θ(εο)ῦ τοῦ ἀθανάτου·

Ἐγράφη νῦν ὁ βλέπετε τοῦτω νῦν τῶ βιβλίω, ἐν τῶ / ἀγίω μοναστηρίω· καὶ ἐν τῇ καθ'
ἡμᾶς μονῇ τοῦ ἀγίου / μετεώρου· Ἐν τῶ ,ζωζ' [7096=1588]· Ἐν μηνί ἰουλίω λ'· καὶ /
ἐτελειώθη ἡμέρα τρίτη· καὶ ὥρα θ'· Διὰ χειρὸς ἐμοῦ / τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἸΣΑΨΑΚ
ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ· καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχέσθαι μοι τῶ ἀναζίω καὶ μὴ καταράσθε·
ὅτι ὁλος ἀμα/θῆς, τῆς καλογραφίας ταύτης, ἐπιστήμης, ἄγρικος ἔν τε ἀντιστίχ(οις).

Κώδικας 70: Ἐτ. 1448/49, Χαρτί, φφ. 264, Μηναῖον Αυγούστου.

Β.σ.: φ. 264^{F-V}: γραφεὺς πενηχρὸς· μόλις ἦλθ(εν) / εἰς τέλος: δόξα σοι ὁ θ(εὸς) τῶ δόντι
/ ἀρχὴν καὶ τέλος·+ / Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος διὰ / χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ /
Ἰγνατίου ἱερομονάχ(ου)· τάχα καὶ πν(ευματι)κοῦ. / Ἔτους ,ςῆνζ' [6957=1448/49]
ἰν(δικτιῶν)ος ιβ'· ἦλ(ίου) / κύ(κλος) ιγ' (σε)λ(ήνης) κύ(κ)λ(ος) γ' / καὶ ἡ
ἀναγινώσκοντ(ες) εὐχέσθε δια τῶν Κ(ύριο)ν· καὶ μὴ / κ(α)τ(α)ράσθαι:-

Κώδικας 78: Ἐτ. 1543/44, Χαρτί, φφ. 346, Ακολουθίες των επισημότερων εορτῶν
του ἔτους.

Β.σ.: φ. 343^F: χεῖρ Δημητρίου τάλενος ὀθύτου, τοῦ ναπαυ/κτιώτου· ἐπὶ ἔτους ,ζνβ'
[7052=1543/44]· ἰν(δικτιῶν)ος β'·

Κώδικας 81: 15^{ος}-17^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 247, Σύμμεικτος Θεολογικός⁹⁴.

Β.σ.: 16^{ος} αἰ., φ. 116^F: κ(αὶ) εὐχέσθε ἀδελφοὶ ὑπερ τοῦ γραψαντος / οἴκτροῦ καὶ
ἀμαρτωλοῦ ἰσαᾶκ·

Β.σ.: 17^{ος} αἰ., φ. 146^V: Σοθῆ ὁ γράψας ελεῆθῆ ὁ ἔχων· Ἐπλήρωθι τὸ παρὸν τετράδιον· /
τοῦ ἀγίου νικολάου τοῦ νέου· διαχειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννου ἀμάρτω/λοῦ καὶ ταπινοῦ, ἐκ
χῶρας τουρνάβου:

⁹⁴ Ο κώδικας εχει δημιουργηθεῖ ἀπὸ τη συστάχωση διαφορῶν μικρότερων κωδίκων ἢ τετραδίων που
εἶχαν γραφεῖ μεταξύ του 15^{ου} και 17^{ου} αἰῶνα.

Β.σ.: 16^{ος} αι., φ. 235^v: *Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον, καὶ γρηγορίου πόνοσ:*.

Κώδικας 83: Έτ. 1580, Χαρτί, φφ. 214, Τυπικό της Μονής Μεταμορφώσεως Μετεώρων.

Β.σ.: φ. 212^v μονοκονδυλικά: *Γέγηθε πλωτήρ λιμένι προσορμίσ(ας) / τήν ναῦν γραφευσ δὲ τῶ τέλει τοῦ βιβλίου:- / χιρογραφεῦσ δὲ μοναστοῦ χριστοδούλου:- / μὴν ἰούλ(ιος) ἰν(δικτιῶνοσ) η' / ἔτελειώθ(η) ,ζπη' [7088=1580]:-*

Κώδικας 84: Έτ. 1408, Χαρτί, φφ. 113, Πράξεις των Αποστόλων.

Β.σ.: φ. 113^r: *Έπληρώθ(η) συν θ(ε)ῶ ὁ ἀπό(στολοσ) / ἐν τέ βασιλέβοντ(οσ) τοῦ εὔσεβεστ(ά)του (και) / φιλοχρίστ(ου) βασιλέοσ ἡμ(ῶν) κύρ μανο/ήλ τοῦ παλαιόλόγου καὶ αὐτ(ο)κράτ(ο)ροσ ρωμαί(ων) / καὶ ἐν τέ τοῦ πανυψῖλωτ(ά)τ(ου) ἡμ(ῶν) αὐθέντου του / στήν(η).*

Β.σ.: φ. 113^v: *Έπληρώθ(η) ὁ ἀπό(στολοσ) / ἐν μην(ὶ) αὐγουστο εἰσ τ(ήν) λα' ἡμέ(ρα) π(α)ρα(σκευ)η ὄρα στ': / ἐγράφ(η) (δὲ) ἐπὶ ἔτοῦσ ,ςῆις' [6916=1408] ἰν(δικτιῶνοσ) α': / μνήσθητί μου κ(ύρι)ε τοῦ δούλου σὸ θεόφυλ(ά)κτου / ὅτ(αν) ἔλθης ἐν τη βασιλείά σου:-*

Κώδικας 85: Έτ. 1516, Χαρτί, φφ. 171, Ψαλτήριο του Δαυίδ, Ωδές.

Β.σ.: φ. 170^v: *Έτελειώθ(η) τὸ παρ(ὸν) ψαλτήριον διὰ χειρὸσ ἐμοῦ / ἀλεξίου ἱερέ(ωσ): ἐπὶ ἔτουσ ,ζκδ' [7024=1516]: ἰν(δικτιῶνοσ) δ': / ἐν μην(ὶ) ἰάνουαρ(ί)ω, εἰσ τ(ὰσ) γ': ἡμέ(ρα) ε' ὦ(ρα) γ' / τῆσ ἡμέ(ρασ): σωθ(εῖ) ὁ ἔχων ἐλεῆθει ὁ γράψ(ας):-*

Κώδικας 88: Έτ. 1417, Χαρτί, φφ. 372, Μηναίον Ιανουαρίου.

Β.σ.: φ. 371^v: *ετελειόθη τὸ παρὸν βιβλίον· ἐν μηνὴ ὀκτοβρίω: η' / και δεκάτῃ ἐνδικτιώνησ ζ': ,ςῆκς' [6926=1417]*

εἰς τὴν παναγίαν ἄμετέωρου εἰς τὴν / ψηλοτέραν ἐπροσήλω/σά το ἐγὼ ὁ ἐν
ιερομονάχοις λαβρέντιος / καὶ ἦτεῖς τὸ ζενώσει ἄς / εἶναι ἀφορισμ(έν)ος καὶ
ἀσυγχώρητος καὶ ἡ / παναγία μου νὰ τὸν λέξῃ:-

Κώδικας 92: Ἐτ. 1772, Χαρτί, φφ. 289, Ανθολογία Παπαδικῆς.

Β.σ.: φ. 277^v: κατὰ τὸ ,αμοβ^ω‘ [1772] σωτήριον ἔτος, ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ / τρίτῃ,
πέρας ἔσχηκεν ἡ τῆδε ἐκ τῆς παππαδι/κῆς σύνοψις δι’ ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου τῶν
ἱεροδοακόν(ων) / γαβριήλ τοῦ ἐξ ἀθηνῶν.

Κώδικας 95: Ἐτ. 1623/24, Χαρτί, φφ. 108, Λειτουργίαι Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου
καὶ Μεγάλου Βασιλείου, Ευχές.

Β.σ.: φ. 96^v: αἱ θεῖαι κ(αὶ) ἱερὲ λειτουργεῖαι, τοῦ χρῦσοστόμου / κ(αὶ) τοῦ μεγάλου φημὶ
βασιλείου· αἰγράφησαν / παρ’ αἰμοῦ, σεραφίμ ἱερο(μον)άχ(ου) καὶ ἀμαρτωλοῦ· / καὶ
ἐπροσηλώθ(η)σαν ἐν τῇ βασιλικωτ(ά)τ(η) ἀγία μονῇ / τοῦ μετεώρου· κ(αὶ) ἱεουργεῖν
εἰ τις θέλει· καὶ / εἴ τι δ’ ἄν σφαλερ(ὸν) εὐρητ(αι) συγχωρήτε μοι διὰ τὸν / κ(ύριο)ν·
ὄτ(ι) ἀμαθῆς τυγχάνω· τῆς γραφικῆς τέχ(η)ς· καὶ εἰ τις πάλιν βουληθῇ καὶ ἀποξενώσει
αὐτ(ή)ν / ἐκ τὴν ῥηθήσαν μονῇ· νὰ εἶναι ἀφορεσμ(έν)ος / κ(αὶ) ἀσυγχώρητος παρὰ τῆς
ὁμοουσίου τριάδος, / ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ / τοῦ ἀμὰ ἰλῆ ἱερέως τὴν
κ(α)τα(α)δίκην νὰ τὸν / δώσει ὁ θε(ὸ)ς· κ(αὶ) ἀνοιξάτω ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ
κατὰπὴ αὐτῶν ζῶντ(ας)· ὡς δαθάν κ(αὶ) / ἀβηρῶν καὶ ταῦτα μὲν οὕτως·

φ. 97^v: δέξαι Χ(ριστ)ὲ πανβασιλεῦ δεικνύ(ων) / ἐκ χειλέων· ἀμαρτωλοῦ τοῦ τάλανος, /
σεραφίμ ταπεινοῦ καὶ φεῖσαι τῶν σφαλ/μάτων μου· ἐν ἡμέρα τῆς δίκ(η)ς· ὅταν
κα/θίσ(η)ς ὁ κριτ(ή)ς, κρίναι τὸν κόσμον ὅλον ἐν τοῖς / προβάτ(οις) σύνταξον, δεξιὰ τῆς
μερίδ(ος) ἀκούσομαι σου τῆς φωνῆς τῆς βροντοφώνου / τότε. Δεῦτε κληρονομήσατε
π(α)τρ(ὸ)ς τὴν / εὐλογίαν· ἦν ἡμ(ῖν) προητοίμασ(ας) οὐραν(ῶν) / βασιλεί(αν)· ὃ
καταξίωσον χ(ριστ)ὲ βασιλεῦ / τῶν ἀπάντ(ων) τυχεῖν με τὸν ἀμαρτωλὸν τῆς / δεξιᾶς
μερίδος πρεσβεΐ(αις) τῆς τεκούσης σε καὶ / πάντ(ων) τῶν ἀγίων εὐχεσθε τῷ γράψαντι
π(α)τέρες μου / ἄγιοι εὐρεῖν ἔλεος ἐν τῇ ἡμέρα τῆς κρίσεως· ἀμην γένοιτο χ(ριστ)ὲ
βασιλεῦ ὁ τὰ πάντα πληρῶν δό/ξα σοι·: ἐγράφη ἐν τῷ ,ζρλβ’ [7132=1623/4]
ἰν(δικτιῶν)ος ζ’.

Κώδικας 98: 14^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 185, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 134^v: λ(ά)ζ(α)ρ(ο)ς τ(αυ)τα (ε)γ(ρα)ψ(ε): / εἰς τὴν ὑψίλωτέραν: / τ(ὴν) θ(ε)οτ(ό)κ(ο)ν

Κώδικας 99: Έτ. 1544, Χαρτί, φφ. 194, Μηναῖον Ιανουαρίου, Παρακλητικοὶ κανόνες πρὸς τὴ Θεοτόκο.

Β.σ.: φ. 177^r: Τέλος εἴληφεν ὁ παρὼν μην, ἦτοι τὸ βιβλί(ον) / τοῦ ἰαννουαρίου, ἡμέρα ε' τ(ῆς) β^ας' εβδο/μάδος τῶν νηστειῶν· μηνὶ μαρτίῳ ζ^η' / ἐν τῷ ,ζ^ωνβ^ω' [7052=1544] ἔτει, ἰν(δικτιῶν)ος β'

Ἐγράφη δὲ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ταύτῃ σε(βασμί)α μονῇ τοῦ/ μετεώρου· / οἱ ἀναγινώσκοντες οὖν, εὐχεσθε ὑπὲρ τοῦ / γράψαντος ἀμαρτωλοῦ ἰσαάκ, ἴσως κ(αὶ) / μοναχοῦ· εἰ γὰρ κ(αὶ) ἐν τισὶ σφαλλόμε(εν)ον εὐ/ρεθῆ, σύγγνωτε· ὅτι κ(αὶ) αὐτὸς ἄπειρος / γραμματικ(ῆς) τέχνης κ(αὶ) το ὅλον τυφλὸς ὁ/μολογῶν ἡμην, πλ(ὴν) κ(αὶ) ἀντίγραφα κακὰ / εἶχον· κ(αὶ) ἐπειδὴ οὐκ ἐγγόνει ἐξ ἀμελείας / ἀλλ' ἐξ ἀπειρί(ας) τὰ σφάλμ(α)τα, δέομαι μὴ / ἐκκακήσητε· ἀλλ' εἴ τι εὔρητε κακῶς / κείμ(εν)ον, αὐτὸ διορθώσατε, κἄμοι τὴν συγ/χώρησιν διδόνετε:-

Μὴ ἀπλῶ κ(αὶ) ὡς ἔτυχεν ὁ τυχὼν διορθού/τω κατὰ τινὰς ἄφρονας, κ(αὶ) χεῖρα εἰς τὸ ζύειν / βαλλέτω· ἀλλ' ὁ ἐπιστάμ(εν)ος ἀκριβῶς, κ(αὶ) / βεβαί(ως), οὕτως ἔχειν ἢ ἄλλ(ως).

Κώδικας 111: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 117, Κανόνες καὶ Στιχηρά της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Β.σ.: φ. 112^r: Τέλος (καὶ) τῷ θεῷ δόξα:- Πόνος Ἰωάσαφ

Κώδικας 112: Έτ. 1551/52, Χαρτί, φφ. 262, Πεντηκοστάριο.

Β.σ.: φ. 260^v: ἐγράφη κ(α)τ(ὰ) τὸ ,ζ^{ὸν}ζ^{ὸν}' [7060=1551/52] ἔτος, παρὰ ἀμαρ/ τωλοῦ Ἰωασαφ, ἴσως καὶ μοναχοῦ· / ἐν τῇ σεβασμίᾳ καὶ βασιλικῇ μονῇ τοῦ / Μετεώρου:-

Κώδικας 125: 15^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 224, Μηναίο Σεπτεμβρίου.

Β.σ.: φ. 223^ν: *ή βίβλ(ος) ταύτη μὴν σεπτέμβρι(ος) π(ά)τερ, / ἔλαβε τέλος ὧδε και σύγνωθή μοι / ἃ κέκτηκ(εν) τέντος ἐξ ἀγνοιας και λήθης, / σφάλματα νεῖλω τῶ ὄντως ιδιώτη:*

Κώδικας 130: Έτ. 1497/98, Χαρτί, φφ. 242, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 242^τ: *έτελειώθη τὸ παρὸν βιβλί(ων) διαχειρὸς / ἐμοῦ καλλίστ(ου) τρισάθλιου ἱερομο(ν)άχ(ου) ἀναξίου δού/λου ι(ησο)ῦ χ(ριστο)ῦ, κακογράφου τλήμονος κ(αὶ) ἀπροκόπου· / συγχωρῆται δέομαι τῶ σφαλτογράφω ὃ εἶ / χεῖρα ἐν ταύ(ταις)· θέν(τες) ὧ φίλοι· δέησῖν χ(ριστ)ῶ, / προραδόν(τες) ἐν πίστ(ει)· ἵνα τύχει(μεν) δεξιοῖς τ(οῖς) / προβάτ(ων)· κόλποις ἀβραάμ, ἐν σκηναῖς / τ(ῶν) δικαί(ων). / ἐν ἔτη, νέον ἔτος ,ζς' [7006=1497/8] τ(ῆς) η' χιμάδ(ος):-».*

Κώδικας 132: Έτ. 1551, Χαρτί, φφ. 329, Μηναίο Μαΐου, Στιχηρά.

Β.σ.: φ. 295^ν: *τέλος εἴληφεν ὁ παρὼν μὴν, ἦτοι τὸ / βιβλίον, τοῦ μαῖου, ἡμέρ(α) β'· μηνὶ ὀκτωβρίου, ε', ἐν τῶ ,ζς' [7060=1551] ἔτει, ἰν(δικτιῶν)ος ι'.*

Ἐγράφ(η) δὲ ἐν τῇ σε(βασμῖ)α μονῇ τοῦ μετεώρου· / οἱ ἀναγινώσκοντ(ες) οὔν, εὐχεσθε ὑπὲρ τοῦ γράμαντος / ἀμαρτωλοῦ ἰωάσαφ, ἴσως κ(αὶ) μοναχοῦ

Κώδικας 135: 15^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 170, Οκτώγηος.

Β.σ.: φ. 164^τ: *νεῖλον τὸν γράμαντα ὄκτειρον ἐλεήμ(ων)*

Κώδικας 136: Έτ. 1623/24, Χαρτί, φφ. 61, Λειτουργία Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Ευαγγέλια ὅλης της εβδομάδος.

Β.σ.: φ. 50^ν: *εἰ θεία κ(αὶ) ἱερὰ λειτουργία, τοῦ χρῦσοστόμου, / αἰγράφη παρ' αἰμοῦ Συμεῶν ἱερο(μον)άχ(ου) κ(αὶ) ἀμαρτωλοῦ· κ(αὶ) ἐπροσηλώθ(η) ἐν τῇ βασιλικωτ(ά)τ(η) / μονῇ τοῦ μετεώρου· ἦγουν εἰς τὸ παράκλησ(ιν)· / εἰς τὸν τίμιον*

πρόδρομον· κ(αι) ἱερουργεῖν εἰ τις / θέλει· κ(αι) εἴ τι σφαλερ(όν) εὔρητ(αι) συγχωρήτε
 μοι διὰ / τὸν κ(ύριον)· ὅτ(ι) ἀμαθῆς τυγχάνω· τῆς γραφικῆς τέχν(ης)· / καὶ εἴ τις πάλιν
 βουληθεῖ καὶ ἀποξενώσ(ει) αὐτ(ήν) / ἐκ τὴν ῥηθήσαν μονῆ· νὰ εἶναι ἀφορισμ(έν)ος
 κ(αι) / ἀσυγχώρητος παρὰ Θε(ο)ῦ παντοκράτορος κ(αι) παρὰ / τῶν τη' (318)
 θεοφόρ(ων) πα(τέ)ρων ἡμ(ῶν)· κ(αι) νὰ τὸν δόσι / ὁ θε(ο)ς τοῦ ἀμὰ ἰλῆ ἱερέως τὴν
 καταδίκην· κ(αι) ἀνοιζά/τω ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς κ(αι) κ(α)τ(ὰ)πίη αὐτῶν ζῶντ(α)ς / ὡς
 δαθὰν κ(αι) / ἀβηρῶν· ἐν ᾧ ἀφιερωθ(έν) ἐν τοῦτο κ(αι) / μενέτω· / ,ζρλβ'
 [7132=1623/4] ἰν(δικτιῶν)ος ζ'

Κώδικας 147: Έτ. 1462, Χαρτί, φφ. 139, Πραξαπόστολος, Επιστολές Παύλου.

Β.σ.: φ. 137^r: Ἔτ(ου)ς , ζ^ωη^ωσ^ωα^ω [6971=1462] ἰν(δικτιῶν)ος ια':- ἐν μηνί δικευρ(ίω)
 κδ'. [Ακολουθεῖ ἐξίτηλο κρυπτογραφικό σημεῖωμα ὅπου καταδεικνύεται ὡς
 αντιγραφέας ο Θεόδωρος γγυνης].

Κώδικας 153: Έτ. 1522, Χαρτί, φφ. 635, Πανθέκτη.

Β.σ.: φ. 547^v: θύτου παροικτροῦ, παφνουτίου μονοτρόπου, ἀρετὴν πάσ(η)ς ξένος·
 ὕστατος, ἄθλιος (καὶ) τα/λαίπορος, σκόλυξ κ(αι) οὐκ ἄν(θρωπ)ος κ(αι) ἐξοθένημα
 λαοῦ: ἔτ(ου)ς ,ζ^ωλ^ω' [7030=1522] ἰν(δικτιῶν)ος ι': μην(ί) ιουν(ίω) κδ':-

Κώδικας 155: Έτ. 1538, Χαρτί, φφ. 192, Οκτώηχος.

Β.σ.: φ. 192^r: ἐγράφ(η) τὸ παρ(όν) ὀκτωήχ(ι) διὰ χιρὸς ἐ/μοῦ Διμητρίου τοῦ
 ἀμαρτωλοῦ· / ἐπὶ ἔτ(ου)ς ,ζμζ' [7047=1538] μη(ν)ὸς σεπτ(εμβρί)ου εἰς τ(ὰς) / δ'
 ἡμέ(ρα) ε'

Κώδικας 163: Έτ. 1519, Χαρτί, φφ. 136, Νομοκάνων, Ευχές.

Β.σ.: φ. 67^r: Ἐπὶ ἔτους ,ζκζ' [7027=1519] / ἐν μηνί ἀγόουστω ἡμέρα παρ(ασκευ)ῆ: εἰς
 τὰς κ'

ζεσ'ηζιλωλζηθτθω / εχεωαε: [= γεώργιος ό γράμας / ε΄χεσθε (σε κρυπτογραφικό αλφάβητο)].

Κώδικας 175: Έτ. 1551, Χαρτί, φφ. 332, Μηναιόν Ιουνίου.

Β.σ.: φ. 315^v: τέλος ε΄λληφεν ό παρών μήν, ήτοι τό βι/βλίον τοϋ ίουν(ίου)· μηνι νοεμβρίω γⁿ, / έν τῶ ,ζωζω' [7060=1551] ε΄τει ίν(δικτιῶν)ος ι'·-

έγράφη δέ έν τή καθ' ήμᾶς ταύτη σε(βασμί)α μονή / τοϋ μετεώρου· οί άναγινώσκοντες οϋν, / ε΄χεσθαι ύπέρ τοϋ γράψαντος άμαρ/τωλοϋ ίωάσαφ, ίσως και μοναχοϋ·-

Κώδικας 179: Έτ. 1551, Χαρτί, φφ. 276, Μηναιό Μαρτίου.

Β.σ.: φ. 266^r: τέλος ε΄λληφεν ό παρών μην, ήτοι το / βιβλίον, τοϋ μαρτίου, ήμέρα γⁿ / μηνι αύγουστ(ω) δⁿ έν τῶ ,ζνθ' [7059=1551] ε΄τει, ίν(δικτιῶν)ος θ'

Κώδικας 185: 15^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 155, Μηναιό Μαρτίου.

Β.σ.: φ. 153^r: τέλος τοϋ μαρτίου μηνός / ε΄χαισθ(αι) π(ατέ)ρες τόν τοϋτον μουτζώσαντα, / Νειλ(ον) τόν όντως ταλαίπ(ω)ρ(ον)

Κώδικας 186: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 457, Μηναιόν Αυγούστου.

Β.σ.: φ. 443^v: έγράφη δέ έν τή καθ' ήμᾶς ταύτη σε(βασμί)α μονή / τοϋ μετεώρου· οί άναγινώσκοντ(ες) οϋν, ε΄χεσθε ύπέρ τοϋ γράψαντος άμαρτωλοϋ / ίωάσαφ:

Κώδικας 197: 14^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 239, Πατερικές διδαχές.

Β.σ.: φ. 194^v: ε΄χου μοι π(ά)τερ, Νήφων τὸ άθλίω (και) χορικογράφω·- (Ο Νήφων είναι ένας από τους πολλούς αντιγραφείς του κώδικα, φαίνεται όμως να έχει αντιγράψει το μεγαλύτερο μέρος αυτού).

Κώδικας 198: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 253, Ωρολόγιο.

Β.σ.: φ. 249^v: τέλος ὧδε τοῦ παρόντος βιβλίου / διέξοδιὸν τοῦ κῆρ κωνσταντίνου, / πόνος δὲ μοναχοῦ μαλαχίου:-

Κώδικας 201: Έτ. 1464, Χαρτί, φφ. 86, Συναξάρια, Λόγοι πατέρων.

Β.σ.: φ. 66^v: ἐτελειώθη(η)σ(αν)· τὰ σῦναξάρια τὰ ια'· διὰ / χειρὸς κωσταντινου
ἱεροδιακόν(ου)· τοῦ σερ νι/κολ(άου) γρίσπου: εις ,αυζδ' [1464]:-: Φευρ(ουα)ρί(ου) ι'

Κώδικας 204: Έτ. 1523, Χαρτί, φφ. 359, Ψαλτήρι, Ακολουθίες.

Β.σ.: φ. 172^v: συνεπεράνθη(η), ἔνεκ(εν) ἐμοῦ σαβα ἱερο(μον)αχ(ου) / ἐν ἔτη ,ζ^ωλα'
[7031=1523] μην(ι) ἀγούστ(ω)

Κώδικας 209: Έτ. 1551, Χαρτί, φφ. 364, Μηναίον Απριλίου.

Β.σ.: φ. 299^v: τέλος εἴληφεν ὁ παρὼν μῆν, ἦτοι τὸ / βιβλίον, τοῦ ἀπριλλ(ίου), ἡμέρα
στ'· / μηνι ἀγούστ(ω) κη', ἐν τῷ ,ζ^ωωθ^ω' [7059=1551] ἔτει, / ἰν(δικτιῶν)ος θ^ης' /
ἐγράφη δὲ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ταύτη σε(βασμί)α μονῇ / τοῦ μετεωρου

Κώδικας 213: Έτ. 1508, Χαρτί, φφ. 53, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου και Μεγάλου Βασιλείου.

Β.σ.: φ. 53^v: ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἀμαρ/τωλοῦ· μίχαηλ ἱερέ(ως)· και
συγχωρί/σατέ μοι πάντες διὰ τὸν κ(ύριο)ν· ὅτι ὁ γράφων παραγράφη:- / ἐγράφη· ἐπὶ
ἔτους ,ζιζ' [7017=1508] ἐν μην(ι) / ὀκτωβρίο· εἰς τὰς ιδ'· ἡμέ(ρα) σα(βά)τ(ω):-

Κώδικας 217: Έτ. 1634/35, Χαρτί, φφ. 187, Ψαλμοί Δαβίδ.

Β.σ.: φ. 185^Γ: τῷ παρὸν ψαλτήριον ἐγράφι ὑποευτελοῦς ἀνθίμου / ἱερομονάχου, τοῦ ἐξ ἰωάννηνων· κ(αἰ) οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχέσθαι μοι διὰ τὸν κ(ύριον)· ἔτους ,ζρμγ' [7143=1634/35]

Κώδικας 218: Ἐτ. 1537, Χαρτί, φφ. 114, Λειτουργίες Ἰωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου και των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 113^Γ: Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον, (καὶ) πόνος / Ἰωάννου ἱερέως, τοῦ κ(α)τὰ κόσμον / εὐλογημένου, (καὶ) οἰκονόμου, / ἄρτης: ἔτους ,ζμς' [7046=1537] ἐν μηνί / νο(εμβρί)ῳ ἰν(δικτιῶν)ος ἰα^{ης}:

Κώδικας 220: Ἐτ. 1627/28, Χαρτί, φφ. 94, Λειτουργίες Ἰωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου και των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 94^ν: Κ(ύ)ρ(ι)λλ(ος) (μον)αχ(ός), ,ζρλς' [7136=1627/28]

Κώδικας 221: Ἐτ. 1529/30, Χαρτί, φφ. 126, Λειτουργίες Ἰωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου και των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 124^ν: ἐτελιώθ(ησαν), ἡ θεί(αις) καὶ ἱερ(αῖς) λειτουρ/γεί(αις) δι' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ / μακαρίου ἱερομονάχου· κ(αἰ) οἱ μετ' αὐταῖς λειτουργή/σαντες τὸ φοβερὸν βή/μα του παντοκράτορος / θ(εο)ῦ· διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγάπην· / συγχωρήσαταί μοι κ(αἰ) εὐ/χέσθαι εἰς οἶονδήποτε, / ὃ ἐσφάλην ἐξ ἀπροσεξί(ας) / κ(αἰ) πολλ(ῶν) ἁμαρτιῶν:- / ἐπὶ ἔ(τους) ,ζλη' [7038=1529/30]· ἰν(δικτιῶν)ος γ':-

Κώδικας 222: Ἐτ. 1640/41, Χαρτί, φφ. 34, Λειτουργία Ἰωάννου του Χρυσοστόμου.

Β.σ.: φ. 34^Γ: ἡ παροῦσα δέλτος ἐγράφη ὑπὸ εὐτελοῦς, ἀνθ(ῖ)μου / ἱερομονάχου· τοῦ ἐξιωανήνων· κ(αἰ) οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχέσθαι μοι διὰ τὸν κ(ύριον)· ἔτους ,ζρμθ' [7149=1640/41]

Κώδικας 223: Έτ. 1634/35, Χαρτί, φφ. 78, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου και των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 74^p: *ή παροῦσα δέλτος ἐγράφη ὑποευτελοῦς ἀνθ(ί)μου / ἱερομονάχου, τοῦ ἐξ ἰωαννήνων καὶ / οἱ ἀναγινώσκοντες εὔχεσθαί μοι διὰ τὸν κ(ύριον)· / Καὶ ἀφιέρωσα αὐτὴν εἰς τὴν βασιλικοτάτην μονὴν τοῦ μετεῶρου, εἰς τὰ τρίκαλα, ψυχικ(ῆ)ς / ἔνεγκα σ(ωτη)ρίας κ(αὶ) εἴ τις αὐτὴν βουληθῆ ἀπο/ξενῶσαι ἄς ἔχη τὴν κατάραν τῶν ἀγίων π(ατέ)ρων / τῶν ἐν νικαία· ὁμῖως κ(αὶ) τὴν κατάραν τῶν ἀγίων π(ατέ)ρων κ(αὶ) κτητόρων τῆς ταύτης μονῆς, ἀ/θανασίου, κ(αὶ) ἰωᾶσαφ· κ(αὶ) τὴν κατάραν τοῦ / Χ(ριστο)ῦ. ὡς ἱερόσυλος· ἀμήν· κ(αὶ) ἐγράφη εἰς τὴν / βλαχείαν, ἐπὶ ἔτους ,ζρμγ’ [7143=1634/35]:-*

Κώδικας 225: Έτ. 1465, Χαρτί, φφ. 164, Παρακλητική, Εξαποστειλάρια.

Β.σ.: φ. 152^v: *θ(εο)ῦ τὸ δῶρον· καὶ Δομετίου τλήμωνος / ἱερομονάχου πόνος:- ,ςῆογ’ [6973=1465] / μην(ι) ἰουλλ(ίω) λ’ ἡμέρα τρίτη·*

Κώδικας 226: Έτ. 1786, Χαρτί, φφ. 114, Μουσικός κώδικας.

Β.σ.: φ. 112^v: *εγράφη ἡ παροῦσα ἀσματομελῶρητος, κ(αὶ) ψυχοσωτήριος βίβλος· / διαχειρὸς Γαβριῆλ ἱερομονάχου ἐνῆτι ,αψπς’:- 1786 οκτομβρίου 14*

Κώδικας 232: 16^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 388, Πεντηκοστάριο.

Β.σ.: φ. 386^v: *δόξα τῶ θ(ε)ῶ τῶ διδοῦντι ἀρχὴ καὶ τέλος:- / ἰω(άνν)ου ἱερέως:- ὁ ταπεινὸς μιπᾶλος:+++*

Κώδικας 238: Έτ. 1533/34, Χαρτί, φφ. 420, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 416^r: *χρ(ιστ)ε δίδου μοι πολλ(ῶν) / σφαλμ(ά)των λύσιν· / τοῦ ,ζ^ομβ’ [7042=1533/34] ἔτ(ους) ἰν(δικτιῶν)ος ς’*

Κώδικας 239: Έτ. 1385, Χαρτί, φφ. 264, Λόγοι Γρηγορίου Ναζιανζηνού και Ιωάννου του Χρυσοστόμου.

Β.σ.: φ. 259^v: Ἐπληρώθ(η) ἡ παρροῦσα δέλτ(ος) / αὕτη διὰ χοιρ(ὸς) κάμοῦ τοῦ
ἀμαρτωλοῦ, καὶ ἐλαχίστου, καὶ διὰ / πολλῶν σφαλμάτων), καλλινίκ(ου) /
ἱερο(μον)άχ(ου)· ἀγροίκ(ου) καὶ ἀκ(α)τανοήτου / τῆς γραμματικ(ῆ)ς τέχνης γρα(φέν) /
δὲ (καὶ) οἰκειωθὲν αὐτῶ· καὶ οἱ μέλλοντες αὐτὸ ἀναπτύσιν, καὶ ψάλλ(ειν) / εὐχεσθε διὰ
τὸν κ(ύριον), καὶ μὴ ἐπ’ ἀρᾶσθε· (ὅτι) εἶρη(κεν) ὁ σοφότη/τος σολομῶν· (ὅτι), οὔτε
γάμ(ος) / ἄκλαυθμος, οὔτε νέκυς, ἄμμηδος, οὔτε μέρωψ, ἀθά/νατος, οὔτε βίβλ(ος),
ἄσφαλτο(ς)· / πρ(ὸς) (δὲ) καὶ τοῦ προφητου Δα(υὶ)δ· / οἱ κ(α)τ(α)ρώμενοι
ἐξωλοθρευθή/σοντ(αι)· ἐγρά(φη) (δὲ) καὶ ἐπληρώθ(η) τῶ / μὴνι ἰουλλ(ίω) δ’· ἡμέρ(α)
δευτέρα. / ὄρα θ’· ἐν ἔτη ,ζωλγ’ [6893=1385] / ἰν(δικτιῶνος) ζ’:-

Κώδικας 241: 14^{ος}-16^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 328, Ευχολόγιο, Λειτουργία Ιωάννου του Χρυσοστόμου.

Β.σ.: 14^{ος} αἰ., φ. 252^f: Θε(ο)ῦ τὸ δῶρον, (καὶ) / θεοδωρῖ/του / πόνος:

Β.σ.: 16^{ος} αἰ., φ. 296^v: διαχυρὸς ἐμοῦ γεωργίου τάχα καὶ ἀνα/γνώστου

Κώδικας 242: 17^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 35, Ακολουθία του μικρού Αγιασμού, Λειτουργία Ιωάννου του Χρυσοστόμου.

Β.σ.: φ. 27^f: μνήσθητη τὸν γράματα γρηγορίου (μον)αχ(οῦ) καὶ ἀμαρτωλοῦ:

Κώδικας 249: Έτ. 1536/37, Χαρτί, φφ. 452, Εφραίμ του Σύρου Ασκητικά και Λαυσαϊκόν (συσταχωμένος, του ιδίου αντιγραφέα).

Β.σ.: φ. 335^f: ἐγρά(φ)η ἐπὶ ἔτους ,ζ^ωμε’ [7045=1536/37]· ἰν(δικτιῶν)ος ι’· / τέλος

Κώδικας 256: Έτ. 1616/17, Χαρτί, φφ. 22, Λειτουργία των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 22^v: *Ἡ θεία λειτουργία τῶν προήγασμέν(ων) ἐγράφη διὰ χειρ(ὸς) / ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ σῦμεῶν Ἰ(ε)ρομονάχου· κ(αὶ) ἦτις ἀπό/ξηνώσει αὐτὴν ἐκ τὴν ρηθείσαν μονὴν τοῦ ἁγίου μετεώρου, / να ἦνε ἀφορισμένος κ(αὶ) ἀσυγχώρητος παρὰ τῆς ὁμο/οῦσίου κ(αὶ) ἀδιερέτου τριᾶδος (καὶ) να ἔχη τὴν κατάραν / τῶν ὀσί(ων) π(ατέ)ρων ἡμ(ῶν) ἀθανασίου κ(αὶ) ἰωάσαφ ἐν τῷ νῦν αἰῶνοι / καὶ ἐν τῷ μέλοντι, ἀμήν:- ἔτ(ους) ζρκε' [7125=1616/17]*

Κώδικας 269: 15^{ος}-16^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 111, Μηναιὸν ὅλου τοῦ ἔτους, Τροπάρια, Απολυτικά.

Β.σ.: φ. 111^f: *ἔργον τὸ παρὸν εὐλαβοῦς θνηπόλου / τοῦ μαυριάνου τοῦπίκλιν γονικίτου*

Κώδικας 276: Ἐτ. 1616, Χαρτί, φφ. 102, Ευχολόγιο, Λειτουργίες Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Μεγάλου Βασιλείου.

Β.σ.: φ. 12^v: *ἀι θεία κ(αὶ) Ἱερὲ λειτουργεῖαι, τοῦ χρῦσο/στόμου κ(αὶ) τοῦ μεγάλου φημὶ βασιλείου, / αἰγράφησαν παρ' αἰμοῦ σῦμεῶν ἱερ(ομον)άχ(ου) / καὶ ἁμαρτωλοῦ· κ(αὶ) ἐπρωσηλώθ(η)σαν ἐν / τῇ βασιλικωτ(ά)τα(η) ἀγία μονῇ τοῦ μετεώρου. Ἐτους ,ζρκδ' [7124=1616]:- ἐν μινῇ ἰουλίῳ εἰς τὰς ιζ':-*

Κώδικας 277: Ἐτ. 1801, Χαρτί, φφ. 93, Γραμματικοί, Συντακτικοί Κανόνες.

Β.σ.: φ. 79^f: *ἔτει σωτηρίῳ ,αωα' [1801]:- Διὰ χειρὸς ἐμοῦ ἀθανασίου π(α)πᾶ ἰωάνου / ἐκ χωρίου σηρῥάκου οὔπερ ὑπάρχει.*

Κώδικας 278: Ἐτ. 1633, Χαρτί, φφ. 82, Κατηγήσεις Θεοδώρου Στουδίτου.

Β.σ.: φ. 80^v: *Ἐγρά(φ)η διὰ χειρὸς Δανιῆλ (μον)αχ(οῦ) / ἐν ἔτει / ,ζρμα' [7141=1633] / μὴν αὔγουστος εἰς λ'*

Κώδικας 291: Ἐτ. 1297, Περγαμηνή, φφ. 276, Μουσικός κώδικας.

Β.σ.: φ. 230^f: *ἐτελειώθη(η) τὸ παρ(ὸν) στιχ(η)ρ(ὸν)· ἐν μηνὶ μαΐω / ἰν(δικτιῶνος) ἰα'·- / ἐπὶ τῆς βασιλ(είας) τὸν εὐσεβεστάτ(ων) καὶ ἐκ θεοῦ / ἐστεμ(ένων) μεγ(ά)λ(ων) βασιλ(έων)· ἀνδρονίκου κομνηνοῦ τοῦ πα/ λαιολόγ(ου) κ(αὶ) εἰρήν(ης) τῆς εὐσεβεστάτης ἀγούστης.- / ετ(ους) ,ζωε' [6805=1297]:*

Κώδικας 309: Ἐτ. 1621/22, Χαρτί, φφ. 180, Ακολουθίες εορτῶν Νοεμβρίου- Δεκεμβρίου.

Β.σ.: φ. 2^f: *ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου δούλου / τοῦ θεοῦ σῦμεὼν τὸ παρὸν / βηβλίον· καὶ εὔχεσθαι / διὰ τὸν κ(ύριο)ν, ὅτι ἀμαθῆς / τυγχάνω· καὶ πάλαι ἤ/της βάλοι χαίρει καὶ γράψῃ / χωρὶς τὸν γράψαντα· νὰ / εἶναι αφορισμ(ένος) παρὰ θεοῦ·- / ἔτ(ους) ,ζ^ωρλ' [7130=1621/22]:*

Κώδικας 332: Ἐτ. 1613, Χαρτί, φφ. 140, Ευχές και κανόνες.

Β.σ.: φ. 75^f: *ἐτελειώθη(η) ἐν μ(ην)ῇ νοεβρίω ζ^η ,ζρκβ' [7122=1613]:-*

Κώδικας 344: Ἐτ. 1465, Χαρτί, φφ. 150, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 135^v: *θεοῦ τὸ δῶρον (καὶ) δομετίου τλήμονος ἱερο/μονάχου πόνος ,ς^ηοδ' [6974=1465] δικεμρίω·-*

Κώδικας 346: Ἐτ. 1581/82, Χαρτί, φφ. 49, Λειτουργία Ἰωάννου του Χρυσοστόμου, Αποστολοευαγγέλια.

Β.σ.: φ. 48^v: *Ἔτους ,ζ^η' [7090=1581/82]· ἐγράφη (δὲ) διὰ χειρ(ὸς) ἐμοῦ / διονυσίου· κ(αὶ) συνδρομῆς π(α)πᾶ κῶρ ἀνθύμου· / κ(αὶ) οἱ ἀναγινώσκοντες εὔχεσθε ὑπὲρ / ἀμφοτέρων:*

Κώδικας 352: Ἐτ. 1625, Χαρτί, φφ. 72, Λειτουργίες Ἰωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, τῶν Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 53^r: αἱ θεῖαι κ(αἰ) ἱερὰ λειτουργεῖαι / ἀγράφησαν παρ' αἰμοῦ δανιήλ (μον)αχ(οῦ) / καὶ ἀματῶλοῦ· κ(αἰ) ἐπροσηλώθ(η)σαν ἐν τῇ βασιλεικωτ(ά)τ(η) ἀγία / μονῆ· τοῦ μετεώρου / ,ζρλγ' [7133=1625] Ἰούλιος κγ':-

Κώδικας 354: Έτ. 1707, Χαρτί, φφ. 64, Βίος Αγίου Αθανασίου Μετεωρίτου (σε μετάφραση Νεοφύτου ιερομονάχου).

Β.σ.: φ. 62^r: Μετεφράσθη ὁ παρῶν / βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς / Ἀθανασίου θεοῦ βοη/θεία καὶ χάριτι, καὶ τῇ αὐτοῦ / πρεσβεία , (καὶ) ἐξηγήθη / κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπὸ / τὸ ἐλληνικὸν εἰς πεζῆν γλῶτ/ταν παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς / (καὶ) ὀλιγομαθοῦς, ναὶ μὴν / καὶ πολυμαρτήτου Νεοφύτου / ιερομονάχου Χρηστοπούλου / τοῦ ἐκ τῆς ἱερᾶς βασιλι/κῆς τε (καὶ) πατριαρχικῆς / μεγάλης μονῆς τῶν Ἰβή/ρων, τῆς ἐν τῷ ἀγιωνύμῳ / ὄρει τοῦ Ἄθωνος κειμένης, / ὀρμωμένου δὲ ἐκ τῆς ἀριζήλου κωμοπόλεως / Τυρνάβου τῆς Λαρίσης, / διὰ συνδρομῆς (καὶ) ἐξό/δου καὶ μεγάλης σπουδῆς / τοῦ πανοσιωτάτου (καὶ) αἰ/δεσιμωτάτου ἐν ἱερο/μονάχοις καὶ πνευματι/κοῖς Χατζῆ κὺρ Καλλίστου / ἐκ κόμης Ἀσπροεκκλησί(ας) / διὰ μνημόσυνόν του αἰ/ώνιον, (καὶ) τῶν γονέων αὐτοῦ. δέομαι οὖν / τῆς ὑμῶν ἀγάπης ὧ ἐν Χ(ριστ)ῶ / ἀδελφοί, ὅσοι λάβετε / εἰς ἀνάγνωσιν τὸν παρόντα / βίον τοῦ ὄντως τρισμάκαρος / (καὶ) τρισολβίου Ἀθανασίου, / νὰ ἐνθυμᾶσθε καὶ ἐμένα / τὸν ἐξηγήσαντα αὐτὸς εἰς / τὰς προσευχὰς σας / (καὶ) ἂν εὔρηται καὶ κανένα / σφάλμα εἰς αὐτὸν ἢ ὀρθογραφίας ἢ συντάξεως / ἢ νοήματος, νὰ μὲ συμπα/θήσετε, ὅτι τὸ ἄσφαλ/τον μόνος ὁ Θε(ο)ς τὸ ἔχει. / μάλιστα ὁποῦ καὶ το πρω/τότυπον ἢ ὅτι ἔτυχε νὰ ἦτον / εἰς μερικὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς / διεφθαρμένον (καὶ) κακο/σύντακτον, ἢ ὅτι ἐκαλλι/γραφήθη ἀπὸ ἀδελφὸν / ἄμουσον καὶ ἄγευστον / τῆς ἐλληνικῆς παιδείας· / καθὼς ἴσχυται καθ' / ἕνα σπουδαῖος καὶ ὀλίγον προκομμένος νὰ τὸ / στοχασθῆ, διαβάζων/τας ἐπιμελῶς τὸν ἐν / τῇ ἐλληνικῇ φράσει βίον αὐτοῦ. / (καὶ) διὰ τοῦτο δὲν εἶναι / ὄλον ἐδικόν μου τό / σφάλμα, (καὶ) ἢ ψέξις. Ἐρρωσθε λοιπὸν (καὶ) με/μνησθε, ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ ,αψζ^ω' [1707]: ἐν μηνὶ ἀπριλλίῳ κα^η':-

Κώδικας 357: Έτ. 1609/10, Χαρτί, φφ. 199, Διδαχές, Βίοι Αγίων, Ομιλίες, Τροπάρια κ. ά.

Β.σ.: φ. 199^v μονοκονδυλικά: ἐγράφ(η) παρ' ἐμοῦ μ(ητ)ροφάνους τάχα καὶ θυτου ἐκ χωρ(ας) βάρνης καὶ εὔ/χεσθέ μοι τῷ αμαρτωλῶ δια τὸν κ(ύριο)ν· εἰς ἧτει σφαλερ(ὸν)

εὔρη/ται διορθώσα(ται) ὅτι ἀμαθεῖς ὑπάρχω τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἐν ἔτ(ει): ,ζρηη´
[7118=1609/10]:+

Κώδικας 362: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 42, Ψαλμοί και Ωδές.

Β.σ.: φ. 42^v: ἐτελ(ει)ώθ(ην) τῷ παρ(ὼν) ψαλτῖρην διὰ χειρ(ὸς) ἐμου κ(αὶ) / αμαρτωλοῦ
πᾶπᾶ ἰω(άννου) ἱερέως

Κώδικας 374: Έτ. 1359, Χαρτί, φφ. 213, Λόγοι πατέρων.

Β.σ.: φ. 178^v: Ἐτελειώθ(η) ἢ παροῦσα βίβλος διὰ χειρ(ὸς) / ἀθανασίου μοναχοῦ τοῦ
γλαβᾶ μετὰ / συνδρομῆς μελετίου ἱερομονάχου / τοῦ πνευματικοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· μηνῖ
μαῖω ἰν/δικτιῶνος ἰβ´ τοῦ ,ζωζζ´ [6867=1359] ἔτους:-

Κώδικας 380: 16^{ος}-17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 495, Οκτώηχος, Στιχηρά, Κανόνες.

Β.σ.: φ. 491^v: μνήσθητι κ(ύρι)ε την ψυχὴν του δούλου σου ἀ/ματωλοῦ ὑπὲρ πάντας
ἀν(θρώπ)ους, μαρτυρίου / ἀμονάχου

μὴ ὀργισθῆτε π(ατέ)ρες ἄγιοι διὰ / τ(ὸν) κ(ύρι)ον ὑπὲρ τῶν ἀμέτρων μου /
σφαλμάτ(ων) ὧν ἔσφαλα ἐκ τῆς / πολλῆς μου συγχύσεως κ(αὶ) ἄγροι/κίας, κ(αὶ) τ(ῶν)
ἀρχετύπ(ων) μου, ἀλλὰ συγχωρήσατέ μ(ε)· / ναὶ παρακαλ(ᾶ). / Βιβλίον τοῦ μετεώρου·
ἐγὼ μαρτύριος / ἀφιέρωσα τοῦτο τὸ βιβλίον ἐν τῇ / ἀγία μονῇ, τοῦ μετεώρου διὰ τὴν
ψυχὴν μου ὁ ἄθλιος

Κώδικας 400: Έτ. 1640, Χαρτί, φφ. 102, Διήγησις περί Αλεξάνδρου του
Μακεδόνο.

Β.σ.: φ. 101^r: Τέλος τῆς διηγήσεως ἀλεξάνδρου τοῦ μεκεδό/νος ἔτ(ους) ,ζρηη´
[7148=1640]· ἐν μ(η)ν(ί) ἰουλλίω κζ´· ἡμέρ(α) / β^α· εἴλειφεν τέρμα: (καὶ) δέομε τ(ους)
ἐν αυ/τω περιπολοῦντ(ας), εὔχεσθ(αι)· (καὶ) εἶ τοι σφαλερ(ὸν) εὔρ(η)τ(αι) /

διορθώσεται διὰ τ(ὸν) κ(ύριο)ν ὅτι ἀμαθῆς ὑπάρχω τῆς κα/ λλιγραφί(ας) τω (δὲ) θ(ε)ῶ
ἡμ(ῶν) δόξα τῶ δόντι ἀρχῆ κ(αὶ) τέλος.

Κώδικας 404: Έτ. 1570, Χαρτί, φφ. 346, Ιωάννου του Χρυσοστόμου υπόμνημα στο
ευαγγέλιο του Ιωάννη, Βίος οσίου Αθανασίου, Διαθήκη Δημητρίου ιερέως.

Β.σ.: φ. 340^v: Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον· / (καὶ) πόνος βαρλαάμ:- / Έγράφη τὸ παρὸν βιβλίον,
ἐν τῇ βασιλι/κωτάτη μονῇ τοῦ μετεώρου, ἐπὶ / ἔτους, ,ζοη^ω [7078=1570]· ἰν(δικτιῶν)ος
ιγ', μηνὶ φευρουαρίῳ κδ':-

Κώδικας 406: Έτ. 1519, Χαρτί, φφ. 158, Μηναιὸν Ιουνίου.

Β.σ.: φ. 156^r: ἐτελειώθει ὁ ἴούνιος μῆν· διὰ χειρὸς τλήμον σαβα / ἱερομονάχ(ου)
περιτρέχοντος τοὺς ἔτους· ,ζ^ω ἡκάδι εὐ/δόμη [7027=1519]· (καὶ) ἀνθην(ος) μῆν ἐμπη
πλώτ(ων)· λ':- / πέκμαρτον ἢ σελῆς τὸ ἡλύσι(ον):- / +ζλ' μθψσ ας:- [σε κρυπτογραφικὸ
αλφάβητο= δόξα τῶ Θεῶ] / + τέλος.

Κώδικας 409: Έτ. 1607, Χαρτί, φφ. 243, Διδασκαλίες Πατριάρχη Αντιοχείας
Αναστασίου, Κατάλογος Βασιλέων και Πατριαρχῶν της Κωνσταντινούπολης.

Β.σ.: φ. 236^r: τέλος κ(αὶ) τῶ θ(ε)ῶ χάρις Δόξα σοι ὁ θ(ε)ὸς ἡμῶν δό(ξα) σ(οι)· / ἡ
ἐλπῆς μου δό(ξα) σωθῆ ὁ ἀρχῆσ(ας), ἐλεήθῆ ὁ σῶσ(ας) / τῶ δίδωντι ἡμῖν θ(ε)ῶ ἀρχῆ
καὶ τέλος· ἐτελειωθ(η) τω παρ(ὸν) / χρονογραφικ(ὸν) ἐν μην(ι) ἰουλιῳ εἰς τ(ὰς) ιε'
ἡμέρ(α) / γ^η ὄρ(α) β' τῆς ἡμέρας· παρα μητροφάν(ους) / τλήμονος τάχα κ(αὶ)
ἱερομονάχου ἐν οὐγκροβλαχία· / γραφ(έν) αρχ(ι)ερατεῦοντος λουκά μητροπολίτου· τοῦ
καιροῦ ἐκείνου: ἔτ(ους) ,ζριε' [7115=1607]:+:

Κώδικας 412: 17^{ος}-18^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 37, Ευχές και Ακολουθίες.

Β.σ.: φ. 35^r: πορφύριος ἔγραψ(εν) ἀρετ(ῆς) γυμνὸς πάσ(ης):- / ἡ τοι δ' ἂν σφαλερὸν
εὔρηται, διὰ τὸν κ(ύριο)ν σύγ/γνωται, κ(αὶ) ουχ αλο τι:+

Κώδικας 422: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 265, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 265^f: Ἐτελειώθη τὸ παρ(ὸν) βιβλίον / διὰ χειρὸς κάμοῦ νίκολ(άου) τοῦ σκληροῦ· (καὶ) οἱ ἀναγινώσκοντες εὐ/χεσθαι κ(αὶ) μὴ καταράσθεε δία τ(ὸν) / κ(ύριον) ὅτι χωρικός ἡμὶ ἀπάσῃς / γραφῆς++

Κώδικας 426: Ειλητάριο: 13^{ος} αι., Περγαμηνή, Λειτουργία Μεγάλου Βασιλείου.

Β.σ.: Στο τέλος: μνήσθητ(ι) κ(ύρι)ε τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου / βασιλεῖου ἀν(α)γνώστου+ Βασίλ(ειος) / ὁ γραφεὺς (καὶ) λί(αν) χωρικός:+

Κώδικας 427: Ειλητάριο, 12^{ος} αι., Περγαμηνή, Λειτουργία Ιακώβου του Αδελφοθέου.

Β.σ.: Στο τέλος: Πρόσταγμα πεπλήρωκα τοῦ φιλουμένου: / Σύ δ' αὐ λατρευτὰ τῆς τριφεγγοῦς λυχνί(ας): / Θύτα καθαρὲ καὶ θεοῦ παραστάτα: / Εὐχαῖς ἀμοίβου, τῆς γραφῆς τὸν ἐργάτην: / Ὅτ' ἄν παντελὴς τὴν ἀκρεφνὴν θυσίαν: / Ὡσσ' ἄν δι αὐτῆς, καὶ τόχει σ(ωτη)ρίας: / Ἀλεξίου λέγω σοι εὐτελεστάτου: / Ἀναγνώστου καὶ χωρικογράφου πάνυ.: -ἀμ(ήν):-

Κώδικας 446: 17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 16, Λειτουργία Μεγάλου Βασιλείου.

Β.σ.: φ. 16^f: Τῶ συντελεστῇ τῶν καλῶν θε(ε)ῶ χάρις. / μνήσθητι κ(ύρι)ε τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, μαρτυρίου μοναχοῦ.

Κώδικας 450: Ἐτ. 1388/89, Χαρτί, φφ. 202, Ματθαίου Βλαστάρεως, Σύνταγμα Κανόνων.

Β.σ.: φ. 187^f: Ἐτελειώθη τὸ παρ(ὸν) βιβλίον, λεγόμενον νόμιμον / Ἔτους ,ς^{ov} ω^{ov} ςζ' [6897=1388/89] ιν(δικτιῶνος) ιβ'. Μονοκονδυλικά: θεοῦ τὸ δῶρον καὶ ταπεινοῦ μητροπολίτου λαρίσσης ἰωάσαφ πόνος.

Κώδικας 455: Έτ. 1337, Χαρτί, φφ. 332, Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Ερμηνεία των Πράξεων των Αποστόλων.

Β.σ.: φ. 332^r: Έτελειώθη, μηνι φεβρ(ουαρίω) θ' / εν(δικτιῶνος) ε'· ἔτους ,ζωμε' [6845=1337]· χειρι / λουκᾶ μοναχοῦ τοῦ ἀθλίου καὶ ἔλεινοῦ:+

Κώδικας 456: Έτ. 1339/40, Χαρτί, φφ. 298, Ιωάννου του Σχολαστικού, Κλίμακα.

Β.σ.: φ. 294^v: ἐγράφη ἡ παροῦσα βίβλος διὰ χειρ(ός) ἐμοῦ θεογνώστου· / ἐν ἔτει ,ς^ωωμη' [6848=1339/40] εν(δικτιῶν)ος, η'+

Κώδικας 458: 14^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 11, Νεκρώσιμη ακολουθία για μοναχούς.

Β.σ.: φ. 11^v: *Ιωάννης μαυρουσ(ης) ὁ ἀμαθῆς Γρῆπανοῦσ(ης)*

Κώδικας 463: Έτ. 1540, Χαρτί, φφ. 114, Θεοδώρου Γαζή, Εισαγωγή Γραμματικής.

Β.σ.: φ. 98^r: τέλος τοῦ δ' τῶν εἰς τέσσαρα, τῆς / Θεοδώρου γραμματικῆς εἰσαγωγῆς· κ(αι) ι(ησο)ῦ χ(ριστ)ῶ πλάστη / χάρις:- / ,ζμη' [7048=1540] / εν(δικτιῶν)ος ιγ' / ::· *ιαννουαρίω α'· δόξα σοι:· ὁ θεός:·*

Κώδικας 469: 17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 101, Λειτουργία Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Κυριακοδρόμιο.

Β.σ.: φ. 44^r: *Θ(εο)ῦ τὸ δόρον, κ(αι) πόνος γεωργ(ί)ου:·-*

Κώδικας 483: 15^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 175, Νομικός κώδικας.

Β.σ.: φ. 175^v: *Υπήχθην τοῖς νεύμασιν ἐχθροῦ, γεωργ/τε ἀθλιε· ἐν ἱερεῦσιν ἀνάξιος· τρο/φὴν ποιούμενος· τὰς ἀσέμνους πρά/ξεις· καὶ ἐκβακχευόμενος· τῇ μέ/θῃ τῶν ἀλόγων ὀρέξεων· σὲ οὖν πανά/μωμε ἱκετεύω μὴ παρίδης με· ἀλλὰ / σῶσον, ἀεὶ κίνδυνεύοντα: / ζεσῆζλωλεῆεχω:θ'ζβ'ν: [= γεωργιος ἱερευς:ἀμήν: (σε κρυπτογραφικό αλφάβητο)].*

Κώδικας 487: Έτ. 1617, Χαρτί, φφ. 79, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 62^v: *θ(εο)ῶ τῶ δῶρ(ων) καὶ πόνος μητροφάν(ους)· ἐγράφ(η)· / ἐν τῶ ἀγίῳ στύλω ἔτ(ους) ,ζρκε' [7125=1617], ἰούλλ(ι)ος μ(ήν), αη' ἔλαβε τέλος.*

Κώδικας 488: Έτ. 1556/57, Χαρτί, φφ. 191, Ακολουθίες και ευχές.

Β.σ.: φ. 190^r: *γράφη τὸ παρῶν εὐχολόγιον δια χειρὸς κα/μοῦ τοῦ βαρνάβα μοναχοῦ· καὶ ψάλτη / ἐκ πόλεως σερβίου· + ἔτ(ει) ,ζωζε' [7065=1556/7]·+*

Κώδικας 493: Έτ. 1777, Χαρτί, φφ. 124, Νομοκάνονας.

Β.σ.: φ. 121^r: *Ἐγράφ(η) δια χειρὸς Δανιήλ / ἱερομονάχου: / ἐν ἔτη ,αφοζ' [1777] νοεμ/ρίου ζ'·*

Κώδικας 501: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 85, Ακολουθία της Παρακλήσεως, Πατερικές διδαχές.

Β.σ.: φ. 66^r: *ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν· / σωθῆ ὁ ἔχων ἐλαιηθῆ ὁ γράψας λεόντ(ιος) / (μον)αχ(ός):*

Κώδικας 502: 13^{ος} αι., Περγαμινή, φφ. 114, Ευαγγελιστάριο.

Β.σ.: φ. 114^{r-v}: *Ἐπληρώθ(η) τὸ θεῖον / ἱερὸν καὶ ἄγ(ιον) εὐαγγέ/λιον, διὰ χειρὸς ἐμοῦ / νικολάου· καὶ ἰκέ/του, τοῦ πανευγενε/στάτου κομνηνοῦ κ(ῦρ) / πέτρου τοῦ ροντακη/νοῦ [δι]ατάξεως / νικολάου ἱερέως / τοῦ κοστομήρει ἐπὶ / τῆς βασιλείας τῶν / κραταιῶν καὶ ἀγίων καὶ μεγάλων βασιλέων κυρ ἀνδρονίκου [...] το υπόλοιπο εἶναι ἐξίτηλο*

Κώδικας 507: Έτ. 1653, Χαρτί, φφ. 69, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 60^v: *πληρώσας εἶπον, σοὶ / χ(ριστ)ὲ δόξα πρέπει: / κάλαμος γράφει· καὶ χεῖρ
καυχᾶται / θ(εο)ῦ τὸ δῶρον· καὶ νικολάου / ζίσμα:- / μηνὶ ἰαννουαρίῳ, δ', ἔτους ,αχγν'
[1653]:-*

Κώδικας 515: 17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 233, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων, Αποστολοευαγγέλια.

Β.σ.: φ. 232^r *λ' λ'πλνλξλων'πλ/οθλω'ε'ηέωλ'ζ'η'θ'θω/ψθ'η'τα: [= ο οικονομος νικολαος
ιερες ο γραφας ταιτα (με κρυπτογραφικό αλφάβητο)]*

Κώδικας 533: Έτ. 1612, Χαρτί, φφ. 64, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου.

Β.σ.: φ. 64^r: *αὶ θεῖαι κ(αὶ) ἱερὲ λειτουργεῖαι, τοῦ χρῦσοστόμου κ(αὶ) τοῦ / μεγάλου φημὶ
βασιλείου· αἰγράφησαν παρ' αἰμοῦ, μ(ητ)ρο/φάν(ου)ς ἱερο(μον)άχ(ου) καὶ ἁμαρτωλοῦ·
καὶ ἐπροσηλώθ(η)σαν ἐν τῇ βα/σιλικωτ(ά)τ(η) ἀγία μονῇ τοῦ μετεώρου· κ(αὶ)
ἱερούργειν εἴ τις θέλει· κ(αὶ) εἴ τι σφαλε/ρ(όν) εὑρητ(αι) σῦγχωρήτε μοι διὰ τὸν
κ(ύριο)ν· ὅτι ἁμαθῆς τυγχάνω· / τῆς γραφικῆς τέχνης· καὶ εἴ τις πάλιν βουληθεῖ / καὶ
ἀποξενώσ(ειν) αὐτήν ἐκ τὴν ῥηθήσαν μονῇ· νὰ εἶναι / ἀφορεσμέν(ος) κ(αὶ)
ἀσυγχώρητος παρὰ θ(εο)ῦ παντοκρά/τορος καὶ ταῦτα μὲν οὕτως: / ἔτος ,ζ' ρκα^ω,
[7121=1612] ἐν μην(ί) σεπτεβρίῳ ις' ἐτελειώθ(η)::*

Κώδικας 538: 17^{ος} αι.,⁹⁵ Χαρτί, φφ. 85, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων, του Λυχνικού.

Β.σ.: φ. 44^v: *Ἡ θεία κ(αὶ) ἱερά αὕτη λειτουργία τοῦ θείου ἰωάννου τοῦ χρ(υσο)στόμ(ου)
ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ· Ἱεροθέου ἱε/ρομονάχου τοῦ κῦπρίου, τάχα
κ(αὶ) μουσικοῦ τοῦ κουκουζέλ(ου)ς· / κ(αὶ) οἱ ἱερούργοῦντες, ζῦναυτῆ, εὔχεσθαι διὰ τὸν*

⁹⁵ Ο κώδικας αποτελείται από συστάχωση δύο κωδίκων τα οποία κα ἐγράψαν τον 17^ο αἰώνα δύο διαφορετικοί βιβλιογράφοι.

κ(ύριο)ν διεμοῦ: / ἔτους ζρη' [7118= 1610] ἰανουαρίου κς': ἐν τῷ ἀγιωμνήμ(ω) ὄρει τοῦ ἄθωνος:-

Β.σ.: φ. 85^v: αἰ παροῦσαι τρεῖς αὐται θεῖαι λειτουρ/γίαι, ἐγράφησαν διὰ χειρὸς εὐτελοῦς ἀ/μονάχου πορφυρίου, κ(αἰ) ἀφηερώθ(η)σ(αν) ἐνταύτη τῇ / καθ' ἡμ(ᾶς) θεία κ(αἰ) βασιλικῆ μονῆ ἔνεκ(εν) δι'ἅ ψηχηκ(ήν) μ(ου) σ(ωτη)ρίαν καὶ ὅποιος βουληθεὶ /η φοράσαι ταύταις ἐχέτω τὰς ἀρᾶς / τῶν τι κ(αἰ) η [318] θεοφόρων π(ατέ)ρων· διὰ δὲ τῶν προσωδίων κ(αἰ) τῶν λοιπῶν διορθωμ(ά)τ(ων) σύγγνωται, ἀμαθεὶς / οὐκ εἴμι, κ(αἰ) διὰ τὸν κ(ύριον) εὐχέσθ(αι), καὶ οὐ/τ ἀλλ' ὅτι:- / τῶν τοιούτ(ων) (καὶ) τῷ θ(ε)ῶ πρέπει δό(ξ)α: / τέρμα:-

Κώδικας 539: 14^{ος} αἰ., Περγαμηνή, φφ. 393, Τετραευάγγελο.

Β.σ.: φ. 390^v: πόνημα χειρῶ(ν) / ἀθλίου θε/οκτίστου / ἱερομονάχου/ ετ(ου)ς) ,ζω'.. [68..] ἰν(δικτιῶνος) ε':

φ. 391^v: Ἐπαγγελί(ας) ἀγαθῶν τυχεῖν θέλων· εὐαγγέλι(ον) τοῦτ(ο) δὴ τὸ πυκτίο(ν) / Ἐγραψεν ἐκτίσατο πολλῶ ταῶ πόθω· πτωχ(ὸς) μοναχ(ὸς) (καὶ) θυωρ(ὸς) κ(υρίο)υ / καὶ κτιστ(ὸς) αὐτ(ῶ) τῷ θ(ε)ῶ κεκλημ(ένος)· εἰδήσεως χάριν γε μικρᾶς ἰδί(ας) / Εὐχέσθε τοιγὰρ τῶδε τ(οῦ) πόθου χάρ(ιν)· (καὶ) μὴ νεμεσσήσασθε τ(ῆς) χωρικί(ας):-

Κώδικας 540: 11^{ος} αἰ., Περγαμηνή, φφ. 285, Τετραευάγγελο.

Β.σ.: φ. 11^v: ευχ(ου) τῷ γράψαντι κλήμη / μοναχῶ καὶ ἀμαρτωλῶ:-

Κώδικας 543: 14^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 260, Τετραευάγγελο.

Β.σ.: φ. 260^f: θ(εο)ῦ το δῶρον και πό/νος ἰωακίνθου:-

Κώδικας 544 Ἐτ. 1480, Χαρτί, φφ. 195, Τετραευάγγελο.

Β.σ.: φ. 195^v: *ἐγράφη ὁ παρὸν πίναξ δι ἐμοῦ / βασιλείου τάχα κ(αὶ) ἱερέ(ως) εὐτελ(οῦς) (καὶ) ἀμα/ρωλοῦ· (καὶ) ἂν ἔπτεσα σύγχωρῆτε (καὶ) / μὴ καταράστε: ἐπὶ ἔτ(ους) ε ,ς^ω ἡπη*’ [6988=1480]· *ἰν(δικτιῶν)ος / ἰγ’ (ἡλίον) κύκλ(ος) ις’· μὴν μ(ά)ρ(τιος):*

Κώδικας 545: Ἔτ. 1296/97, Περγαμηνή, φφ. 328, Τετραευάγγελο.

Β.σ.: φ. 328^r: *Δόξα τῶ δόντι ἀρχὴν κ(αὶ) τέλος· ὁ τὰ πάντα πληρῶν, θε(ο)ς ἡμῶν. Δό(ξα) / θε(ο)ν ἰλεούμενος τίμει π(ά)τερ, θεοδώρου μέμνησο τοῦ / καλλιγράφου· ἐπίκλην δ’ ἔχοντα, ἀγιοπετρίτης. / ἔτους ,ςωε*’ [6805=1296/97].

Κώδικας 547: 12^{ος} αι., Περγαμηνή, φφ. 316, Ευαγγελιστάριο.

Β.σ.: φ. 313^v: *ἀρχ(ῆ) θεός μου· καὶ / τέλος σωτήριον +++ / ὁ αναγινώσκων· εὐ/χου βαρνάβαν (μον)αχ(ον)· / διὰ τὸν κ(ύριο)ν +*

Κώδικας 548: Ἔτ. 1088/89, Περγαμηνή, φφ. 225, Ἰωάννου Σχολαστικού, Κλίμακα.

Β.σ.: φ. 216^r: *Ἐγράφη τὸ παρ(ὸν) βῖ(βλίον) διὰ χειρό(ς) ἀντων(ίου) (μον)αχ(οῦ) ἐν τῇ μο(νῆ) τ(ῆ)ς χώ(ρας) ἔτ(ει) ,ςφ^{λζ}’ [6597=1088/9] ἐπὶ βα(σιλείας) / ἀλεξίου καὶ εἰρήνης···*

Κώδικας 555: Ἔτ. 1385/86, Χαρτί, φφ. 194, Πραξαπόστολος.

φ. 169^r: *ἱερέ(ως) θωμᾶ τοῦ ζηροῦ.*

Β.σ.: φ. 192^r: *ἐγράφη ἡ παροῦσα βίβλος τοῦ μετεώρου· διὰ συν/δρομῆς καὶ ἐξόδου βασιλέως τοῦ ὡς ἀληθῶς ἐν / μοναχοῖς ὀσιωτάτου κυρ(οῦ) Ἰωάσαφ· διὰ χειρὸς / χαρτοφύλακος τῆς ἀγιοτάτης ἐπισκοπῆς τρικκάλ(ων) / ἱερέως θωμᾶ τοῦ ζηροῦ· ἐπὶ ἔτους ,ςω^{λδ}’ [6894=1385/6] / ἰν(δικτιῶν)ος θ’· ὅποταν τῇ τοῦ θε(ο)ῦ παραχωρήσει καὶ οἱ ἀγαρινοὶ οὐ μόνον τῆς πόλε(ως) βεροίας ἀλλὰ καὶ παρὰ / μικρὸν τῆς ὑψηλίου γεγόνασι κύριοι+*

Μονοκονδυλικά: +ὁ χαρτοφύλαξ τ(ῆς) ἀγιωτ(ά)τ(ης) ἐπι/σκοπ(ῆς) τρικκάλων ἱερεὺς /
θωμάς ὁ ξηρὸς καὶ / γραφεὺς τ(ῆς) παροῦσης βίβλου+

Κώδικας 565: Έτ. 969, Περγαμηνή, φφ. 226, Ιωάννου Σχολαστικού, Κλίμακα.

Β.σ.: φ. 207^v: ἐγράφη ἡ παρουσα βίβλος τῆς κλίμακος· / μηνὶ ἰουνίῳ α΄· ἡμέρα γ΄·
ωρ(α) ε΄·· / ἔτους ,ζσοζ΄ [6477=969]· ἰνδ(ικτιῶνος) ἰβ΄··

φ. 226^v: Τῶ συμπεραστῇ τ... πάντων κτησμάτων(ων) / σοὶ χ(ριστ)ῆ δόξα τιμὴ κ(αὶ) σέβας
πρέπει· ἡ δέλτος αὐ/τη τῶν σοφῶν διδασμάτων· χειρὶ ἐγράφη / δανηλ πολυτλίμου· ὁ
κατατρυφῶν υπ(ερ) αὐτοῦ εὐχ[....]

Κώδικας 570: Έτ. 1546/47, Χαρτί, φφ. 127, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου,
Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων, του Μικρού Αγιασμού.

Β.σ.: φ. 126^v: Δόξα σοὶ ὁ θε(ο)ς ἡμῶν, ἔνεκα πάντων· / θε(ο)ῦ τὸ δῶρον, κ(αὶ)
θεοφίλου πόνοσ· / ἐν ἔτει ,ζνε΄ [7055=1546/7]:

Κώδικας 573: 10^{ος} αἰ., Περγαμηνή, φφ. 290, Σύμμεικτος θεολογικός.

Β.σ.: φ. 245^f: ἐπληρώθη ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἀγίου ἰω/άννου τοῦ θεολόγου· / στιχῶν α΄:-
/ Κ(ύρι)ε δια πρεσβειῶν τοῦ ἀγίου ἰωάν/νου τοῦ θεολόγου· συγχώρησον / πάσας μου
τὰς ἁμαρτίας· καὶ ἐὰν / ἔσφαλον ἐν τίνι ρηματι ἢ λέξει / ἢ ἀντιστοιχῶ ἢ τόνῳ ἢ λόγῳ / ἢ
ἄλλο τι κατα ἀγνοίαν ἢ κ(αὶ) γνώση- / θεοδόσιος ἁμαρτωλὸς ὑπερ πάντ(ας) / Κ(ύρι)ε
ἐλέησον καὶ τα / πν(ευματ)ικα μου τεκνα· / φίλους κ(αὶ) ἀδελφους· / ἀμην:-

Κώδικας 579: 16^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 32, Λειτουργία Ιωάννου του Χρυσοστόμου.

Β.σ.: φ. 6^f: μνησθητ(ῆ) κ(ύρι)ε τοῦ δούλου σου καλλινίκου ἱερο(μον)άχ(ου):

Κώδικας 580: Έτ. 1377, Χαρτί, φφ. 172, Τετραεὐάγγελο.

Β.σ.: φ. 166^{r-v}: τῶ συντελεσθῆ / τῶν καλῶν, θ(ε)ῶ χάρις· ἀμήν· / ἐτελειώθ(η) τὸ παρ(ὸν) ἄγ(ιον) τετραεὺά(γγελον), παρὰ τοῦ ἐλαχίστ(ου) / ἐν ἱερομον(ά)χ(οις) ματθαίου· ἐν ἔτ(ει) ,ζωπε' [6885=1377] ἰν(δικτιῶνος) ἰε' / μηνί μαίω κζ'· ἡμέ(ρα) δ': κ(αὶ) οἱ ἐντυγχάνον/τες τὸ ἄγ(ιον) τοῦτο εὐα(γγέλιον), εὔχεσθαί μοι διὰ τὸν κ(ύριο)ν+ / πόνοι γεννώσι δόξαν· κ(αὶ) κάματον στεφάνου.

Κώδικας 581: Ἔτ. 1402, Χαρτί, φφ. 246, Ευαγγελιστάριο.

Β.σ.: φ. 246^r: Ἐνεπληρώθ(η) τὸ παρ(ὸν) εὐαγγελιο(ν) διὰ / χειρὸς ἐμοῦ γεόργγιου τάχα (καὶ) / γραμματικοῦ (καὶ) χορικογράφου· / (καὶ) ὅσοι τοῦτο εἰς χεῖρ(ας) φέρετε / εὔχεσθε (καὶ) μὴ κ(α)τ(α)ράσθαι διὰ / τὸν κ(ύριο)ν ἢ κ(αὶ) σφάλ(μα) εὔρητε / διόρθόσατε αὐτὸ· (ὅτι) ἡμ(ουν) / χορικός (καὶ) ἀμαθεῖς τῆς γραφῆς:- / ἐτελιόθη ἐν μ(η)ν(ί) μαίω εἰς τ(ας) κβ': / κ(αὶ) ἐν ἡμέρα κηριακῆ: / ἐξ ἐμοῦ Γεόργγιου υιοῦ ἰω(άννου) ἱερέως νομικοῦ: / ἐπὶ ἔτους ,ςϞι' [6910=1402]: (ἡλίου) κύ(κλος) ς' (σελήνης) κύ(κλος) ε':-

Κώδικας 590: 14^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 183, Ευαγγέλιο κατὰ Λουκάν, Ευαγγέλιο κατὰ Ἰωάννην.

Β.σ.: φ. 183^v: ἐγράφη (δὲ) ἡ παροῦ(σ)α δέλτος διέμοῦ ἰω(άννου) / τοῦ αμαρτωλοῦ καὶ χωρῖκογράφου

Κώδικας 591: Ἔτ. 861/62, Περγαμηνή, φφ. 423, Ἰωάννου του Χρυσοστόμου ερμηνεία στο κατὰ Ματθαῖον ευαγγέλιο.

Β.σ.: φ. 4^r: Τριάς μονὰς ἀγία, εὐχαῖς (καὶ) πρεσβείαις τοῦ ἀποστό/λου σου ματθαίου· (καὶ) τοῦ ἀγιοτάτου ἰωάννου ἀρχιε/πισκόπου κωνσταντινουπόλεως τοῦ χρυσοστόμου, / τὸ πικρὸν ἔλκος τῶν ἀμαρτιῶν μου ἰάσαι· τοῦ / τε κτησαμένου (καὶ) γράψαντος τὴν ἱερὰν ταύ/την (καὶ) ψυχοφελῆ βίβλον εὐσταθίου ἐλαχίστου (καὶ) / ταπεινοῦ μοναχοῦ:- / ἐγράφη δὲ (καὶ) ἐτελειώθη ἡ ἱερὰ (καὶ) σωτηριώδης αὕτη / βίβλος ἐν τῶ ,στο' [6370=861/2] ἔτη· ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ ἰνδικτιόνη / ἐν τῇ μονῇ τῆς ἀγίας ἄννης τῆς

*διακειμένης / ὑπὸ τῶν τῆς βυθινίας μερῶν ἐν τῇ ἐνορία τῆς κίου· / ἐπὶ τῆς ἐξορίας τοῦ
ἀγιωτάτου πατριάρχου ἰγνατίου:-*

Κώδικας 662: Ἐτ. 1534, Χαρτί, φφ. 182, Μηναίο Δεκεμβρίου.

Β.σ.: φ. 182^ν: τέλος δίκευρίου μηνός / ,αφλδ' [1534] μηνὶ μαίου λ': / ἡ μὲν χεὶρ ἡ
γράψασα σέπετ(αι) / τάφω· ἡ δὲ βίβλος μένει / εἰς χρόνους πληρεστάτους:

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΜΟΝΗΣ ΒΑΡΛΑΑΜ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ⁹⁶

Κώδικας 6: Έτ. 1537, Χαρτί, φφ. 313, Ευαγγελιστάριο.

Β.σ.: φ. 310^r: *Ἰ(ησοῦ)ς Χ(ριστοῦ)ς / Δόξα σοι ὁ θε(ο)ς ἡμῶν, δόξα σοι. / παμμεδέοντι θε(ε)ῶ / σὺν υἱεῖ, πν(εύμα)τι, δόξα. / ἀμὴν· / ,ζ^ϕμς' [7046=1537] σεπτεμ(βρί)ου κ^η.*

Κώδικας 7: Έτ. 1618/19, Χαρτί, φφ. 255, Πραξαπόστολος.

Β.σ.: φ. 249^r: *τὸ παρὸν βιβλίον ἐτελειωθ(η) διὰ χειρὸς ἐμοῦ / τοῦ εὐτελοῦς ἰωαννικίου ἱερομονάχου· / ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλαάμ· καὶ τὸ ἐπρο/ σήλωσα εἰς τὴν αὐτὴν ἀγ(ίαν) ἱερὰν (καὶ) σεβ(ασ)/μίαν μον(ήν) τῶν ἀγίων πάντων· καὶ / εἴ τις αὐτὸ συλήσει θέλων, (καὶ) ἀποξενῶ/σαι ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἀγ(ίαν) ἐκκλησ(ίαν), οὐκ ἀτιμώ/ρητος ἔσεται:-*

ἐτῶ σαι σ(ῶ)τερ υἱὲ θεοῦ παντάναξ·· / σὺν τῇ πανάγνω καὶ παρθένω μ(ητ)ρί σου·· / φύλαττε ποιμνὴν ταύτην σὺν τῷ ποιμένῃ·· / ἐκ χειρὸς λύκου τοῦ δυσμενοῦς βελῖαρ·· / ἐν ἔτει ,ζ^ϕρκζ' [7127=1618/19] ἰν(δικτιῶν)ος β'.

Κώδικας 10: Έτ. 1549, Χαρτί, φφ. 5 + σσ. 424, Συναξάριο Σεπτεμβρίου.

Β.σ.: σ. 424: *θε(ο)ῦ τὸ δῶρον καὶ ἰακώ/βου ὁ πόνος.*

ἐγράφη ἐν μηνὶ νοεμβρίῳ κς' / ἐν ἔτει ,ζ^ωνη^ω' [7058=1549]

Κώδικας 12: Έτ. 1531/32, Χαρτί, φφ. 351, Μηναίο Δεκεμβρίου.

Β.σ.: φ. 351^v: *ἐτελιώθ(η) τὸ παρ(ὸν) {μι}μην(αῖον) ἐν τῇ μον(ῆ) τῇ / καλουμ(έν)η τοῦ βαρλαάμ ἐν τῇ σκήτ(η) τοῦ / ἱεροῦ μετεώρ(ου)· καὶ ὁ ἀποξενώσας αὐτὸ / ἐξ αὐτῆς τῆς μον(ῆς)· κριθήτω μετὰ τῶν ἱεροσύλλ(ων)· κ(αὶ) γενέσθω κ(αὶ) αὐτὸς κ(α)τ(ὰ) τὸν / γεζῖ· ἱερόσυλλος γὰρ κ(αὶ) ἐκεῖνος λέγεται). / Διὸ κ(αὶ) τὴν λέπραν σὺν τῇ κολ(ά)ση ἐκλη/ρονόμησ(εν):- ἔτους ,ζ^ϕμ' [7040=1531/32]:-*

⁹⁶ Οι Κώδικες της Ι. Μ. Βαρλαάμ περιγράφονται στο Βέης (1984).

Κώδικας 13: Έτ. 1549/50, Χαρτί, φφ. 376, Μηναίο Σεπτεμβρίου.

Β.σ.: φ. 376^v: *ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον, παρὰ ἰωάσαφ / μοναχοῦ· ἐν τῷ στόλῳ τοῦ βαρλαάμ, πλησίον τοῦ μετεώρου· τῆ ἐπικαλουμένη θεία / καὶ ἱερᾶ μονῆ τῶν ἁγίων πάντων· ἐν τῷ ,ζ^ων^ωη^ω’ [1549/1550] ἔτει:*

Κώδικας 14: Έτ. 1550/51, Χαρτί, φφ. 366, Μηναίο Οκτωβρίου.

Β.σ.: φ. 363^r: *ὁ τὰ πάντα πληρῶν θε(ε)ς δόξα σοι: / ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον, παρὰ ἰωάσαφ, (μον)αχοῦ· / ἐν τῷ στόλῳ τοῦ βαρλαάμ, πλησίον τοῦ / μετεώρου· τῆ ἐπικαλουμένη θεία καὶ / ἱερᾶ μονῆ τῶν ἁγίων ἀπάντων: / ἐν τῷ ,ζ^ων^ωθ^ω’ [7059=1550/51], ἔτει:*

Κώδικας 15: Έτ. 1607, Χαρτί, φφ. 247, Μηναίο Νοεμβρίου.

Β.σ.: φ. 244^v: *Τὸ παρὸν βιβλίον ἐγράφη διὰ χειρ(ός) / ματθαίου ἁμαρτωλοῦ, ἀρχιερέ(ως) / τῶν μυρέων, ἀζιώσει μ(η)τροφάνους / ἱερομονάχου καὶ καθηγουμένου / τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ βαρλαάμ, πλησίον μετεώρου, ἐν ἧ / καὶ ἀφιέρωται παρ’ αὐτοῦ· ὁ δε / βουληθεὶς ποτέ τις ἀποξενῶσαι, / οὐκ ἀτιμώρητος ἔσεται· ἐν ἔτει, ,ζριε’ [7115=1607]. / φευρ(ουαρίω) δ’, / ἰν(δικτιῶν)ος/ ε’. / ἐν μετοχίω τ(ῆς) αὐτῆς μονῆς τὸ / ἐν κραγιόβα:-*

Κώδικας 16: 16^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 448, Μηναίο Νοεμβρίου.

Β.σ.: φ. 446^r: *οἰκτροῦ τάλανος ἱακώβου ρακενδύτου:-*

Κώδικας 19: Έτ. 1613, Χαρτί, φφ. 289, Μηναίο Δεκεμβρίου.

Β.σ.: φ. 272^v: *Ἱεροθύτης ἰωαννίκιος, ἰδρῶσι· / ταύτην τὴν θεόπνευστον, ἔγραψε βίβλον· / ἦν ἀναγινώσκωντες, σύγνωσθε, δ’ οὖν μοι. / διὰ τῶν πολλῶν, ἐναυτῆ μοι σφαλμάτων· πάθος γὰρ ἀνθρώπινον, τὸ ἁμαρτάνειν.*

μαθητοῦ κῶρ ἀρσενίου Ἱερο(μον)άχ(ου)· ἐν τῷ στῦλῳ / τοῦ βαρλαάμ·- / ἐν ἔτει, ,ζρκβ’
[7122=1613] ἰν(δικτιῶν)ος ιβ’·- / Νοεμβρ(ίω), κδ’.

Κώδικας 20: Ἐτ. 1552, Χαρτί, φφ. 262, Μηναίον Ἰανουαρίου, Παρακλητικός Κανόνας στην Ὑπεραγία Θεοτόκο, Θεοτοκία.

Β.σ.: φ. 241^Γ: τέλος εἴληφεν ὁ παρὼν μῆν, ἥτοι τὸ βι/βλίον τοῦ ἰαννουαρίου, ἡμέρα γ^η’
τῆς / ζ^{ης}’ ἑβδομάδ(ος) τῆς (Πεντηκοστῆς): μηνὶ μαῖῳ κδ^η’. / ἐν τῷ ,ζ^ω ζ^ω’, [7060=1552]
ἔτει, ἰν(δικτιῶν)ος ι^{ης}’.

ἐγράφη δὲ ἐν τῇ καθ’ ἡμᾶς ταύτῃ σε(βασμί)α μονῇ / τοῦ βαρλαάμ, πλησίον τοῦ
μετεώρου· / οἱ ἀναγινώσκοντες οὖν, εὐχεσθε ὑπὲρ τοῦ / γράψαντος ἀμαρτωλοῦ ἰωάσαφ,
ἴσως / καὶ μοναχοῦ·-

Κώδικας 21: Ἐτ. 1551/52, Χαρτί, φφ. 290, Μηναίον Ἰανουαρίου.

Β.σ.: φ. 286^Υ: ἐγράφη κατὰ τὸ ,ζ^{όν} ζ^{όν}’, [7060=1551/52] ἔτος, παρὰ τοῦ ἀ/ μαρτωλοῦ
ἰωάσαφ· ἐν τῇ καθ’ ἡμᾶς ταύ/τῃ σε(βασμί)α μονῇ τοῦ βαρλαάμ· πλησίον τοῦ
με/τεώρου·-

Κώδικας 22: Ἐτ. 1574, Χαρτί, φφ. 273, Μηναίον Φεβρουαρίου.

Β.σ.: φ. 273^Υ: τὸ παρὼν μηνέο, ἐγράφη· ἐπι / ἔτους· ,ζ^ῶ πβ’ [7082=1574]· ἰούανουάρι/ω
ις’· παρὰ ἀμαρτωλοῦ μαζί/μου· καὶ τὰ σφαλ(έν)τα ὑπὸ τῆς ἀ/πειρί(ας) κ(αὶ) ἀμαθεί(ας)
μου, σῦγγωρή/σατε π(ατέ)ρες μου· κ(αὶ) μὴ παρατηρή/τε αὐτὰ· ὅτι κ(αὶ) οἱ
καληγγράφοντες / παραγράφουσιν· πόσω γε μᾶλλ(ον) / ἐγὼ ὁ αμαθεῖς·

Κώδικας 24: Ἐτ. 1619/20, Χαρτί, φφ. 207, Μηναίον Μαρτίου.

Β.σ.: φ. 206^Υ: ἐτελειώθη τὸ παρὼν βιβλίον ἐν τῷ στύλῳ / τοῦ βαρλαάμ. Διαχειρὸς ἐμοῦ
ἰωαν/νικίου, εὐτελοῦς ἱερομονάχου· μαθη/τῆς τοῦ πανοσιωτ(ά)τ(ου) ἀρσενίου
ἱερομονάχ(ου) / καὶ καθηγουμένου τ(ῆς) ἱερ(ᾶς) (καὶ) σε(βασμίας) μο(νῆς) τῶν /

*ἀγ(ῖων) πάντ(ων)· ἐν ἧ καὶ ἀφιέρωται παρ' αὐτ(οῦ)· / (καὶ) ὅποιος τὸ ἀποξενώσει ἀ(π)ὸ
τ(ῆν) αὐτ(ῆν) ἀγ(ῖαν) / ἐκκλησ(ίαν), οὐκ ἀτιμώρητος ἔσεται:-*

ἐν ἔτει ,ζρκη^ω' [7128=1619/20]· ἰν(δικτιῶν)ος γ^{ης}'.

Κώδικας 26: Ἐτ. 1630, Χαρτί, φφ. 220, Μηναῖον Ἀπριλίου.

Β.σ.: φ. 219^Γ: *τὸ παρὸν βιβλίον ἐγράφη Διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς Ἰωαννικίου· / ἐν
τῷ στύλῳ τοῦ βαρλαάμ· ἐν ἔτει· ,αχλ' [1630]:-*

Κώδικας 28: Ἐτ. 1558, Χαρτί, φφ. 201, Μηναῖον Ἀπριλίου.

Β.σ.: φ. 201^Υ: *τέλος μὴν φλε/βουαρ(ιος) εἰς τ(ὰς) ιη' ἡμέ(ρα) ς'. ἐπι ἔτους· ,ζζς'
[7066=1558] / ἰν(δικτιῶν)ος α'.*

Κώδικας 29: Ἐτ. 1621/22, Χαρτί, φφ. 223, Μηναῖο Μαΐου.

Β.σ.: φ. 218^Γ: *ετελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς / ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς Ἰωαννικίου
ἱερο(μον)άχ(ου) / ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλααμ. καὶ εἴ τις / αὐτὸ συλήσει θέλων (καὶ)
ἀποξενῶσαι / ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἀγ(ίαν) ἐκκλησί(αν)· οὐκ ἀτιμώρητος ἔσεται:-*

ἐν ἔτει ,ζρλ' [7130=1621/22]· ἰν(δικτιῶν)ος ε':-

Κώδικας 31: Ἐτ. 1493, Χαρτί, φφ. 169, Μηναῖο Σεπτεμβρίου.

Β.σ.: φ. 168^Γ: *ἐτελειώθη τὸ παρὸν μηναιὸν· / διαχειρὸς ἐμοῦ ἀμαρτω/λοῦ καὶ ἀθλίου·
τάχα δὲ (καὶ) / ἱερομονάχου ματθαίου· κα/τὰ τὴν κζ' τοῦ ἰαννουαρ(ίου) μηνὸς· / τοῦ
ἔτους ,ζ^ωα' [7001=1493]: ἰν(δικτιῶν)ος ια': / οἱ δὲ τούτῳ ἀναχεῖρας ἔχοντ(ες)· οἵτινες
ἂν καὶ ἐστὲ, εἴχεσθε / ὑπὲρ ἐμοῦ δῦσωπῶ, πρὸς / κ(ύριο)ν:*

*τῶν σὺντελεστῶν τῶν καλῶν θε(ε)ῶ χάρις:- / 'θξμβ' [=ἀμήν (σε κρυπτογραφικό
αλφάβητο)]: / τέλος*

Κώδικας 32: Έτ. 1628, Χαρτί, φφ. 289, Μηναίον Ιουλίου.

Β.σ.: φ. 286^v: τὸ παρὸν βιβλίον ἐγράφη διὰ / χειρὸς ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς Ἰωαν/νικίου, ἐν τῷ στύλω τοῦ βαρλα/άμ. (καὶ) εἴ τις βουληθεὶ ἀποση/λήσει, καὶ ἀποξενῶσει ἀπὸ τ(ῆν) / αὐτὴν ἀγ(ίαν) ἐκκλησ(ίαν), οὐκ ἀτιμώρη/τος ἔσεται: ἐν ἔτει, ,αχκη^ω, [1628]· / ἰν(δικτιῶν)ος, ια^{ης}:-:

Κώδικας 33: Έτ. 1537/38, Χαρτί, φφ. 95, Μηναίον Αυγούστου.

Β.σ.: φ. 95^r: Ἐτελειώθη· τὸ παρὸν βιβλίον· διὰ Ἰα/κώβου μοναχοῦ, ἐν τῷ στύλ(ω) τῆς μον(ῆ)ς τῆς καλου/μένης τοῦ βαρλαάμ. ἐν τῷ θέματι τοῦ με/τεώρου: ἐν ἔτει ,ζ^ω{η}μς' [7046=1537/38] ἰν(δικτιῶν)ος ια^{ης} / εὔχεσθέ μ(οι) διὰ γὰρ τῆς ἀμαθίας μου· τὰ σφαλέν/τα μοι σὺγχωρήσατε, π(ατέ)ρες ἅγιοι:

Κώδικας 35: Έτ. 1627, Χαρτί, φφ. 222, Ψαλτήριον του Δαβίδ, Ωδές.

Β.σ.: φ. 220^v: τὸ παρὸν βιβλίον, ἐγράφη διαχειρὸς / ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς Ἰωαννικίου Ἱερο(μον)άχ(ου)· / ἐν τῷ στύλω τοῦ βαρλαάμ· ἐν ἔτει / ,αχκζ' [1627] ἰν(δικτιῶν)ος, ιη^ς:-

Κώδικας 38: 14^{ος}-16^{ος}, Χαρτί, φφ. 144, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 99^v: εὔξαι κ(αὶ) ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ π(ά)τερ ἅγιε / διὰ τ(ὸ)ν κ(ύριον), τοῦ μικροῦ σου τέκνου λεοντίου:

φ. 104^v: Ὡσπερ κατηξίωσ(ας) ὃ θεοῦ λόγε / τέρμα κατιδεῖν τ(ῆς) παρούσ(ης) / ἀκολουθείας, / οὕτω καταξίωσον ἰδεῖν κ(αὶ) τέλος, τῶν / συνεχουσῶν συμφορῶν με ποικίλ(ων) / τῆς σῆς δεήσεις / μ(ητ)ρ(ὸ)ς εἰσδεδεγμ(έν)ος, τοῦ τε προδρόμου κ(αὶ) θείου βαπτιστοῦ σου // φ. 105^r κ(αὶ) τοῦ μακαρίτου ἀγίου μου π(ατ)ρ(ὸ)ς κῦρ νίφου· δι' ὃν κ(αὶ) τ(ῆν) παροῦσ(αν) γέγραφα ἀκολουθείαν· λεόντιος ὁ τλήμων / ὁ κ(αὶ) αὐτοῦ οἰκέτης.

οἱ ἀναγινώσκοντ(ες) εὔξασθε / ὑπὲρ τοῦ γεγραφότος: ἐγράφη κ(αὶ) ἀπεστάλη τοῖς ἀγίοις μου / πν(ευματ)ικοῖς π(ατ)ρᾶσι· τό, τε κῦρ νεκταρίω· κ(αὶ) τό, κῦρ θεοφάνη· /

καὶ πάλιν ἐρῶ, κ(αὶ) ἄνθις ἀντιβολῶ, εὐξασθε, ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ λεοντίου
ράκενδύτου·· σὺγχωρήσατέ με τὸν ἰδιώτην κ(αὶ) ἁμαρτωλόν· διὰ γὰρ / τὰς πολλὰς μου
ἁμαρτίας, ἐκοπίασα· ἵνα διὰ / τῶν ἀγίων ὑμῶν εὐχῶν, εὖρω ἔλεος ἐν τῇ ὥρᾳ / τῆς
ἐξόδου·· Ἀμὴν· ἐγράφη ἐν ἔτει ,ζκς' [7026=1518] μηνὶ μαρτίῳ ιζ'·· / Ἐκοιμήθη ὁ
μακαρίτης· κ(αὶ) ἅγιος π(ατ)ριάρχης κων/σταντ(ι)ν(ο)πολ(εως), κῦρ νίφων, ἐν ἔτει ,ζις'
[7016=1508] ἀγούστ(ου) / ιβ'· ἡμ(ε)ρ(α) κυρ(ιακ)ῆ· εὐχεσθε κ(αὶ) ἐμὲν τὸν ἄθλιον
λεόντιον / διὰ τὴν ἀγίαν ὑμ(ῶν) ψυχ(ήν), ἵνα λῦτροθῶ τῆς κολάσε(ως)·

Κώδικας 42: Ἐτ. 1549/50, Χαρτί, φφ. 243, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 243^r: ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον πα/ρὰ Ἰακώβου μοναχοῦ· ἐν / τῷ στόλῳ τῆς
μονῆς τοῦ βαρ/λαὰμ καλουμένης, ἐν τῷ θέματι τοῦ μετεώρου· / ἐν τῷ ,ζ^ων^ωη'
[7058=1549/50] ἔτει·

Κώδικας 45: 16^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 237, Ωρολόγιο.

Β.σ.: φ. 214^r: Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον· (καὶ) χρι/στοφόρου πόνος·- Χ(ριστ)ὲ μάκαρ· / μερόπων
σέβας ἄφθιτον· ἐσθλὰ / δίδου τῷ γράψαντι τέλει·-

Κώδικας 47: Ἐτ. 1617/18, Χαρτί, φφ. 390, Τριώδιο.

Β.σ.: φ. 388^r: Ἰωαννίκιος ἰδρῶσῖ· / ταύτην {την} τὴν θεόπνευστον, ἔγραψε βίβλον· / ἦν
ἀναγινώσκωντες, σύγγνωσθε δ' οὖν μοι· / διὰ τῶν πολλῶν, ἐν αὐτῇ μοι σφαλμάτων· /
πάθος γὰρ ἀνθρώπινον, τὸ ἁμαρτάνην·- / ὑπερ παρεσφάλημ(εν), ἔκ τίνος τύχης· /
ἄν(θρωπ)οι μὴ κρίνετε, βροτὸς ἐγώγε· / καὶ σφαλμάτων πέπλησμε, μέχρι σφοδῆλου· /
σύγγνωσθε τοίνυν, ἀδελφοὶ κ(αὶ) π(ατέρ)ες· / ἵνα θεῖον ἴλεον, εὖρημ(εν) πάντες· / ἐν τῇ
φοβερά, καὶ ἀδεκάστῳ κρίσει·- /

ἐν ἔτει ,ζρκς^ω' [7126=1617/18] ἰν(δικτιῶν)ος α'·- / τέλος

Κώδικας 49: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 165, Τριώδιο⁹⁷.

Β.σ.: φ. 90^v: τὸ παρὸν βιβλίον ἐγράφη παρὰ σισώη (μον)αχ(οῦ) ἐν τῷ στύλ(ω) τῆς / μονῆς τῆς καλουμένης τοῦ βαρ/λαάμ· ἐν τῷ θέματι τοῦ ἁγίου / μετεώρου· διὰ φροντίδος (καὶ) ἐξόδου / τῶν ἱερομονάχων νεκταρίου / (καὶ) θεοφάνους τῶν ἀνταδέλων (καὶ) / κτητόρων: ἐν ἔτει / ,ζ^ωλ^ω [7030=1521/22] / ἰν(δικτιῶν)ος ι'.

Κώδικας 50: Ἐτ. 1613/14, Χαρτί, φφ. 323, Το α' τμήμα του Τριωδίου⁹⁸.

Β.σ.: φ. 322^f: τῷ σὺντελεσθῆ· τῶν κα/λῶν θ(ε)ῶ χάρις:- / ἔτος ,ζρκβ' [7122=1613/14]:-

Κώδικας 51: Ἐτ. 1617/18, Χαρτί, φφ. 384, Το β' τμήμα του Τριωδίου.

Β.σ.: φ. 382^f: Ἐτελειωθ(η) τὸ παρὸν βιβλίον, διὰ / χειρὸς ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς ἰωαννικίου / ἱερομονάχου· καὶ οἱ ἀναγινώσκον/τες εὐχέσθαι μοι διὰ τὸν κ(ύριο)ν· καὶ τὸ ἐπροσήλωσα εἰς τοὺς ἁγίους πάντες· / εἴτοι ἐν τῷ στύλ(ω) τοῦ βαρλαάμ· / (καὶ) εἴ τις αὐτὸ συλῆσει θέλων καὶ / ἀποξενῶσαι ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἀγ(ίαν) / ἐκκλησ(ίαν), οὐκ ἀτιμώρητος ἔσεται:- / Ἐ μ(ἐν) χειρ ἢ γράψασα, σείπεται τάφω· / ἰ δὲ βίβλος ἴστατε, μέχρι τερμάτων· / τάφον λοιπὸν ὄκησα, καὶ πάλιν τάφω· / τάφον δ' ὁ πιλὸς, σῦστραφεῖς κεῖμαι τάφω· / τάφον ἕως ἂν, ὁ πρὶν οἰκήσας τάφω· / λόγῳ πρὸς ἀρχέτυπον, ὡς τὸ πρὶν λόγῳ· / θέλων παρήξεν, ἐξαναστήση θέλων· / ἐν ἔτει ,ζ^ωρκς^ω [7126=1617/18] ἰνδ(ικτιῶν)ος α^{ης}':-

Κώδικας 53: Ἐτ. 1612/13, Χαρτί, φφ. 361, Πεντηκοστάριο.

Β.σ.: φ. 359^v: ἐν ἔτει ,ζρκα' [7121=1612/13] ἰνδ(ικτιῶν)ος ια'.

Κώδικας 54: Ἐτ. 1612/13, Χαρτί, φφ. 360, Πεντηκοστάριο.

Β.σ.: φ. 355^v: τὸ παρὸν βιβλίον ἐγράφη διὰ / χειρὸς ἀρσενίου εὐτελοῦς ἱερο(μον)άχ(ου)· / διὰ συνδρομῆς τοῦ πανοσιωτ(ά)του: / κυροῦ διονυσίου, καὶ καθηγου/μένου τῆς σε(βασμίας) μονῆς τῶν ἁγίων / ἀπάντων, πλησίον τοῦ μετε/ώρου, ἐν

⁹⁷ Στο χειρόγραφο ἔχουν συσταχῶθεϊ δύο τριώδια: το α' στα φφ. 1-90^v, το β' στα φφ. 91-162^f

⁹⁸ Το β' τμήμα του τριωδίου βλ. Κώδικας 51.

ἧ καὶ ἀφιέρωται / παρ' αὐτοῦ· ὁ δὲ βουληθεὶς πο/τέ τις ἀποξενῶσαι αὐτῷ, οὐ/κ ἀτιμώρητος ἔσεται· ἐν ἔτει, / ,ζρκα' [7121=1612/13] ἰνδ(ικτιῶν)ος/ ια^{ης}'.

Κώδικας 56: Έτ. 1521/22, Χαρτί, φφ. 208, Πεντηκοστάριο, Ακολουθία των Αγίων Πάντων.

Β.σ.: φ. 201^Γ: *Εὐχεσθέ μ(οι) (καὶ) τὰ ὑπὸ τῆς βί(ας) / μου καὶ ἀμαθίας μου σφα/λέντα μοι π(ατέ)ρες ἄγιοι, / σὺγχωρήσατε:-*

τὸ παρὸν βιβλίον, ἐγράφη παρὰ σισῶη (μον)αχ(οῦ) ἐν τῷ στύλῳ τῆς μονῆς τ(ῆ)ς / καλουμένης τοῦ βαρλαάμ, ἐν τῷ θέματι τοῦ μετεώρου· διὰ φροντίδος / (καὶ) ἐξόδου τῶν ἱερομονάχων νεκταρίου / (καὶ) θεοφάνους τῶν ἀνταδέλφων (καὶ) κτητόρ(ων): / ἐν τῷ ,ζ^ωλ^ω' [7030=1521/22] ἔτει ἰν(δικτιῶν)ος ι^{ης}'.

Κώδικας 57: Έτ. 1612/13, Χαρτί, φφ. 169, Πεντηκοστάριο.

Β.σ.: φ. 159^Γ: *τῷ συντελεσθῆ τῶν καλῶν θ(ε)ῶ / χάρις:- /*

ἐν ἔτει ,ζρκα' [7121=1612/13] ἰνδ(ικτιῶν)ος, ια'.

Κώδικας 58: Έτ. 1525/26, Χαρτί, φφ. 326, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 323^Γ: *ὁ τὰ πάντα πληρῶν, θ(ε)ὸς ἡμῶν δόξα σοι: / ἔτους ,ζ^ωλδ' [7034=1525/26]:*

Κώδικας 59: Έτ. 1784, Χαρτί, σσ. 266 + φφ. 5, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. β^Γ: *Ἡ παροῦσα παρακλητικὴ ἐγράφη ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλαάμ / διὰ χειρὸς ἀναστασίου σουγδουρῆ τοῦ ἐξ ἰωαννίνων, ἐπιμελεία / δὲ χριστοφόρου ἱερομονάχου ἐν ἔτει ,αψπδ' [1784]:*

Κώδικας 60: Έτ. 1521/22, Χαρτί, φφ. 390, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 389^v: *ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον / παρὰ σισῶη μοναχοῦ· ἐν τῷ στύλω / τῆς μονῆς τῆς / καλουμένης τοῦ βαρλαάμ, ἐν τῷ θέματι τοῦ μετεώρου: / διὰ φροντίδος καὶ ἐξόδου τῶν ἱερο/μονάχων νεκταρίου (καὶ) θεοφάνους, / τῶν ἀνταδέλφων (καὶ) κτητόρ(ων). / ἐν τῷ ,ζλ^ω' [7030=1521/22], ἔτει ἰν(δικτιῶν)ος ι^{ης}':*

Κώδικας 61: Έτ. 1784, Χαρτί, σελ. 286, Παρακλητική.

Β.σ.: σ. 3: *Ἡ παροῦσα παρακλητικὴ ἐγράφη ἐν τῷ στύλω τοῦ βαρλαάμ διὰ χειρὸς ἀναστασίου σουγδουρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐπιμελεία, δὲ χριστοφόρου / ἱερομονάχου ἐν ἔτει ,αψπδ' [1784]:*

Κώδικας 62: Έτ. 1551/52, Χαρτί, φφ. 290, Θεοτοκάριο.

Β.σ.: φ. 289^v: *ἐγράφει τὸ παρὸν θεοτοκάριον, διὰ / Ἰακώβου μοναχοῦ· ἐν τῇ σεβασμίᾳ / μονῇ τῶν ἁγίων πάντων, πλησίον / τοῦ μετεώρου: ἐν ἔτει ,ζζ^ωζ^ω' [7060=1551/52].*

Κώδικας 63: Έτ. 1549/50, Χαρτί, φφ. 443, Τυπικό της ιεράς ακολουθίας της λαύρας του αγίου Σάββα Ιεροσολύμων.

Β.σ.: φ. 376^v: *ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον, παρὰ ἰωά/σαφ (μον)αχ(οῦ), ἐν τῷ στύλω τοῦ Βαρλαάμ, πλη/σίον τοῦ μετεώρου, τῇ ἐπικαλουμένη / θεία καὶ ἱερᾶ μον(ῆ) τῶν ἁγίων ἀπάντων: / ἐν τῷ ,ζν^ωη^ω' [7058=1549/50] ἔτει:*

Κώδικας 67: Έτ. 1549/50, Χαρτί, σελ. 405, Ακολουθίες ὅλης της εβδομάδος, Φωταγωγικά, Εξαποστειλάρια, Αναστάσιμα, Εωθινά Στιχηρά, Κανόνες.

Β.σ.: σελ. 405: *ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον παρὰ ἰακώβου μοναχοῦ· ἐν τῷ στύλω / τῆς μονῆς τῆς καλουμένης τοῦ βαρ/λαάμ· ἐν τῷ θέματι τοῦ μετεώρου: / ἐν τῷ ,ζν^ωη^ω' [7058=1549/50] ἔτει:*

Κώδικας 68: 17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 125, Κανόνες και Ευχές.

Β.σ.: φ. 124^f: Θεοῦ τῶ δώρων καὶ ἰωνὰ πόνος:- / εὐχεσθαί μοι δια τὸν κ(ύριο)ν ἀδελφοὶ ὅτη ἀμαθεὶς γὰρ / ὑπάρχω ἐκ τεῖς γραφῆς ταύτης: καὶ ὅσοι / ἀναγνώθουν· εὐχαισθέ μοι διὰ τὸν κ(ύριο)ν:-

Κώδικας 69: Έτ. 1549/50, Χαρτί, σελ. 504, Ακολουθία ὅλης της εβδομάδας, Κανόνες, Τροπάρια.

Β.σ.: σελ. 504: ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον παρὰ / Ἰακώβου μοναχοῦ· ἐν τῶ στύλω / τῆς μονῆς τῆς καλουμένης τοῦ βαρ/λαὰμ, ἐν τῶ θέματὶ τοῦ μετεώρου: / ἐν τῶ ,ζ^ων^ωη^η’ [7058=1549/50] ἔτει:

Κώδικας 72: Έτ. 1547/48, Χαρτί, φφ. 343, Ευχολόγιο.

Β.σ.: φ. 1^r: ἐν τῶ ,ζ^ων^ωζ^ω’ [7056=1547/48] ἔτει· ἰν(δικτιῶν)ος ζ^{ης} ‘. / ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον παρὰ Ἰωάσαφ / μοναχοῦ· ἐν τῶ στύλω τοῦ βαρ/λαὰμ, πλη/ σίον τοῦ μετεώρου, τῆ ἐπικαλουμένη θεία / καὶ ἱερᾶ μον(ῆ) τῶν ἁγίων πάντων· καὶ ὁ ἀδί[κω]ς / ἀποξενώση αὐτὸ, νὰ ἔζη τὰς ἀράς τ(ῶν) τη / θεοφόρ(ων) π(ατέ)ρων:

Κώδικας 73: Έτ. 1614/15, Χαρτί, σσ. 113, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: σ. 109: δεξῆαι Χ(ριστ)ὲ πανβασιλεῦ, δεικνύων ἐκ χειλέων· / ἁμαρτωλοῦ τοῦ τάλανος, ταπεινοῦ ἀρσενίου· / Καὶ φεῖσαι τῶν / σφαλμάτων μου, ἐν ἡμέρα τῆς δίκ(ης). Ὅταν καθίσ(ης) ὁ κριτ(ής), / κρῖναι τὸν κόσμον ὅλον· ἐν τοῖς προβάτ(οις) σύνταζον, δεξιὰ / τῆς μερίδ(ος)· ἀκούσομαί σου τῆς φωνῆς, τῆς βροντοφώνου τότε· / Δεῦτε κληρονομήσατε, π(ατ)ρ(ὸ)ς τὴν εὐλογίαν· ἦν ἡμ(ῖν) προ/ητοιμάσ(ας), οὐρανῶν βασιλεί(ας)· ὧ καταξίωσον Χ(ριστ)ὲ, / βασιλεῦ τῶν ἀπάντ(ων)· τυχεῖν με τὸν ἁμαρτωλὸν, τῆς δεξιᾶς μερίδος· πρεσβείαις τῆς τεκούσης σε, καὶ πάντ(ων) / τῶν ἁγίων: εὐχεσθε τῶ γράψαντὶ π(ατέ)ρες μου ἄγιοι, εὐρεῖν / ἔλεος ἐν τῇ ἡμέρα τῆς κρίσεως· ἀμὴν γενοιτο Χ(ριστ)ὲ βασιλεῦ, / ὁ τὰ παντα πληρῶν δοξα σοι:- ἐγράφει ἐν τῶ ,ζρκγ^ω’ [7123=1614/15], ἰν(δικτιῶν)ος ιγ^{ης}’.

Κώδικας 74: Έτ. 1555/56, Χαρτί, φφ. 441, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 438^f: *Κύριλλ(ος) (μον)αχ(ός) ,ζξδ' [7064=1555/56] ἰν(δικτιῶν)ος ιγ'.*

Κώδικας 75: Έτ. 1546/47, Χαρτί, φφ. 100, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 42^f: *Μνήσθητ(ι) τὸν γράψαντ(α), Θεόφιλον· κ(αὶ) Ἰσαάκ.*

Β.σ.: φ. 91^v: *δόξα σοι ὁ θε(ε)ὸς ἡμῶν, ἔνεκα πάντων· / θε(ε)οῦ τὸ δῶρον, κ(αὶ) θεοφίλου πόνος· / ἐν ἔτει, ,ζϛ' νϞ' εϞ' [7055=1546/47]·:*

Κώδικας 76: Έτ. 1622, Χαρτί, φφ. 89, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 87^v: *Ἐγράφ(η) ἡ παροῦσα λειτουργία, διὰ χειρὸς ἀρσενίου ἱερο(μον)άχ(ου), / ἐν ἔτει ,ζρλϞ' [7130=1622] ,αγκβ' [1622]· ἰν(δικτιῶν)ος, ε^{ης}'.*

Κώδικας 77: Έτ. 1541/42, Χαρτί, φφ. 66, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 26^f: *Δόξα σοι ὁ θε(ε)ὸς ἡμῶν, ἔνεκα πάντ(ων)· / θε(ε)οῦ τὸ δῶρον, κ(αὶ) θεοφίλου πόνος· / ἐγράφη ἐν ἔτει ,ζϞ' νϞ' [7050=1541/42]:*

Β.σ.: φ. 51^v: *θε(ε)οῦ τὸ δῶρον, καὶ ἰακώβου / πόνος.*

Κώδικας 78: 16^{ος}-17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 104, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 102^f: *θε(ε)οῦ τὸ δῶρον, (καὶ) ἐπι/σκόπου πόνος· λουκᾶ δὲ / κυρίου τε, (καὶ) τοῦ ποζέου·:*

Κώδικας 80: Έτ. 1626, Χαρτί, φφ. 103, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 100^r: *θ(εο)ῦ τὸ δῶρον, (καὶ) / Ἱερομονάχου πόνος· / ἰωαννικίου (δὲ), καὶ / ῥακενδύτου:- / ἐν ἔτει ,αγκς^Ϟ' [1626]· ἐν τῷ / στόλω τοῦ βαρλαάμ:-*

Κώδικας 82: Έτ. 1609/10, Χαρτί, φφ. 98, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 94^r: *Ἱεροθύτης ἀρσένιος, ἰδρῶσι· / ταύτην τὴν θεόπνευστον, ἔγραψε δέλτον· / ἦν ἀναγινώσκοντ(ες), σύγνωσθε δ' οὖν μοι: / διὰ τῶν πολλῶν, ἐν αὐτῇ μοι σφαλμάτ(ων)· / πάθος γὰρ ἀνθρώπινον, / τὸ ἀμαρτάνειν/ ,ζριη' [7118=1609/10].*

Κώδικας 85: Έτ. 1548/49, Χαρτί, φφ. 104, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 43^r: *μνήσθητ(ι) τὸν γράψαντ(α), Ἰάκωβον (μον)αχ(όν).*

Β.σ.: φ. 90^v: *Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον, κ(αὶ) ἰακώβου πόνος:· / ἐν ἔτει ,ζνζ' [7057=1548/49].*

Κώδικας 90: 17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 59, Λειτουργία Μεγάλου Βασιλείου, Τροπάριο και Κοντάκιο, Λειτουργία των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 59^r: *ἰδοὺ πέρασ εἴληφαν, αἱ θεῖαι λειτουργί/αι· ἰωάννου χρυσορρόα· οὐ(ραν)οφάντορ / βασιλείου, καὶ ἐπιφανείου τοῦ μεγάλου· / ὧν ταῖς πρεσβείαις, ὁ θ(εὸς) ἐλέήσει πάν/τας ἡμᾶς, ἀμήν:-*

Κώδικας 92: Έτ. 1545/46, Χαρτί, φφ. 66, Λειτουργία Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 44^v: *ἔτ(ους) ,ζνδ' [7054=1545/46]:·*

Β.σ.: φ. 65^v: *ἐπὶ ἔτ(ους) ,ζ^ωνδ' [7054=1545/46]:·*

Κώδικας 93: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 70, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου.

Β.σ.: φ. 38^r: *Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον καὶ Ἰακώβου / ὁ πόνος:-*

Β.σ.: φ. 70^r: *Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον καὶ Ἰακώβου πόνος.*

Κώδικας 101: Έτ. 1782, Χαρτί, φφ. 8 [= σσ. 9-24], Ακολουθία του μικρού Αγιασμού, Ευχές για τους μετανοούντες.

Β.σ.: σελ. 24: *Έγράφη τὸ παρὸν ἐν τῷ στύλῳ του βαρλαάμ / ἐν ἔτει ,αψπβ' [1782] ἐπιμελεία Ἰησοφοφου ἱε/ρομονάχου', κατὰ μῆνα ὀκτώβριον.*

Κώδικας 102: Έτ. 1608, Χαρτί, φφ. 249, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 212^r: *Εἰ τίς τοὺς παρόντας ἀντιγρά/ψει κανόνας· μὴ ἀφήση ἀπ αὐ/ τοὺς τίποτε· ἢ ἀπὸ τὸ τυπι/κόν· Ἐπεὶ λόγον δώσει ὑπὲρ αὐ/τοῦ· ἂν γοῦν καὶ αὐτὸς δὲν τὸ χρι/άζεται· ἀλλ ἔστι πάντως ἄλλος / χρειαζόμενος αὐτῶ· / ,ζ' ρις' [7116=1608]· φερουαρι/ω εἰς τὰς ιζ'.*

Κώδικας 105: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 236, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 138^r: *ζ'ηθφεχὼκεν'η'ηλὼξ'οε'ω / ε'ωψέολωβ'δ'αεν, ζ'ηλν'η'ω'ηλ/ω: [= γραφεὺς πενιχρὸς μόλεις / εἰς τέλος ἤλθεν, διονίσιο/ς (σε κρυπτογραφικὸ ἀλφάβητο)].*

Κώδικας 106: Έτ. 1625, Χαρτί, φφ. 224, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 222^v: *ἐτελειώθη) τὸ παρὸν ὠρολόγιον, διαχειρὸς ἐ/μοῦ, τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἱερομονάχων, ἰωα/ννικίου· ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλαάμ· ἡγου/μενεύοντος τοῦ πανοσιοτ(ά)τ(ου) ἱερομονάχου / κυρίῳ κυρίλλου, τῆς σεβασμίας (καὶ) ἱεράς / τ(ῆς) καθ' ἡμᾶς μο(ν)ῆς τ(ῶν) ἀγ(ί)ων πάντων· Καὶ ὅς/τις βουληθῆ ἀποξενῶσαι αὐτὸ, ἀ(π)ὸ / τ(ῆν) αὐτ(ῆν) ἀγ(ῆ)αν ἐκκλησί(αν), οὐκ ἀτιμώρητος ἔ/σεται:- / ἐγρ(ά)φη σὺν θ(ε)ῶ (τὸ) π(α)ρ(ὸν) βιβλί(ον) π(α)ρ' ἐ(μοῦ) (τοῦ) / (ἀ)ν(α)γεγρ(α)μμ(ένου) διὰ χειρ(ὸς) κόπ(ου)*

(καὶ) / ἐξόδο(ου) (τοῦ) γραψαντος) (δε) (καὶ) ἔχον(τ(ο)ς) ἐν μηνί) / μαρτ(ῆ)·
ιν(δικτιῶν)ος η΄. Ἔτους ,αχκε΄ [1625]. (καὶ) οἱ τ(α)ύτ(η)ν τ(ῆ)ν βίβλ(ον) βλέ/
π(ον)τ(ε)ς) (καὶ) θεωρ(οῦν)τες), εὔχεσθ(αί) (μ)οι διὰ τ(ὸν) / κ(ύριον) (καὶ) μ(ῆ)
(κατ(α)ρ(ᾶ)σθ(αι), ὅ(τι) οὗ νεκρ(ὸς) (ἄ)κλ(α)υτ(ος)· / οὗ γ(ά)μ(ος) (ἀ)γ(έ)λ(α)στ(ος),
οὗ γρ(α)μμ(α)τ(ικὸς) / (ἄ)σφ(α)λ(τος), ἐπεὶ (καὶ) ἐγ(ῶ) χ(ω)ρικ(ὸς) γρ(α)φεὺς) εἰ(μ)ὶ
(καὶ) (συ)χ(ω)ρητ(ε) μ(ε):-

Κώδικας 108: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 260, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 77^Γ: πόνημ(α) χειρῶν, κῦρ Θεοφάνους ἱεροδίακόνου· εἰς τὸν / ἅγιον νικόλ(αον)
τοῦ σγουροῦ.

Κώδικας 109: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 146, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 144^ν: τὸν γράψαντα τὸν ἔχοντα, / καὶ τὸν ἀνεγνωκότα· φύλα/τε κύριε θεε, καὶ
τὸν περιεστῶτα· / θ(εο)ῦ τὸ δῶρον, καὶ ἀρσε/νίου ὁ πόνος:-

Κώδικας 110: Ἔτ. 1568, Χαρτί, φφ. 125, Εἰρμολόγιο, Στιχηρά και Καθίσματα.

Β.σ.: φ. 106^Γ: το παρὸν εἰρμολόγιον, ἐγράφ(η) ἐπὶ ἔτ(ους), ,ζος΄ [7076=1568] / μαῖῶ
κα΄· καὶ τὰ σφαλ(έν)τα ὑπὸ τ(η)ς ἀπειρί(ας) / κ(αὶ) ἀμαθεί(ας) μου, συγγωρήσατε
π(ατέ)ρες μου, κ(αὶ) / μὴ παρατηρήσεται αὐτὰ· ὅτι κ(αὶ) οἱ καλῖ/γράφοντες
παραγράφουσ(ι)· πόσω γε μᾶλλον ἐγὼ / ὁ ἀμαθεῖς:-

Κώδικας 116: Ἔτ. 1600, Χαρτί, φφ. 58, Ευχές, Ακολουθία της Αγίας Μεταλήψεως.

Β.σ.: φ. 24^Γ: ἐγράφ(η), ἐπὶ ἔτει ,αχῶ΄ [1600] / ἐν μηνί ἀγούστῳ ἰν(δικτιῶν)ος ΙΓ΄ ι΄ /
χειρ ἀμαρτωλοῦ ἀνδρός.

Κώδικας 118: Ἔτ. 1546, Χαρτί, φφ. 134, Ευχές και εξορκισμοί, Εἰρμολόγιο.

Β.σ.: φ. 100^f: τὸ παρὸν εἰρμολόγιον, ἐγράφη ἐπὶ ἔτ(ους) / ,ζ^ωνδ' [7054=1546] ἀπριλλ(ίου) α'. καὶ τὰ σφαλ(έν)τα / ὑπὸ τ(ῆς) ἀπειρί(ας) κ(αὶ) ἀμαθεί(ας) μοῦ, συγχωρή/σατε π(ατέ)ρες μου, κ(αὶ) μὴ παρατηρήσ(αι)ται αὐτὰ· ὄ/τῖ κ(αὶ) [οἱ κα]λιηγράφοντες παραγράφου(ι)· πόσω γε / [μᾶλλον ἐγὼ ὁ] ἀμαθεῖς:

Κώδικας 127: Ἐτ. 1510/11, Χαρτί, φφ. 706, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 11^v: ἔτους ,ζ^ωιθ' [7019=1510/11] τὸ τρέχ(ον):-

Β.σ.: φ. 164^f: θ(εο)ῦ τὸ δῶρον καὶ νή/μφωνος / πόνος:-

Κώδικας 128: Ἐτ. 1618/19, Χαρτί, φφ. 222, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 179^f: ἡ βίβλος ἔσχεν ἥδε σὺν θ(ε)ῶ πέρας, / πόνω Ἰωαννικίω θύτης τάλανος ῥακεν/δύτου· διὸ πάντες οἱ ἐντυγχάνοντες / τῶ παρόντι βιβλίω, / μέμνησθαι εὐχόμενοι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ δυστήνου· / μὴ μνησιῶντες μοι ἔνεκα τῶν σφαλμάτων:- / ἐν ἔτει ,ζρκζ' [7127=1618/19] ἰν(δικτιῶν)ος β^ας:-

Κώδικας 133: Ἐτ. 1784, Χαρτί, φφ. 7 + σσ. 66, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: σελ. 64: Παρελάβομεν τὴν παροῦσαν βίβλον τῶν κανόνων τῆς θε/στόκου παρὰ τῆς ἱεραῆς μονῆς τῆς μεταμορφώσε/ως τοῦ κυρίου κ(αὶ) θεοῦ ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ / τῆς τοῦ δουσίκου τῆς κειμένης πλησίον / τῆς μεγάλης πόρτας. / Ἐγράφη δὲ ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλαὰμ τῆς μονῆς τῶν ἁγίων πάν/των διὰ χειρὸς τοῦ ἀναστασίου σουγδουρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων / Ἐπιμελεία χριστοφόρου ἱερομονάχου τοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς μονῆς / ἐν ἔτει ,ζσλβ' [7292=1784]: ἀπὸ δὲ χριστοῦ γεννήσεως ,αψπδ': / κατὰ μῆνα σεπτέμβριον.

Κώδικας 134: Ἐτ. 1606, Χαρτί, φφ. 56, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 56^v: Αὕτη ἡ ἀκολουθία ἀφιέρωται ἐν τῇ σε/βασμία μονῆ τῶν ἁγίων πάντων, τῇ / ἐπονομαζομένη τοῦ Βαρλαὰμ ἐν τρίκῃ· / (καὶ) ὁ ἀποξενώσας αὐτὴν ἐξ αὐτῆς, ἔστω / ὑπὸ κανόνα:- / ,ζριδ' [7114=1606]· Ἰουνίῳ ιδ'· / ἰν(δικτιῶν)ος δ^ης'.

Κώδικας 135: Έτ. 1759, Χαρτί, φφ. 59, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 54^v: θεοῦ τὸ θῦμα καὶ παρθενίου κόπος· / ὁ τῶν ἱερομονάχων ἐλάχιστος παρθένιος / ἱερομόναχος Γράψας. ἐν τῷ στύλῳ τοῦ Βαρλαάμ:: / μέμνησθαί μου τοῦ ταπεινοῦ. / ἐν ἔτει ,αμνθ' [1759]- ἰουνίῳ- λ'·-

Κώδικας 140: 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 304, Ἰωάννου του Χρυσοστόμου ερμηνεία στο κατά Ματθαῖον εὐαγγέλιο.

Β.σ.: φ. 301^v: ὡσπερ ζένοι χαίρουσιν πατρί/δα βλέπειν, οὕτω καὶ οἱ γρά/ φοντες βιβλίου τέλος:-

Κώδικας 143: Έτ. 1784, Χαρτί, φφ. 6 + σσ. 388, Έργα Γρηγορίου Παλαμά, Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης.

Β.σ.: σελ. 384: Έγράφη τὸ παρὸν βιβλίον τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν γρηγορίου / θεσσαλονίκης τοῦ κ(αὶ) παλαμᾶ πρὸς τοῖς ἄλλοις γενομένοις χει/ρογράφοις οὐ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλαάμ πα/ ραλαβόντων αὐτὸ ἡμῶν [[παρὰ]] ἀπὸ τῆς ἱεραῆς μονῆς τοῦ μετεώρου δα/ πάνη τοῦ μακαρίτου πρῶην σταγῶν κυρίου παρθενίου:- / θεῶ τὸ θῦμα, δαπάνη δ' ἀρχιθύτου / σταγῶν, ὃς παρθένιος ἐκλήθη βιωῶν, / νῦν δ' οὐ πέλων ἐν ζῶσιν, αὐτοῦ δ' ἡ πάτρα / ἡ χώρ' ἐχρημάτισεν ἡ πορταρία. / Έγράφη διὰ χειρὸς ἀναστασίου σουγδουρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἐπιστα/σία τοῦ ἐν ἱερομονάχοις κῆρ Χριστοφόρου τοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς μονῆς, / ἐνάρξεως πρὸς τὸ γράφειν αὐτὸ γενομένης ἀπὸ τοῦ ,αψπα' [1781] ἔ/τους κ(αὶ) τελευτῆς ἐν τῷ ,αψπδ^ο' [1784] ἔτει τῆ κθ' τοῦ μαΐου.-

Κώδικας 147: Έτ. 1587/88, Χαρτί, φφ. 294, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 270^v: ἔτους ,ζ^ωη^ω' [7096=1587/88]· ἐγράφη τὸ / παρὸν βιβλίον παρα ματθαῖ/ου (μον)αχ(οῦ) κ(αὶ) ἀμαρτωλοῦ τὸ ἐπίκλην / καπαδόκης ἐξ ἰουαννί(ων)· / ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλαάμ.

Κώδικας 150: Έτ. 1548/49, Χαρτί, φφ. 253, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 250^v: *Έγγραφη τὸ παρὸν βιβλίον, παρὰ Ἰωάσαφ, (μον)αχ(οῦ)· ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλαάμ· πλησίον τοῦ μετεώρου· / τῆ ἐπικαλουμ(έν)η θεία καὶ ἱερᾶ / μονῆ τῶν ἁγίων ἀπάντων· / ἐν τῷ ,ζ^ων^ωζ^ω' [7057=1548/49] ἔτει:*

Κώδικας 152: Έτ. 1600, Χαρτί, φφ. 385, Συναγωγή ρημάτων και διδασκαλιῶν Παύλου μοναχοῦ και κτήτορος της μονῆς Ευεργέτιδος.

Β.σ.: φ. 370^v: *τὸ παρὸν βιβλίον τὸ δεύτερον εὐεργετι/νὸν, ἐτελειώθη παρὰ ἀνδρὸς ἄμαρ/τωλοῦ, καλλίστου, ἐν τῷ ,αχ^ω' [1600] ἔτει / ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας· ἰν(δικτιῶν)ος ιγ' / κ(α)τ(ᾶ) μῆνα ἀπρίλλιον· οἱ ἐντυγχάνον/τες εὐχεςθαι:-*

Κώδικας 154: Έτ. 1548, Χαρτί, φφ. 445, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 440^v: *θ(εο)ῦ τὸ δῶρον καὶ ἰακώβου / ὁ πόνος: / ἐγράφει ἐν ἔτει ,ζ^ωνς' [7056=1548] μηνί / ἰουνίῳ κβ'.*

Κώδικας 156: Έτ. 1619/20, Χαρτί, φφ. 245, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 152^v: *Έτελειώθη(η), τὸ παρὸν βιβλίον, διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ εὐ/τελοῦς Ἰωαννικίου Ἱερο(μον)άχ(ου) ἐν ἔτει ,ζρκη^ω [7128=1619/20] / ἰν(δικτιῶν)ος, γ':*

Κώδικας 157: Έτ. 1588/89, Χαρτί, φφ. 507, Συμμεών μοναχοῦ Λόγοι που αφορούν σε κάθε κατηγορίας πάθη με παραδείγματα από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη.

Β.σ.: φ. 503^r: *τέλος τοῦ τοιοῦτου βιβλίου· κ(αὶ) / τῷ θεῷ δόξα:- / ἔτους ζ^ωηζ^ω [7097=1588/89]· ἐγγραφη τὸ παρὸν βι/βλίον, παρὰ ματθαῖου (μον)αχ(οῦ) κ(αὶ) ἄμαρ/τωλοῦ· τὸ ἐπὶ κλην καπαδόκης ἐ/ξ ἰωαννι(ων)· ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλα/ἀμ· ἰν(δικτιῶν)ος β'.*

Κώδικας 161: Έτ. 1549/50, Χαρτί, φφ. 556, Εφραίμ του Σύρου, Ασκητικά· Λαυσαϊκόν.

Β.σ.: φ. 554^v: *ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον, / παρὰ ἰωάσαφ μοναχοῦ· / ἐν τῷ στόλῳ τοῦ Βαρλαάμ, / πλησίον τοῦ μετεώρου· τῆ / ἐπικαλουμένη θεία καὶ ἱε/ρᾶ μον(ῆ) τῶν ἀγίων πάντων· / ἐν τῷ ,ζ^ων^ωη^ω [7058=1549/50] ἔτει:*

Κώδικας 163: Έτ. 1548/49, Χαρτί, φφ. 325, Γεροντικό, το λεγόμενο «παράδεισος πολιτείας ἀρίστης».

Β.σ.: φ. 322^v: *ἐν τῷ ,ζ^ων^ωη^ω [7057=1548/49] ἔτει ἰν(δικτιῶν)ος ζ': / ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλί(ον), / παρὰ ἰωάσαφ μοναχοῦ / ἐν τῷ στόλῳ τοῦ βαρλαάμ, πλη/σίον τοῦ μετεώρου, τῆ / ἐπικαλουμένη θεία / καὶ ἱερᾶ μον(ῆ) τῶν / ἀγί(ων) πάντ(ων)· (καὶ) / ὁ ἀδίκως / ἀποξε/νώ/ση / αὐτὸ, νὰ ἔξη τὰς / ἀρὰς τῶν τη' [318], / θεοφόρων / π(ατέ)ρων: / εὔχεσθέ μ(οι) γὰρ τὰ ὑπὸ / τῆς βίας μου, καὶ ἀ/μαθίας μου σφαλέν/τα μοι π(ατέ)ρες ἀγιοι, συ/ γχωρήσατε:*

Κώδικας 164: Έτ. 1548/49, Χαρτί, φφ. 406, Αντιόχου μοναχού της Λαύρας του Αγίου Σάββα, «Βιβλίον ψυχοφελές ὁ πανδέκτης».

Β.σ.: φ. 396^f: *θ(εο)ς τελειοῖ τὰ καλὰ τούτω χάρις / θ(εο)ῦ τὸ δῶρον καὶ ἰακώβου πόνοϋ. / ἐγράφει ἐν ἔτει ,ζ^ων^ωη^ω [7057=1548/49] ἰν(δικτιῶν)ος ζ'.*

Κώδικας 177: Έτ. 1656, Χαρτί, φφ. 297, Νομοκάνων.

Β.σ.: φ. 289^f: *ἐν μηνὴ Σαιπτευρήῳ – ἱε' ἔτους ,ζρζε' [7165=1659] / ἰν(δικτιῶν)ος ἱε'.*

Κώδικας 184: Έτ. 1612, Χαρτί, φφ. 252, Νομοκάνων Μιχαήλ Μαλαζοῦ.

Β.σ.: φ. 247^v: *τὸ θεῖον τοῦτο (καὶ) ἱερὸν νόμιμον ἐγράφει ἐν τῇ θείᾳ κ(αὶ) βασιλικ(ῆ) μον(ῆ) / κ(αὶ) π(ατ)ριαρχικ(ῆ) τοῦ τιμίου προδρόμου τοῦ ἐν τῇ μαύρῃ θαλάσῃ ἐν τῇ / νήσῳ κειμ(έν)ου, πλησίον σωζοπόλεως· διαχειρὸς οἰκτροῦ θεοδοσίου / (καὶ) τῶν*

ἱερομονάχων ἐλαχίστου: ἐν ἔτη ,ζρκα' [7121=1612]: ἰν(δικτιῶν)ος ἰα^{ης}, μηνὶ δεκεμβρίῳ ἰζ' ἡμέρα ε':-

Κώδικας 187: Ἐτ. 1648, Χαρτί, φφ. 175, Νομοκάνων-Παραλλαγή Νομοκάνονος Μανουήλ Μαλαξοῦ.

Β.σ.: φ. 167^v: *Τω παρὸν βιβλίον· ἐγράφη παρὰ μοῦ· ἀμαρτωλοῦ· κ(αὶ) ἐλα/ χίστου δούλου· Ἰωάννου· θεόδωρῆ καρβουνάρη· κ(αὶ) οἱ ἀναγι/νώσκοντες· εὐχεσθε ὑπὲρ μοῦ: 1648 Ἰουλλίου· εἰς 30:*

Κώδικας 189: Ἐτ. 1612, Χαρτί, φφ. 132, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 127^v: *Ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ θεωφά/νης ἱερομόναχος ἐν τῷ ,ζρκ^ῶ [7120=1612] ἐν μηνὶ / ὑοῦλίῳ ἰδ'. ἡμέρα Τρίτη ἐτελειῶθη· / τέλος κ(αὶ) τῷ θῆο δόξα.*

Κώδικας 194: Ἐτ. 1564, Χαρτί, φφ. 267, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 263^r: *Ἐτελειώθη(η) τὸ παρ(ὸν) βιβλίον ἀπὸ τ(ῆς) ἐνσάρκου οἴκονο/ μί(ας) τοῦ κ(υρίου)ν κ(αὶ) θ(εο)ῦ κ(αὶ) σ(ωτῆ)ρ(ο)ς ἡμῶν ἰ(ησο)ῦ χ(ριστο)ῦ, ,αφξδ' [1564] χεῖρ καμοῦ Νικολάου νε/γκρέσ(η) ἐγράφη: καὶ οἱ ἀναγι/νώσκοντ(ες) / αὐτὸ εὐχεσθαί μοι διὰ τὸν κ(ύριο)ν κ(αὶ) μὴ καταράσθαι, / ὅτι ἀμαθεῖς ὑπάρχω:· Δόξα σοι ὁ θ(εός) / ἡμῶν δόξα σοι, κ(αὶ) πάλιν ἐρῶ δ(όξ)α σοι:-*

Κώδικας 198: Ἐτ. 1670, Χαρτί, φφ. 215, Ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ.

Β.σ.: φ. 214^r: *συνῆλθεν ὧδε τῆ βίβλω τέλει τέλος· / ἔτος ,αχο' [1670]· μηνὶ φευρουαρίῳ ἰς'. / χειρὶ θεοκλήτου εὐτελοῦς τῶν ἱερομονάχων.*

Κώδικας 201: Ἐτ. 1760, φφ. 132, Αναστασίου Γορδίου, Γεωργίου Κορέσιου, Θεολογικὴ πραγματεία.

Β.σ.: φ. 131^r: *καὶ τόδε πρὸς τοῖς ἄλλοις κτῆμα δὲ καὶ πόνου ζαχαρίου τε κ(αὶ) θείου θύτου / ἐναίτη ,αψζ' [1760].*

Κώδικας 205: Έτ. 1609, Χαρτί, φφ. 137, Διδασκαλία Θεολήπτου, Αρχιμανδρίτου της Μεγάλης Εκκλησίας.

Β.σ.: φ. 135^r: *Ἐτελειώθη(η) τὸ παρὸν βιβλί(ων) ἐν μηνὶ ἀπριλλί(ω) ια^η κατὰ τὸ ,α^{ον}χ^{ον}θ^{ον} [1609] ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον διὰ συνδρομῆς καὶ ἐζόδου τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου πρώην τζερηνηκ(ης) / κῦρ σησώη· ὁ τοίνυν λάθρα αὐτὸ / ὑπαυτου ἀπο/ξενώσ(ας) εἶη τὸ τῶν τη' θεοφόρ(ων) π(ατέ)ρων ἐπιτ<ιμ>ίω / ὑπόδικος:*

Κώδικας 207: 15^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 352, Μουσικός Κώδικας.

Β.σ.: φ. 349^r: *πόνος Ἰωάννου (καὶ) πρωτ(ο)ψάλτ(ου) / τ(ῆς) ἀγῖωτ(ά)τ(ης) μ(ητ)ροπόλε(ως) λακεδαμ(ο)ν(ίας) τοῦ / χρυσοβέργ(η): μ(η)νὶ σεπτ(εμβ)ρ(ίω) ἰν(δικτιῶνος) ζ'.*

Κώδικας 215: 17^{ος}-19^{ος} αἰ., Χαρτί, σσ. 120, Πρόθεσις της μονής Βαρλαάμ.

Β.σ.: σελ. 106: *ἐγράφη ἡ παροῦσα θεῖα κ(αὶ) ἱερᾶ / πρόθ(εσις) τῶν ἀγίων πάντων· / π(α)ρὰ ἀρσενίου ἱερο(μον)άχ(ου)· μαθητοῦ / κῦρ λουκᾶ οὐγκροβλαχί(ας) τοῦ / κῦπρίου. Διὰ συνδρομῆς κυρίλλου, ἱερο(μον)άχ(ου) / καὶ κατὰ πν(εῦμ)α μοι ἐν χ(ριστ)ῶ ἀδελφοῦ. / Κ(αὶ) οἱ ἀναγινώσκοντες, εὔχεσθαί μοι / διὰ τὸν κύριον:- Ἐν ἔτει ,ζρκβ' [7122=1613/14]· ἰν(δικτιῶνος) ιβ':*

Κώδικας 217: 18^{ος}- 19^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 3 + σσ. 64, Πρόθεση Μονής Βαρλαάμ.

Β.σ.: φ. 2^r: *Ἐν ἔτει ,ΑΨΠΖ' [1787] κατὰ μῆνα αὐγουστον, ἐπιμελεία / δὲ Χριστοφόρου ἱερομονάχου.*

Κώδικας 218: 18^{ος}- 19^{ος} αἰ., Χαρτί, σελ. 34, Παρρησία της Μονής Βαρλαάμ.

Β.σ.: σελ. 1: *Ἡ παροῦσα παρῤῥησία ὑπάρχει τῆς ἱεράς / κ(αὶ) σεβασμίας μονῆς τῶν ἁγίων πάντων τῆς / ἐπονομαζομένης τοῦ βαρλαάμ, κ(αὶ) ἐγράφη ἐν / τῷ στύλῳ αὐτῆς ἡγουμενεύοντος τοῦ πανοσιωτάτου / κυρίου ἀνατολίου τοῦ ἐν τρίκκης, κ(αὶ) ἐπιμελεία / Χριστοφόρου ἱερομονάχου κ(αὶ) ἐδέθη διὰ χειρὸς γα/βριῆλ ἁγιαμονίτου, ἐν ἔτει- / ,αψη' [1788] / κατὰ μῆνα μάϊον τῆ γ'.*

Κώδικας 222: Ἐτ. 1530/31, Χαρτί, φφ. 526, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 495^f: *ἐγράφει ἐπὶ ἔτους ,ζλθ' [7039=1530/31] ἰνδ(ικτιῶν)ος δ'.*

Κώδικας 267: Ἐτ. 1731, Χαρτί, φφ. 92, Γνωμικά φιλοσόφων.

Β.σ.: φ. 92^f: *Τέλος καὶ τῷ θεῷ χάρις· / ἐγράφη εἰς τοῦς 1731.*

Κώδικας 274: Ἐτ. 1716, Χαρτί, φφ. 82, Γραμματική με ερωταποκρίσεις, Κανόνες διαφορῶν εορτῶν μεταφρασμένοι στη δημοτική.

Β.σ.: φ. 16^v: *,αψις^ω' [1716] φεβροῦ:/ἀρίου γ / ἐτελήθη ἀπὸ χειρὸς υἱοῦ Ἰω:/άννου σεκλιστηνοῦ:-*

Β.σ.: φ. 35^f: *Τέλος τῆς κατ' ἐρώτησιν· κ(αὶ) ἀπόκρισιν συντομο/τάτης τεχνολογίας τῶν ὀκτῶ τοῦ λόγου· / μερῶν κατὰ τὰ παρεπόμενα: ἐτελειόθη ἀπὸ χειρὸς υἱοῦ / ἰωάννου σε/κληστινοῦ.*

Κώδικας 276: Ἐτ. 1631/32, Χαρτί, φφ. 239, Μαξίμου του Πελοποννησίου, Κυριακοδρόμιο

Β.σ.: φ. 239^f: *θ(εο)ῦ τὸ δῶρον, κ(αὶ) ἀντωνίου πόνοσ. ἔτους ,ζρμ' [7140=1631/32]:*

Κώδικας 280: Ἐτ. 1827-28, Χαρτί, σσ. 286, Ακολουθία καὶ συναξάριο ἀγίου Νικολάου του εκ Μετζόβου.

B.σ.: σελ 1: διὰ χειρὸς ἀναγνώστου τοῦ υἱοῦ νικολάου / παπαῦ ρίζου ντόπρου· κ(αὶ) ἀφιέρωθη ἐν / τῷ σεβασμίῳ ναῶ τοῦ ἁγίου μηνᾶ· / ἐκ κόμης βανακούλια κειμένου· / 1828: μαῖου: B: / ,αωκη': μαῖου γ':

σελ. 25: Ἐγραύθη δὲ χεῖρ: χρίστου ἀναγνώστου: εἰοῦ τοῦ νικολάου π(α)π(ᾶ) ρίζου: ντόπρου, τοῦ / ἐκ κόμης κλινοβοῦ· κ(αὶ) ἀφιέρωθη ἐν τῷ ναῶ τῆς ἁγίας / παρασκευῆς· / εἰς μνήμην τὸν γονέον αὐτοῦ:- ,αωκζ': 1827: μαῖου κθ', 29.

Κώδικας 285: 13^{ος}-14^{ος} αἰ., Περγαμηνή, φφ. 168, Τετραευάγγελο.

B.σ.: φ. 37^v: ἐλέησον κ(ύρι)ε τ(ὸν) δοῦλον σου τ(ὸν) τα/πεινὸν (καὶ) ἀνάξιον ἰωάνν(ην) κ(αὶ) παραξί(αν) / ἱερέ(α). τ(ὸν) γράψαντ(α) τὴν βίβλον ταύτ(ην). (καὶ) ἀ/ξίωσον αὐτ(ὸν) τ(ῆς) ἐκ δεξιῶν σου στάσε(ως), / κ(αὶ) τῆς βασιλεί(ας) σου. (καὶ) τ(ὸν) ἔχοντ(α) (καὶ) ἀναγι/νώσκοντ(α) ταύτ(ην): / ἀμὴν, ἀμὴν, ἀμ(ή)ν. γένοιτ(ο) / χ(ριστ)έ μου θε(ο)ῦ λόγε:.

φ. 71^v: συγχώρησον κ(ύρι)ε τ(ὰς) ἁμαρτί(ας) / (καὶ) πάντα ἃ ἠνόμισ(εν) εἰς σὲ του ἀ/ναξίτου δούλου σου ἰωάννου τ(οῦ) / ταπεινοῦ τάχα (καὶ) ἱερέως· τοῦ γρά/ψαντ(ος) τὴν θείαν βίβλον ταύτ(ην), / (καὶ) ἀξίωσ(ον) αὐτ(ὸν) τῆς ἐκ δεξιῶν σου στά(σεως) / ἄμα (καὶ) τ(ὸν) ἔχοντ(α) κ(αὶ) ἀναγινώ(σ)κοντ(α) ταύτ(ην) / ἀμ(ή)ν. γένοιτ(ο) χ(ριστ)έ μου θε(ο)ῦ λόγε:.

φ. 126^v: μνήσθητ(ι) κ(ύρι)ε τοῦ δούλου σου / ἰωάννου ἱερέως τοῦ ταπεινοῦ· / τοῦ γράψαντ(ος) τὸ βιβ[λ]ίον τοῦτ(ο)· (καὶ) σώ/σον αὐτὸν κ(α)τ(ὰ) τὸ πολ(ὺ) ἔ[λεός] σου· ἵνα σὺ / τῆς ἁγίοις [σο]υ δ[οξολογῆ] σε· ἀμὴν.

Κώδικας 294: Ἐτ. 1793, Χαρτί, σσ. 328 + φφ. Α'-Γ', Θεολογική Πραγματεία.

B.σ.: σελ. 294: Ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ σεβασμίᾳ μονῇ τοῦ / βαρλαάμ τῇ ἐπικαλουμένη τῶν ἁγίων πάντων τῇ πλησίον τῶν / μετεώρων ἐν ἔτει ,αψ'γ^ρ [1793] ἀγούστου τῇ α^η.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΕΤΕΩΡΩΝ⁹⁹

Κώδικας 2: Έτ. 1346/47, Χαρτί, φφ. 314, Ομιλίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου.

Β.σ.: φ. 313^v: *δόξα τὸ δοντι(ι) ἀρχ(ήν) (καὶ) τέλος / ἤλειφεν ἡ δέλτ(ος) αὕτη. / Ἐτελειώθ(η) ἡ βίβλος αὕτη ἢ [λεγο]/μένη μαργαρίτης το[ῦ ἐν ἀ]/γίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμ(ῶν) ἰωάννου. ἀρχ(ι)επι[σ]/κόπ(ου) κωνστ(αντινου)πολ(εως) του χρυσοστόμου / διαχειρὸ(ς) (δὲ) καμοῦ ἰακώβου / ἱερω(μον)άχ(ου):·/ Ἔτ(ους) ,ζωνε' [6855=1346/47].*

Κώδικας 3: Έτ. 1396, Χαρτί, φφ. 262, Λόγοι Ιωάννου Χρυσοστόμου, Βαρλαάμ μοναχού, αντιρρητικοί λόγοι κατά Λατίνων.

Β.σ.: φ. 153^v: *Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς ἐμοῦ μανουὴλ νοταρίου / τοῦ τζαμμαμύρη· ἡμέρα πέμπτη· φευρουαρ(ίου) γ^η· ἰν(δικτιῶν)ος δ^{ης}· τοῦ ἐξακισχι/λιοστοῦ ἑνακοσιοστοῦ τετάρτου [6904=1396] ἔτους· ὡς ἔχει γινῶναι πᾶς ζῶν· / καὶ τοὺς τῶν γραμμάτων τύπους εἰδῶς ἀκριβῶς.*

Κώδικας 6: Έτ. 1782, Χαρτί, φφ. 206, Νομοκάνων Μανουήλ Μαλαξοῦ.

Β.σ.: φ. 189^v: *Ἐτελειώθη τὸ παρὸν νόμιμον διὰ χειρὸς ἐμοῦ / τοῦ ταπεινοῦ παπᾶ κωνσταντίνου παπᾶ γε/ωργίου σιατιστέως κατὰ τὸ ,αψπβ' [1782]: νοεμβρίου ι^η: / ἐν σιατίστη. / Διὰ δὲ συνδρομῆς, καὶ ἐξόδων ἀνανίου ἱερομονάχου τοῦ / ἐκ τῆς ἱερᾶς, καὶ σεβασμίας μονῆς τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος / καὶ ἀρχιδιακόνου στεφάνου τοῦ ἐν μετεώροις.*

⁹⁹ Οι Κώδικες της Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου περιγράφονται στο Σοφιανός (1986).

Κώδικας 8: 18^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 293, Παρρησία της μονής Αγίου Στεφάνου.

Β.σ.: φ. 1^τ: *ρίζω ο στοριογραφος / 1725 / Νικηφόρος ιερομόναχος / έκ μον(ῆς) τοῦ Αγίου στε/φάνου/ τῆς ἐν με/τεῶροις* (ένας από τους πολλούς κωδικογράφους που συνέβαλαν στην αντιγραφή του κώδικα).

Κώδικας 9: Έτ. 1801, Χαρτί, φφ. Α'+50+σς. 115+φ. Α'-Γ', Ακολουθίες και Βίος Του Οσίου Λουκά του εν Στειρίω.

Β.σ.: φ. Α^τ: *τὸ παρὸν βιβλίον υπάρχει τοῦ ὀσίου λουκᾶ / τοῦ εν τω σιρηνο τ(ῆς) ελαδος ἔγγραφη δι' εμοῦ ευγενιου / εἰερομοναχῶ ἕκ κόμοις ἀράχοβα ταῦτα / κ(αι) ἔγγραφη μου 1801 ευρουαρήου 27.*

Κώδικας 18: Έτ. 1643/44, Χαρτί, φφ. Α'-Β'+76, Λειτουργίες Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων και Διάταξη Χειροτονιών.

Β.σ.: φ. 74^ν: *Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον καὶ ἡσαίου πόνοσ:- / ἔτους ,ζρνβ' [7152=1643/44].*

Κώδικας 20: Έτ. 1782, Χαρτί, φφ. Α'-Δ'+197, Μουσικός Κώδικας.

Β.σ.: φ. 193^τ: *Ἐγγραφη τὸ παρὸν διὰ χειρὸς / καμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ Ἐφραῖμ / τάχα κ(αι) ἱερομονάχου· ,αψιβ' [1782] / μαΐου λ^η.*

Κώδικας 28: Έτ. 1728, Χαρτί, φφ. Α'+70, Λειτουργίες Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, των Προηγιασμένων.

Β.σ.: φ. 57^ν: *,αψκη' 1728 ἀπριλλίω θ'.*

Κώδικας 31: Έτ. 1617, Χαρτί, φφ. 189, Έμμετρες μονόστιχες γνώμες, Παράφραση στίχων του Ακάθιστου Ὑμνου, Νομοκάνων Μανουήλ Μαλαξού.

Β.σ.: φ. 9^{r-v}: Ἐτοῦτο τὸ παρ(ὸν) Νόμιμον ἐγγραφή ἐν καστωρια, ὑποχει/ρὸς τινὸς ἀμμαθῆ, τοῦνομ(α) ζώτοις ἱερεὺς ἀρχιερα/τευοντος τοῦ πᾶν ἱέροτ(ά)του κυροῦ θεοφιλάκτου τ(ῆς) ἀγίωτ(ά)τ(ης) μεγάλ(ης) / ἐκκλησί(ας) καστωρί(ας)· καὶ πρωτωθρῶνου τ(ῆς) α' ἰουστινιανῆς / ἀχρειδῶν· σερβί(ας)· βουλγαρί(ας)· ἀλβαντεί(ας) καὶ τον λυπ(ῶν)· / κ(αὶ) ἀγωράσθη ὑποχειρὸς τοῦ π(α)π(ᾶ) κυ(ροῦ) δημητρίου· κ(αὶ) ὑπο τὸν / γονάτον· ὁ λεγόμεν(ος) τοῦ κυ(ροῦ) Νικολάου τοῦ τζερονάρι· δι / ασπ(ρα) 110 καὶ ἔννα τετρωβάγγελων σταμπήσιω ἔχωντ(ας) / κ(αὶ) τὰς πράξεις μ(ε)τ(ᾶ) τ(ὰς) ἐπιστωλ(ὰς) τοῦ παύλου· κ(αὶ) τῶν λυπῶν· / ἐπὶ ἔτους ,ζρκς' [7126=1617]· ἐκ τ(ῆς) ἐνσάρκου εἰκονομί(ας) / α^ωχ^ωι^ωζ^ω μὴν ωκτομβρίου.

Κώδικας 36: Ἐτ. 1640/41, Χαρτί, φφ. 42, Λειτουργία Ἰωάννου του Χρυσοστόμου, Ευχή των κολύβων.

Β.σ.: φ. 38^r: ἡ παροῦσα δέλτος, ἐγράφη ὑπὸ εὐτελοῦς / ἀνθ(ί)μου ἱερομονάχου· τοῦ ἐξ ἰωάννηνω(ων). κ(αὶ) οἱ / ἀναγινώσκοντες εὐχέσθαι μοι διὰ τὸν κ(ύριον)· / ἔτους ,ζρμθ' [7149=1640/41].

Κώδικας 37: Ἐτ. 1643, Χαρτί, φφ. 22, Λειτουργία Ἰωάννου του Χρυσοστόμου.

Β.σ.: φ. 14^v: μνήσθητι κ(ύρι)ε / ἡσαΐου ἱερομονάχου

Κώδικας 38: 17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 53, Τάξις που ακολουθεῖται για την καθιέρωση ναοῦ καὶ ίδρυση τῆς Ἁγίας Τράπεζας.

Β.σ.: φ. 53^r: θ(εο)ῦ τὸ δῶρον (καὶ) δημητρίου / πόνος.

Κώδικας 41: Ἐτ. 1663, Χαρτί, φφ. 47, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 46^v: ἀπὸ χ(ριστο)ῦ 1663.

Κώδικας 43: Έτ. 1631, Χαρτί, φφ. 163, Μανουήλ Μαλαξού Νομοκάνων.

Β.σ.: φ. 157^f: *το παρ(όν) νομοκανονί(ων)· έγγραφη παρ' αίμοϋ· δανιήλ (μον)αχ(οϋ)· κ(αί) συνδρομητήσ τῶν τιμιωτάτων κ(αί) εϋγενεστάτων ἄρχ(ων) / κυρίω καλογιάνι ἰῶς τοϋ ἱεροδιάκων / ἀπό τρίκαλ(α) ,ζρμ' [7140=1631] - 1631 ἐν μηνεί αϋγούστου / ἐτελιῶθη:*

φ. 162^f: *ῶσπερ ζένοι χαίρουσ(ιν) ἰδεῖν π(ατ)ρίδα, κ(αί) οἱ θαλατεύον(τες) εἶδειν λιμ(έν)α, κ(αί) οἱ ασθενοντ(ες) γ(ὰρ) εἶδειν ὑγῖ(αν), (καί) οἱ πραγματεύοντ(ες) εἶδειν / τὸ κέρδος, οὔτω κ(αί) οἱ βιβλωγράφοντες, εἶδειν βιβλίου τέλος:-*

Κώδικας 49: Έτ. 1793, Χαρτί, φφ. Α'-Β'+409+Γ', Μουσικός κώδικας.

Β.σ.: φ. 409^v: *1793 / ἐν αἴνω / Έγγραφη παρα στεφάνου ἱερομο/νάχου δημητρίου, ζαρκιώτου· / τέλος καὶ τῶ θεῶ δόξα.*

Κώδικας 52: Έτ. 1743, Χαρτί, φφ. Α'+486+Β', Παπαδική (μουσικός).

Β.σ.: φ. 486^f: *Έτελειῶθη ἡ παροῦσα ἀσματομελιρρυτόφθογγος βίβλος, / ἥτις παπαδική τοῖς ἀρχαίοις κέκληται, διὰ χειρὸς / ἐμοῦ ἰωάννου πρωτοψάλτου· ἐν ἔτει ,αμγ^ω [1743]· μαρτίω.*

Κώδικας 53: 17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 202, Ευχή προ της θείας Μεταλήψεως, Νομοκάνων Μανουήλ Μαλαξού.

Β.σ.: φ. 3^f: *ἐλάχιστος π(ατέ)ρων ἡμῶν προηγοϋ/μενος γερμανὸς ἱερομόναχος καὶ ἐν χ(ριστ)ῶ / ἡμ(ῶν) ἀδελφός.*

φ. 182^v: *ὁ ἐλάχιστος γερμανὸς / ἱερομόναχος τλήμων.*

Κώδικας 55: Έτ. 1733, Χαρτί, φφ. Α'+Ε'+379, Μουσικός κώδικας.

Β.σ.: φ. 367^v: ἤλιφε τέλος αὐτη ,αψ/λγ^ω' [1733] μαῖω α'. Ἡ παρούσα ἀσματομελιρρυτόφθογγος βήβλος ἐ/γράφη διαχειρὸς καμοῦ ἀθανασίου ἱερομο/νάχου κ(αὶ) ἡγουμένου τῆς ἡμετέρας λαύρας τοῦ / ἀποκρήτης κ(αὶ) μέμνησθαι τοῦ γράψαντος αὐτ(ῆν):/ διὰ τὸν κ(ύριο)ν.

Κώδικας 56: 18^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. Α'-Γ'+3-93, Βίος Αγίου Αθανασίου του Μετεωρίτου σε κοινή γλώσσα.

Β.σ.: φ. 88^r-89^r: Εγγράφη ὁ παρὸν / βίος· του οσί/ου πατρός ἡμῶν / αθανάσιου θεοῦ / βοῆθεια· και χά/ριτι· (καὶ) τη αὐτου / πρεσβεία· παρε/μού του ταπει/νου (καὶ) εὐτελοῦς / (καὶ) αμαθοῦς· της / καληγαφίας κα/λλίστου ἱερομονά/χου εκόμης ασπρο/κλεισίας· του χατζή // δέομαι ούν· της ἡμῶν αγάπης· ὦ / εν χριστώ αδελφοί·/ ὅσοι λάβετε αὐτώ / εις ανάγνωσιν· τον / παρόντα βίον του / ὄντως τρισμᾶκαρος / και τρισολβίου αθα/νασίου· να ενθυμά/στε και εμένα του / πολίαμαρτίτου / εἰς ταις αγίαις σας / προσευχαις· ὅτι η α/μαρτία μου εστὶ // ὑπερ τας τρῖχας τη κε/φαλεις μου· και δια / το μνημόσυνον ὅπου / θέλεται μαι κάμοι / ο παντωκράτορ κ(ύριο)ς· / εις τόπον καλλὸν / σας φερνι· και εἰν / εύρετε κανένα σφαλ/μα εις αὐτώ· να / με συμπαθήσετε / ὅτι το ἄσφαλτον μο/νον ο παντον κτι/στεῖς το έχει·

Κώδικας 57: Έτ. 1710, Χαρτί, φφ. Α'-Γ'+173, Αναστασιματάριο (μουσικός).

Β.σ.: φ. 169^r: ἐτελειώθη ἡ παροῦσα ψαλτικὴ / διαχειρὸς ἐμοῦ πολύζου ἰωάννου· / Ἐπὶ ἔτος: 1710 σεπτεμβρίου ι'.

Κώδικας 58: Έτ. 1667, Χαρτί, φφ. 247, Εξομολογητάριο, Ευχολόγιο.

Β.σ.: φ. 239^{r-v}: Ὅσοι δὲ ἐντυγχάνει(αι) ταύτ(ην) τὴν ἀκολου/θίαν τοῦ ἐξοδιᾶστικοῦ, κ(αὶ) ἄπασαν / τὴν βίβλον, κ(αὶ) εὐχεςθαί μοι διὰ τὸν / κ(ύριο)ν· ὅτι ἀμαθεῖς εἶμην τῆς γραφῆς, / ἀλλὰ και πάς ὁ γράφων παραγράφει:- Ἔτους ,ζροε' [7175=1667], μηνὶ ἀύγουστω εἰς ι':-

φ. 240^F: *Ἰλάσθητι φιλάν(ρωπ)ε, κ(αι) σῶσον τὸν γραφέα· ἰλέ/ω δὴ σου ὄμματι· βλέψε αὐτόν ἐν κρίσει· ἰλά/ρῦνον κ(αι) τὸν θυμ(ὸν) ὡς ἰλαρῶς ὑπάρχεις· ἴλεως / γίνου ἰ(ησο)ῦ χ(ριστ)ῆ σ(ωτ)ήρ τοῦ δούλου σου Ἰωνὰ τλημόνος κ(αι) / ρακενδύτου, εὐχέσθαι κ(αι) διὰ τα ἀπειρά μου σφάλματα.*

Κώδικας 61: 18^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 156, Σύμμεικτος κώδικας.

Β.σ.: φ. 104^V: *ἐγράφη ὁ παρὸν νομοκάνον εἷς τοὺς / 1793 ὁ γράψας...μιν(ὸς) θερτιοῦ / 27 (αφορά στα φφ. 93-104 που ἔχει γράψει ο συγκεκριμένος αντιγραφέας).*

Κώδικας 64: Ἔτ. 1597, Χαρτί, φφ. 213, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 209^V: *καλλίστου πόνος ,αφῆζ^ω [1597]: / ἰν(δικτιῶν)ος ἰ^{ης}:*

Κώδικας 65: Ἔτ. 1744, Χαρτί, φφ. Α'-Γ'+162, Αναστασιματάριο, Καλοφωνικό ειρμολόγιο (μουσικός).

Β.σ.: φ. 159^V: *1744 ἰουλίου ἰβ', / μέμνησθε δὲ τοῦ γράμαντος Γερμανοῦ / ἱερωμονάχου, τοῦ ἐκ τῆς μονῆς τῆς / ἀγίας τριάδος τοῦ ἐν ολύμπω· ἔρρ<ω>σθε / τοίνυν οἱ ἐντυγγάνοντες καὶ μοῦ μνεί/αν ποιῆσθε τοῦ γράμαντος, διορθώ/νοντές τε, καὶ ἅπερ ὡς ἄνθρωπος ἤ/μαρτον· εἷς γὰρ μόνος ὁ θεὸς ἀναμάρ/τητος.*

Κώδικας 68: 18^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 7 + σσ. 166, Ευχολόγιο.

Β.σ.: σ. 142: *ὁ γράψας διεμοῦ τού ταπεινοῦ νι/κολάου εἰοῦ τοῦ π(α)π(ᾶ) Ἰωάννου / σακελαρίου εκ πολη/τήας Δομενί/κου / Ἔτους 1785 ἐν μηνὶ μαΐου 10 (αφορά στις σσ. 140-142).*

Κώδικας 69: 18^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 56, Εξομολογητάριο.

Β.σ.: φ. 44^v: γεωργίω τω, σιατίστης θρέμματι, υἱῶ δὲ Κωνσταντίνου / ἱερέως τῆς αὐτῆς ἔδραιώματος, ὁ παρὼν ἐγκεχάρακται· ὁ δ' ἀναγι/νώσκων σκεψάτω, δέομαι, εἴ γε οὐτοσί μίζοβάρβαρος· ἔγω / γε γὰρ ἀναγνοῦς, γράψας οὐκ ἔγνω· ἐὰν δε τι τῶν πταισμά/των εὔροιτο, μὴ κακολογῶν ἔστω, τὸ γὰρ ἀρχέτυπον σαθρόν· καὶ / ἐν καλῶ αὐτῶ κείσεται· καὶ ἢ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον, ἢ σιγὴν ἔχε· ὧ ἀναγνώστα.

Κώδικας 71: Ἔτ. 1843, Χαρτί, σσ. 54, Παρρησία της Μονῆς του Αγίου Στεφάνου.

Β.σ.: Ἐκ ῥυπαρῶν δέομε τῆς Ἡμετέρας Πανοσιότητος ὁσοιότατοι Πατέρες / ἢ Μνημονεύωντες τῇ αὐτῇ Μονῇ. Μνήσθητε καμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ / Ἀμβροσίου ἱερομονάχου καὶ τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν, τοῦ ταπεινοῦ / Συγγραφέος· ,αωμγ' [1843] ἐν Μονῇ Νοεμβρίου δεκάτη ἐνάτη.¹⁰⁰

Κώδικας 73: Ἔτ. 1745, Χαρτί, φφ. Α'-Β'+41, Ακολουθία και Συναξάριο του Αγίου Χαραλάμπους.

Β.σ.: φ. 39^r: εἴληφε πέρας ἢ παροῦσα ἀκολουθία τοῦ / ἀγίου χαραλάμπους ὁμοῦ σὺν τῶ βίῳ αὐτοῦ κατὰ / τὸ κοσμοσωτήριον ἔτος 1745: ,αψμε' [1745]: / ἐν μηνὶ ἀγούστου κς^l: διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ / εὐτελοῦς Θεοδοσίου ἱερο(μον)άχ(ου): ἀρχημανδρίτου / ἰωάννου ἱερέως τοῦ ἐξ ἰωαννίνων. καὶ οἱ ἀνα/γινώσκοντες πατέρες εὐχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ / εὐχεσθαι ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, καὶ / εἰς αὐτὸν τὸν μάρτυρα, ἅγιον χαραλάμπην. / Ἔρρωσθε.

Κώδικας 85: Ἔτ. 1579, Χαρτί, φφ. 157, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 143^v: τὸ παρὸν βιβλίον ἐγράφη παρεμοῦ τοῦ ταπεινοῦ ἀνδρέου ἱε/ρέως τοῦ καλομένου λούτζου· ἐν τῶ ,ζπζ' [7087=1579] ἐν μηνὶ ἀγούστου· εἰς / τὰς ι'· εὐχαισθαι, ὑπὲρ ἐμοῦ πατέρες καὶ ἀδελφοὶ· ὅτι ἐν συντομία / ἐγράφοι· κ(αὶ) ὁ γράφων παραγράφι· καὶ τὰ σφάλματα αὐτοῦ / διώρθώσεται· ἵνα λάβει(αι) παρὰ χ(ριστο)ῦ τοῦ θ(εο)ῦ ἡμ(ῶν) τὸ μέγα ἔλεως:

¹⁰⁰ Γραμμένο στο επικολημένο παράφυλλο της μπροστινῆς πινακίδας στάχωσης.

Κώδικας 86: Έτ. 1780, Χαρτί, φφ. Α'+25, Καλενδάριο.

Β.σ.: φ. 25^f: Τέλος τοῦ παρόντος καλενδαρίου τοῦ μεταφρασθέντος παρὰ τῆς ῥουσσικῆς κ(αὶ) βλαχικῆς διαλέκτου εἰς / τὴν ἀπλὴν ῥωμαϊκὴν διάλεκτον, ἐν ᾧ περιέχονται / οἱ ἐπτὰ πλανῆται μετὰ τῶν κανονίων αὐτῶν, περι/έχον καθ' ἕκαστον κανόνιον χρόνους ιζ': κυριευομέ/νους ἐξ ἑνὸς σεσημειωμένου πλανήτου: / ἐν ἔτει 1780. ἰουνίου ε^η.

Κώδικας 92: Έτ. 1820, Χαρτί, φφ. Α'-Δ'+σς. 165+φφ. α'-δ', Εξομολογητάριο.

Β.σ.: σ. 164: Τέλος ἔλαβεν ἡ ἀντιγραφή αὐτὴ / τῆ εἰκοστῆ πέμπτη Ἰανουαρίου, τῆ κυριακῆ./ 820^ω ,αωκ' [1820].

Κώδικας 95: Έτ. 1778/1782, Χαρτί, φφ. 365, Μαθηματάριον¹⁰¹.

Β.σ.: φ. 17^f: ,αψοθ^{ον}' [1779] Δημήτριος

φ. 31^v: τέλος τοῦ κανόνος / τῶν φώτων 1780.

φ. 39^f: τέλος τοῦ κανόνος τῶν βαΐων: / κ(αὶ) τῷ θεῷ μήτορι κλέος: Δημήτριος.

φ. 90^f: ,αψπ' [1780] ἀυγούστου ιζ τέλος κ(αὶ) τῷ θεῷ δόξα, / κ(αὶ) τῆ θεομήτορι κλέος, Δημήτριος / οὗτος ὁ λόγος ὑπάρχει τοῦ πλουτάρχου / πῶς οἱ τοκεῖς νουθετᾶν τοὺς παῖδας / περιαγωγῆς.

φ. 117^v: τέλος τὰς παραινήσεις τοῦ ἰσοκράτους / πρὸς νικοκλέα, περὶ βασιλείας / δημήτριος κὺρ παπ^πᾶ γεωργίου.

φ. 152^v: τέλος τῶν ἐπιστολῶν τοῦ σοφιστοῦ προκοπίου δημήτριος / ᾧ τοῦ παπᾶ γεωργίου, ἐκ τῶν τοῦ γρηγορίου τοῦ θεολόγου.

φ. 241^f: Τέλος ᾧδε εἰλήφασι / κ(αὶ) τῷ θεῷ δόξα κ(αὶ) / τῆ θεομήτορι κλέος / εἰς τὰ τετράστιχα τοῦ προδρόμου / 1782 / φεβρουαρίου / 8

φ. 241^v: φευρουαρίου: 9 ἀρχήσαμεν 1782.

¹⁰¹ Ο κώδικας αποτελείται ἀπὸ συστάχωση τριῶν: α. φφ. 1-266, β. φφ. 267-361, καὶ γ. φφ. 362-365. Ο γραφέας Δημήτριος ἔχει αντιγράψει το α' μέρος.

φ. 286^r: *έτοϋτος ό λόγος εἶναι τοϋ ίσοκράτους όποϋ τόν στέλνει εἰς τόν δημόνικον κ(αι) εἶναι μία έρμη/νεία συμβουλή. / έν έτει 1778 / άπό Χριστοϋ ίωαννουαρίου / 15.*

φ. 365^v: *τέλος τοϋ κανόνος τών χριστοϋγέννων / κ(αι) τῷ θεῷ δόξα κ(αι) τῇ / θεομήτορι κλέος / 1778 ίαννουαρίου 10.*

Κώδικας 96: Έτ. 1682, Χαρτί, φφ. Α'-Γ'+428, Εξήγηση Ψαλτηρίου Παντελεήμονος ιερομονάχου του Χίου.

Β.σ.: φ. 424^v: *Έλαβε πέρας τὸ παρ(όν) βιβλίον παρ' έμοϋ παντελεήμον(ος) / ίερομονάχου τοϋ χίου, τοϋ έν τῷ νέω Καρμηλίῳ. κατά τὸ / ,αχμς' [1646]· ίουνίου ς^η. / Έλαβε πέρας κ(αι) παρ' έμοϋ νικολάου άμαρτωλοϋ τάχα κ(αι) ίερέ(ως) τοϋ μικροβίτου όποϋ τὸ άντέγραψα έν πόνῳ τε κ(αι) κόπῳ πολλῷ. κατά τὸ ,αχπβ^{ov} , [1682] έτος τὸ / κοσμοσωτήριον τοϋ θεανθρώπου λόγου. φευρουαρίου η^η.*

Κώδικας 97: Έτ. 1503/04, Χαρτί, φφ. Α'+203+Β', Περί ηλιοποιίας και σεληνοποιίας.

Β.σ.: φ. 203^r: *[Ετελειώ]θη τῷ παρῶν βηβλήων / [διά χειρ]ός καμοϋ γεόργιου· / [έπι έτ]ους ,ζιβ' [7012=1503/04] / [άθ]ληως Γεόργγός ό ζήσας / (εῆξθνβ'θ κεῆβ (σύμβολο του ήλιου)κβλίθω [= ερμηνήα περη (ήλιο)πηοῖας (σε κρυπτογραφικό αλφάβητο)] / μονοκονδυλιά: Έγράφη τὸ παρ(όν) βηβλί(ον) διά χειρός Γεωργίου / πέρι (ήλιο)ποιίας / και (σεληνο)ποιίας.*

Κώδικας 102: Έτ. 1774, Χαρτί, φφ. 214, Εξομολογητάριο.

Β.σ.: φ. 214^v: *Εἰς τοϋς ,αψοδ^ω [1774]: σεπτεμβρίου ις^η: / Έγράφη ή παροϋσα βίβλος αϋτη τοϋ θείου και ιεροϋ / νόμου χειρ έμοϋ τοϋ έλαχίστου Γαβριήλ ιερομονάχου, / Χριστοϋ ίερέως, έκ τῆς άγίας και ίερας μονῆς Γκοϋρας / έκ <κ>όμης σακαρετζίου έκ τῆς έπαρχίας τοϋ ραδοβισδίου / ή μέν χειρ σέπεται τάφῳ, ή δε γραφή μένει / εἰς άπεράντους και άτελευτήτους αἰῶνας.*

Κώδικας 104: Έτ. 1798, Χαρτί, φφ. Α'-Ε'+σς. 302+φφ. α'-ιζ', Παρρησία της Μονής του Αγίου Στεφάνου.

Β.σ.: φ. Α^Γ: μέμνησθε κάμοῦ τοῦ ταπεινοῦ γραφέως ὀσιώτατοι / πατέρες, τοῦ ἐν ἁμαρτωλοῖς ἐλαχίστου Γεωργίου ἱερέως / τοῦ Σακελλαρίου Τρίκκης, καὶ τῶν γονέ(ων) αὐτοῦ: / ἐν ἔτη ,αψ'η' [1798]: ἐπὶ τῆς ἡγουμενίας τοῦ πανοσιοτάτου / ἐν ἱερομονάχοις κυρίου Ἀμβροσίου ἐκ χώρας σταγῶν.

Κώδικας 105: 19^{ος} αι., Χαρτί, φφ. Α'-Β'+σελ. 380, Παρρησία.

Β.σ.: φ. Β^Γ: Αὔτη ὑπάρχει ἐκ τῆς ἱεῤῃς Μονῆ τῆς / ἐπ' ὄνόματι τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος / Θεοδώρου τοῦ Τύρωνος, τῆς ἐπὶ ἀποτόμου πέ/τρας τεθεμελιωμένης· ἐγράφη δὲ ἡγουμενεύ/οντος τοῦ πανοσιοτάτου ἐν ἱερομονάχοις / θεοφάνου καὶ ἐπιτρόπου καὶ συνδρομητοῦ ὄντος / ἐν αὐτῇ· τοῦ αἰδεσιμωτάτου καὶ εὐλαβεστάτου / ἐν ἱερεῤῃσι παπ(ᾶ) ἰωάννου τοῦ ἐξ αὐτῆς τῆς χώρας / βοῖβόδα· ὑπὸ τοῦ εὐτελοῦς θεοφάνου ἱερομο/νάχου· ἐκ μονῆς Κόρμποβον./ εγ(ρά)φ(η) π(α)ρ(ᾶ) θ(ε)οφ(ᾶ)ν(ους) / ιερ(ο)μ(ο)ν(ά)χου εκ μ(ον)ῆς Κ(ορ)μπόβου).

Κώδικας 109: Έτ. 1863, Χαρτί, φφ. 30, Βιβλίον προθέσεως της Μονής του Σταυρού Δολιανών.

Β.σ.: φ. 1^Γ: Σεπτεμβρίου 7. 1863. ,αωζγ' [1863]¹⁰².

φ. 2^Υ: ἐν ἔτη ,αψ'β' [1792] / ὅπου ἐκτίσθη ἐξ αρ/χῆς τὸ μοναστήριον. / Ὁ ἱερομόναχος ἀ/ρσένιος γράψας / <τὸ> παρὸν καὶ ὁ πα/παρομανός.

Κώδικας 110: Έτ. 1804-1806, Χαρτί, φφ. 299, Μαθηματάριο.¹⁰³

Β.σ.: φ. 3^Υ: Τέλος τῆς πρώτης παρακλήσεως. 180δ' [=1804] δεκεμβρίου 25.

φ. 71^Γ: 1806, Ἰανουαρίου α'. Τέλος.

φ. 126^Υ: τέλος καὶ τῶ θεῶ ἡμῶν / δόξα ἀμῆν / 1805: σεπτεμβρίου: 28: πάτμο.

¹⁰² Πιθανώς η πρόθεση του 1863 είναι αντίγραφο αυτής του έτους 1792.

¹⁰³ Ο κώδικας έχει γραφεί από διάφορα χέρια στην Πάτμο.

φ. 174^r: 1804 ἀγούστω 6 πάτω.

φ. 216^r: 1805 τέλος (ὀκτω)βρίου 12 πάτω.

Κώδικας 113: Έτ. 1863, Χαρτί, φφ. 44, Παρρησία της Μονής του Τιμίου Σταυρού των Δολιανών.

Β.σ.: φ. 2^v: ἐν ἔτεισι 1792 ,αψλβ' / ὅπου ἐκτίσθη ἐξ / ἀρχῆς τὸ μονα/ στήριον. / Ὁ ἱερομόναχος Ἀρσένιος γράψας τὸ παρὸν / καὶ ὁ παπαρομανός (βλ. κώδ. 109).

Κώδικας 115: 18^{ος} αι., Χαρτί, φφ. Α'-Β'+44+Γ'-Δ', Σύμμεικτος Λειτουργικός.¹⁰⁴

Β.σ.: φ. 44^v: Ἡ μὲν γὰρ σύνθεσις, ὑπάρχει ἀναστασίου διδασκάλου· / τοῦ ἐξ ἰωάννινων, εὐρισκομένου εἰς τὴν ἱερὴν μ(ητ)ρό/πολιν εἰς τὰς σέρρας, τῆς μακαιδωνίας· ἢ δὲ / γραφὴ ὑπάρχει καμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, κ(αὶ) ἐλάχιστο/τέρου τῶν μοναχῶν, κ(αὶ) προσκυνητοῦ ἀθανασίου / τοῦ ἐκ <κ>ρήτης, οἰκοῦντος τοῦ νῦν εἰς τὴν αὐτήν, / θείαν τε κ(αὶ) ἱεράν, βασιλικὴν, κ(αὶ) π(ατ)ριαρχικὴν / μεγίστην μονὴν λαύραν, τοῦ βατοπεδίου, / εἰς τὸ ἅγιον ὄρος, κ(αὶ) οἱ ἀναγινώσκοντες.

φ. 11^v: πόνος καὶ κτίμα, ἀμβροσίου θύτου.

φ. 24^r: χεῖρ ἀνανίου μοναχοῦ· τοῦ τάλανος· / εὔχεσθαι ἢ τὸ παρὸν οἱ ἀναγινώσκοντες / διὸτι ἀμαθῶς ἔγραψα.

Κώδικας 116: Έτ. 1790, Χαρτί, φφ. 52, Σαμουήλ ραββί του Ιουδαίου περί της πλάνης των Ιουδαίων.

Β.σ.: φ. 4^r: Πόνημα χρυσοῦν Σαμουήλ ραββὶ τοῦ Ἰουδαίου ἐξελέγγον τὴν τῶν Ἰουδαίων πλάνην. Πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ἀραβικῆς εἰς τὴν λατινίδα μεταφρασθέν, νῦν δὲ ἐκ τῆς λατινίδος εἰς τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον ἐκδοθέν ἀναλώμασι τοῦ τιμιωτάτου καὶ χρησιμωτάτου κυρίου Νικολάου Σκούρτου. Ἐν Λειψία τῆς Σαξωνίας, τυπογραφία τοῦ Βραϊτκόπει, ἔτει 1769· τὸ παρὸν δὲ διὰ χειρὸς ἐμοῦ Ἰωάννη Ἀντωνίου Χατζῆ Θωμᾶ ἐκ Μελενίκου, ἐν ἔτει 1790· ἐν μηνὶ Σεπτεμβ(ρίῳ), ἐν Βιέννῃ τῆς Αου(στρίας).

¹⁰⁴ Ο κώδικας προέρχεται από αντιγραφή με βιβλιογραφικά σημειώματα.

Κώδικας 118: Έτ. 1795, Χαρτί, φφ. Α'+92, Εξομολογητάριο.

Β.σ.: φ. 90^v: *Τέλος καὶ τῷ θεῷ δόξα. / Ἐγράφη διὰ χειρὸς εὐτελοῦς ἱερομονάχου αὐξεντίου / ἐκ τῆς μονῆ πέτρας ,αψηε^ω [1795] φεβρ. κη'.*

Κώδικας 119: Έτ. 1771, Χαρτί, σσ. 122, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: σ. 44: *μὴν φιβράριος.- 6 1771 / Τέλως· κ(αὶ) τω θεῷ δώξα.*

σ. 93: *1771 / μὴν μάρτιως.- 26*

σ. 122: *Τουτω τω επιστωλῇ τω ἔχει γράψει / ω δίμας του παπ(ᾶ) γιώργη.*

Κώδικας 121: Έτ. 1776, Χαρτί, σσ. 124+φφ. Α'-Δ', Εξομολογητάριο.

Β.σ.: σ. 121: *Τέλος τοῦ νομοκάνονος. Παρ' ἐμοῦ τοῦ Χριστοφώρου ἱερομονάχου ἀντε/γράφη οὗτος ὁ νομοκάνων κ(α)τ(ᾶ) τὸ ,αψος' [=1776] ἀπὸ Χριστοῦ.*

Κώδικας 136: Έτ. 1763, Χαρτί, φφ. 48, Αντωνίου του Βυζαντίου, Χρηστοθήθεια.

Β.σ.: φ. 46^v-47^r: *Πέρας εἴληφε παρ' ἐμοῦ δη/μητρίου περιβολίτου υἱοῦ τοῦ ἰωάν/νου· ἐν ἔτει χιλιοστῶ ἑπτακοσιο/στῶ ἑξηκοστῶ τρίτῳ μαιμακτηριῶ/ νος πρώτη μεσοῦντος ἐν συράκω / ὅσπερ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδας, / κ(αὶ) οἱ θαλαττεύοντες ἰδεῖν λιμένας, / κ(αὶ) οἱ πραγματεύοντες ἰδεῖν τὰ κέρ/δη, οὕτω κ(αὶ) οἱ γράφοντες ἰδεῖν τὸ τέλος: / ἢ μὲν χεῖρ ἢ τάδε γράψασα, σαπήσε/ται φεῦ κ(αὶ) γενήσεται κόνις· τὰ δὲ γρα/φόμενα μένουσιν εἰς πληρέστατα ἔτη· / τέλος κ(αὶ) τῷ θεῷ δόξα.*

Κώδικας 146: Έτ. 1828, Χαρτί, φφ. 54, Γραμματική με ερωταποκρίσεις.

Β.σ.: φ. 1^r: *1828 ἀπριλίου 11.*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ¹⁰⁵

Κώδικας 1 (εκ Μονής Ρουσάνου, αρ. 2): Έτ. 1370, Χαρτί, φφ. 168, Αυτοκράτορος Ιωάννου ζ' του Καντακουζηνού, Λόγος Αντιρρητικός κατά Προχόρου Κυδώνη και επιστολές προς τον Λατίνο αρχιερέα Παύλο.

Β.σ.: φ. 168^v: *ή παροῦσα βίβλος, ἐγράφη ἐν τῷ μῦζιθρᾶ, / διὰ χειρὸς μανουήλ τοῦ τζῦκανδύλη· κατὰ / μῆνα ἀπρίλλ(ιον) τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος· τοῦ ἕξα/κίσχιλίιστοῦ· ὀκτακοσίουστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ὀγδοῦ ἔτους [6878=1370].*

Κώδικας 6: Έτ. 1779, Χαρτί, φφ. Α'-Δ'+ σσ. 493, Γερασίμου Β' του Παλλαδά πατριάρχη Αλεξανδρείας, Ομιλίες στη Δημοτική.

Β.σ.: σ. 488: *Θεῶ τὸ θῦμα, κ(αι) γερασίμου πόνος· / ἀρχὸς δὲ πατήρ τῆς ἀλεξάνδρου ὄδε· / βαρλαὰμ ἔχει δὲ τοῦθ' ἢ βιβλιοθήκη· / χρόνοις δ' ἐγένετο διπλοῖς ἑννακοσίοις, / κὰν ὑφέλης ἑνδεκα, ἀληθὲς τόδε, / ἦν τε μὴν ἰούλιος ἐν καιρῷ θέρους· / πρυτάνευε δὲ χριστόφορος ὁ θύτης· / Ἐγράφη ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλαὰμ ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑβ/δομηκοστῷ ἑννάτῳ ἐν μηνὶ ἰουλίῳ.*

Κώδικας 10: Έτ. 1754, Χαρτί, σσ. 1-4+198, Περί τῆς καθόλου καὶ συμβολικῆς ἀριθμητικῆς, Περί συστήματος τοῦ παντός.

Β.σ.: σ. 192: *Τέλος τῷ δὲ θεῶ Δόξα. / Ἀμήν. Ἀμήν. Ἀμήν. / Εἴληφε πέρας ἡδε βίβλος. Κατὰ ,αψνδ^{ov} [1754]:*

Κώδικας 14 (εκ Μονής Ρουσάνου, αρ. 12): Έτ. 1364, έτ. 1465/66 (τα φφ 33, 41, 42, 89, 133, 134, 146, 167, 207, 223, 229, 230, 232-241 και μικρά μόνο συμπληρωματικά

¹⁰⁵ Στη Μονή της Αγίας Τριάδας έχουν μεταφερθεί τα χειρόγραφα της Μονής Ρουσάνου, ως εκ τούτου στους εν λόγω κώδικες αναφέρεται η προελευσή τους καθώς και ο αριθμός με τον οποίο έχουν καταλογογραφηθεί στη Μονή προέλευσή τους. Οι Κώδικες της Ι. Μ. Αγίας Τριάδας περιγράφονται στο Σοφιανός (1993).

τμήματα των φύλλων 208-210) και 15^{ος}/16^{ος} αι. (φφ. 1-10), Χαρτί, φφ. Α'+241, Ὑπομνήματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πραχθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, Συναξαριστῆς α' εξαμήνου του ἔτους (Σεπτ.- Φεβρ.).

Β.σ.: φ. 235^r: τῶ συντελεσθῆ τῶν καλῶ θ(ε)ῶ χάρις:- ἀναπληρώθη τὸ παρ(ὸν) συναξάρι(ον) / ὅσον ἐφθάρη παρὰ τῶν ἀθέων / τουρκῶν ἐν τῶ μουχλίω, ἐπὶ / ἔτους ,ς'ηοδ' [6974=1465/66]· ἐν Κρήτ(η)· εἰς τα Χανία:

Κώδικας 15 (εκ Μονῆς Ρουσάνου, αρ. 49): Ἐτ. 1545/46, Χαρτί, φφ. Α'+379, Μηναῖο Δεκεμβρίου.

Β.σ.: φ. 378^v: ἔτους ,ζ'ωνδ' [7054=1545/46] (σελήνης) κύκλος ε' / (ἡλίου) κύκλος κς'.

Κώδικας 16: Ἐτ. 1675, Χαρτί, φφ. 76, Φιλοθέου Κωνσταντινουπόλεως, Διάταξη τῆς Θείας Λειτουργίας, Λειτουργίης Ἰωάννου Χρυσοστόμου καὶ Βασιλείου του Μεγάλου.

Β.σ.: φ. 76^v: Τέλος τῆς θείας κ(αὶ) ἱεράς λειτουργίας· ἐτελειόθει δι'α' χειρὸς ἐμοῦ εὐτελοῦς· κ(αὶ) ἀμαθῆ· Εὐγενίου ἱερο/μονάχου· Ἐν μηνὶ μαΐου· εἰς τὰς ς':- ἐπὶ ἔτει / ,ζ'ρπγ' [7183=1675]· ἀπο χ(ριστο)ῦ· ,αχοε'- 1675:

Κώδικας 17: Ἐτ. 1748, Χαρτί, φφ. Α'+47, Σύμμεικτος.

Β.σ.: φ. 17^v: Τέλος τῶν ἐξηγήσε(ων) νικήτα τοῦ καὶ δαβηδ / δούλου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ φιλοσόφου:

μέμνησθε τοῦ γράψαντος οἱ ἀναγινώσκοντες· / λάμπρου Πάσχου, ἐκ τῆς Ἰωαννίνων:

Ἀντιγέγραπται δὲ ἐν τῇ σχολῇ τῆς λαρίσσης / ἐπὶ σωτηρίου ἔτους ,αμμη^{ov}': Ἐν μηνὶ μαΐου· / οὐκ ἔνι γὰρ μ(ε)τ(ὰ) μάϊον βιβλιοπονεῖν ἐν / λαρίσση:-

Κώδικας 18 (εκ Μονής Ρουσάνου, αρ. 9): Έτ. 1495, Χαρτί, φφ. 158+A', Μηναίο Αυγούστου.

Β.σ.: φ. 158^r: *ἐγγράφη τῇ ἐμῇ χειρὶ μάρκ(ου) ἱερέ(ως) / τοῦ ἀβραμιώτου· κ(αὶ) ἄρχοντος / τῶν ἐκκλησιῶν·- Ἔτους· ,ζδ' [7004=1495]· ἰν(δικτιῶνο)ς ιδ' / σεπτεβρ(ίου) β'.*

Κώδικας 19 (εκ Μονής Ρουσάνου, αρ. 11): Έτ. 1413/1414, Χαρτί, φφ. Α'+164+B'-Γ', Μηναίο Σεπτεμβρίου.

Β.σ.: φ. 163^r: *,ςῆκβ' [6922=1413/1414]. ὁ τα πάντα πληρῶν, θε(ε)ς ἡμῶν / δόξα σοι·-*

Κώδικας 20: Έτ. 1825, Χαρτί, φφ. 11+A', Ακολουθία του λυχνικού, Ακολουθία του ὀρθρου, Ευχές και δεήσεις.

Β.σ.: φ. 11^v: *Παράκαλο: ἀδελφοὶ κε σηλητουργί· μέμνηστέμι· διὰ τῶν / κύριων τοῦ εὐτελους κ(αὶ) ἀναξίων δούλων· Δανιῆλ Ἱερομονάχου· / ὁσὴν γραφεῶς· τὰ ἔτι· 1825· ὠμινὶ Μαΐου 10:*

Κώδικας 21 (εκ Μονής Ρουσάνου, αρ. 43): 16^{ος}/ 17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 132+A', Μηναίον Ἰουνίου.

Β.σ.: φ. 132^v: *χρήα τοῦ μ(η)ν(ός) Ἰουν(ί)ου, ἐγραφ(η) διὰ χειρὸς / ἀμαθοῦς (μον)αχ(οῦ) π(ορ)φ(υ)ρ(ί)ου.*

Κώδικας 24: Έτ. 1841, Χαρτί, φφ. 37, Τριαδικοί κανόνες ψαλλόμενοι στον ὄρθρο του Σαββάτου.

Β.σ.: φ. 37^v: *Τέλος· / καὶ τῶ τῶν καλῶν δοτήρι χάρις καὶ / ἔλεος + / ἡ μὲν χεὶρ ἡ γράψασα σή/πετε τάφω, ἡ δὲ γραφή μένει εἰς αἰῶνας.*

Ὅσπερ ξένοι χαίρουσι ἰδεῖν πατρίδα / Κὲ οἱ θαλαττεύοντες ἰδεῖν λιμένα / Κὲ οἱ πραγματεύοντες ἰδεῖν τὸ κέρδος· / Οὔτω κ(αὶ) οἱ βιβλιογράφοιτες ἰδεῖν τὸ τέ/λος· /

*Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλιάριον διὰ / χειρὸς ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς παρὰ πάντων / ἰωακείμ
ἱερομόναχου κατὰ (τὸ) ἔτος ,αωμᾶ^ω [1841] κ(αι) οἱ ἐντυχάνοντες / εὐχέσθαι ὑπὲρ ἐμοῦ
πρὸς κύριον.*

Κώδικας 26: 18^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 238, Σύμμεικτος Θεολογικός.

Β.σ.: φ. 3^v: *οἷσι πόθος τρέφεται στήθεσφιγε ἀμφὶ δαῖναι / ὄργια θεολογίης εἴσοδος ἦδε
βίβλος· / ἢ βίβλον ἀτρεκέως τὴν δ', οὗ συνέθηκεν, ἀγαστός / χ' ᾧ κτέαρ οὐχ ἦττον
Παῖσιος σοφίη: / ὁ οἰκονόμος Γεώργιος Κουρσολονικόλεω πόνος· ἀρχιθύτου χερὸς
ἔργον / Σταγῶν Παῖσιου· τεύχεα θεολογίης:/ αἰρετικὸς δ' ἄρα πάντα ἔλε τρόμος οὐδέ
τις ἔτλη / ἔν τα..εἰσι δέου.. τεύχεα θεολογίης.*

Κώδικας 28A¹⁰⁶: Ἐτ. 1743, Χαρτί, φφ. 1-8+σσ. 2-219^f+φφ. 19-23, Βικεντίου
Δαμωδού, Τέχνη Ρητορική.

Β.σ.: σ. 219: *Ἐγράφη ἢ παροῦσα κ(α)τ(ὰ) τὸ ,αψμγ' [1743]: σωτήριον ἔτος ἐν μηνὶ
σεπτεμβρίῳ / παρὰ Τρύφωνος Ἱερομονάχου τοῦ ἐκ / Μετζόβου τῆς Ἡπείρου.*

Κώδικας 28B⁷: 18^{ος} αἰ., Χαρτί, φφ. 31, Βικεντίου Δαμωδού, Τέχνη Ρητορική.

Β.σ.: φ. 29^v: *γραφεὺς ἐγὼ μὲν τῆς δε τῆς βί(β)λου πέλω / χριστὲ δίδου τῷ γράψαντι τὴν
πολύολβον ἀρωγὴν / ὅσοι δὲ τυγχάνοιτε τῆς δε τῆς βίβλου / εὐχέσθε τοῦ γράψαντος
ὥπερ ὧς θέμις:-*

Κώδικας 30: Ἐτ. 1785, Χαρτί, φφ. 71, Αναστασίου Γορδίου διάφορα.

Β.σ.: φ. 67^v: *Ἀντεγράφη δὲ κατὰ τὸ ,αψπε^{ov} [1785], ἐν τρίκκη, τῆ πατρίδι / τοῦ
ἀντιγράψαντος, εὐτελοῦς σταμουλάκη, πολύζου· / φευρουαρίου κ':*

¹⁰⁶ Από συστάχωση δύο κωδίκων συναφούς περιεχομένου.

Κώδικας 33: 18^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 97, Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου του εξ απορρήτων, Επιστολές α'-ρνα'.

Β.σ.: φ. 93^v: *Τέλος κ(αί) τῷ θεῷ δόξα / κ(αί) τόδε ζῦν τοῖς ἄλλοις φώτου τοῦ παπ(ᾶ) ἰωάννου· / μέμνησθε τοῦ γράψαντος οἱ ἀναγινώσκοντες.*

Κώδικας 41: Έτ. 1658, Χαρτί, φφ. 71, Θεοδώρου Ομολογητοῦ ηγουμένου των Στουδίων, Κατηγήσεις.

Β.σ.: φ. 70^v: *Εγρά(φ)η διὰ χειρὸς Ε/φρ(αί)μ ιερο(μον)αχ(ου) εν / ετει ,ζρξξ' [7166=1658] μην φρεβάρηου εις / της ζ'.*

Κώδικας 52: Έτ. 1789/1805, Χαρτί, φφ. 45, Ψαλτήριο του Δαβίδ, Κανόνες.

Β.σ.: φ. 20^v: *Έγγραφη δὲ ἐν τῷ στύλω τοῦ βαρλαάμ διὰ συν/δρομῆς τοῦ ἐλαχίστου ἐν ἱερομονάχοις χριστοφό/ρου ἐν ἔτει ,αψθ^ω [1789] τῇ θ^η τοῦ ἰουλίου.*

φ. 20^v: 1805: *μαίου: 15: γράφω· κοσμάς ἱερομόναχος Μ(ετεωρίτη)ς.*

Κώδικας 54: Έτ. 1688, Χαρτί, φφ. 86, Λειτουργίες Ἰωάννου του Χρυσοστόμου, Μεγάλου Βασιλείου, Λόγος περί ιερῶν.

Β.σ.: φ. 84^v: *τέλος τῷ δὲ θ(ε)ῷ δ(όξ)α / εν ετη απο χ(ριστο)ῦ ,αχη' [1688].*

Κώδικας 59 (εκ Μονῆς Ρουσάνου, αρ. 30): Έτ. 1565, Χαρτί, φφ. 261, Θεοτοκάριον, Ακάθιστος Ὑμνος.

Β.σ.: φ. 261^r: *ἐγράφει τὸ παρὸν θεοτοκάριον, / διὰ χειρὸς παρθενίου κ(αί) ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστου· ἐν τῇ σεβασμία μονῇ / τοῦ ρουσάνου· κ(υρίο)υ ἡμῶν ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ τοῦ / ἀληθινοῦ θ(εο)ῦ ἡμῶν· πλησίον τοῦ / μετεώρου: ἐπὶ ἔτ(ους)· ,ζ^ωογ^ω [7073=1565]: / μὴν ἰούνιος:*

Κώδικας 62 (εκ Μονής Ρουσάνου, αρ. 23): Έτ. 1524/25, Χαρτί, φφ. 175, Μηνιαίον Ιανουαρίου- Αυγούστου, Ευχολόγιο.

Β.σ.: φ. 175^r: Έτελιώθ(η) τὸ παρ(ὸν) βιβλίον τούτω· διὰ χειρὸς ἐμοῦ / νίλου μον(α)χοῦ· τάχα (καὶ) πν(ευματ)ικοῦ· εὐρίσκομ(έν)ου εἰς / κελίον καλιστράτου· ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ῆ, σῶσον οἴκτιρον / τ(ὸν) κοποϊῶντα· (καὶ) τ(ὸν) ἔχοντα ἐν παραδείσῳ· (καὶ) τῶν / δεξιῶν σ(ωτ)ήρ τάξων προβάτ(ων)· πλὴν (καὶ) συνα/βλίζεσθαι ἐν παραδείσῳ· ἀλλ οὖν εἴ τω εὔχεσθαι / τοῦτον σ(ωτ)ήρ μου· δώρησαι αὐτοῦ πλημμελημ(ά)τ(ων) / λύσιν· (καὶ) ὀδήγησον πάντ(ας) τοὺς ἀναγνοῦντας· / σύγχωρήσασθαι ἐμὲ τὸν κοποϊᾶσαντα:/ Έτους, ,ζ^{ου}λγ' [7033=1524/25].

Κώδικας 63: 15^{ος}/ 16^{ος} α., Χαρτί, φφ. 316, Μηνιαίον Ιουνίου.

Β.σ.: φ. 315^r: ὁ τέλος ὑφάνας μοι ἦδε πῦξίδος· / χ(ριστ)ῆ λόγε / πάρασχε λύσιν πταισμάτων· τοῦ νῦν ἐνε/στῶτος δὲ ῥύσαι κινδύνου· φυλάττων ἀκλύδωνα / βίου θαλάττης· τέλος.

Κώδικας 64 (εκ μονής Ρουσάνου, αρ. 20): Έτ. 1623, Χαρτί, φφ. Α'-Δ'+400, Ευχολόγιο.

Β.σ.: φ. 373^v: ἐγράφ(ι) τὸ παρ(ὸν) βιβλίον διὰ χειρὸς(ς) ἐμοῦ / καὶ, ἀμαρτωλοῦ Σῦμεῶν-/ Ἐπὶ ἔτους ,ζρλα^ω [7131=1623]· / Ἐν μηνὶ ἰουνεῖω· ιζ'.

Κώδικας 78 (εκ Μονής Ρουσάνου, αρ. 19): Έτ. 1380/81, Χαρτί, φφ. 157, Μουσικός κώδικας, Ανθολογία.

Β.σ.: ἐγράφ(η) τὸ παρ(ὸν) ἀλλη/λουαρ(ιον) ἔτους ,ζω/πθ' [6889=1380/81]. *ιουν(ίου) ΙΓ'*¹⁰⁷.

¹⁰⁷ Στην εξωτερική επιφάνεια του ξύλου της μπροστινής πινακίδας της σταχώσεως.

Κώδικας 81: 14^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 52, Εφραίμ Σύρου, Λόγοι Παραινετικοί προς μοναχούς, Δηγήσεις από το Γεροντικό.

Β.σ.: φ. 50^r: *τοῦτο ἐστίν) ἡ ἐργασία ἡ ἐδική μου τοῦ ἁμαρτωλοῦ...*¹⁰⁸

Κώδικας 93 (εκ Μονῆς Ρουσάνου, αρ. 38): Έτ. 1530, Χαρτί, φφ. 232, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 205^r: *τέλος μινολόγιον σὴν θ(ε)ῶ ἀγίω, περιέχ(ων) / τὴν ἄπασ(α)ν ἀκολουθί(αν): ἐτελειῶθη μην(ι) Φε(βρουα)ρ(ίω) εἰς τ(ὰς) ιη' ἡμέρ(α) ς': ἐν ἔτει, ,ζ^ωλ^ω [7038=1530].*

Κώδικας 96: Έτ. 1345/46, Χαρτί, φφ. 313, Βίοι και μαρτύρια αγίων, Λόγοι (Σεπτέμβριος-Ιανουάριος).

Β.σ.: φ. 253^r: *Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα / βίβλος διὰ χειρὸς / ἐμοῦ ἰωσήφ μοναχοῦ / ἐν φοινίκη, δι' ἐξό(δους) τοῦ τιμιώτατου / ἐν ἱερομονάχοις κασι/ανοῦ κατὰ τὸ ἐξακῖσ/χί<λι>οστὸν ὀκτακοστίοστὸν / πεντηκοστὸν τέταρτον / ἔτος [6854=1345/46], τῆς τεσσαρεσκαί/δεκάτης ἰνδικτιῶ/νος, ἐπὶ τῆς ἀρχ(ῆς) / τῶν εὐσεβῶν βασι/λέων, ἄννης ἀγού/στης, καὶ ἰωάννου / τοῦ παλαιολ(ό)γ(ου), τοῦ υἱοῦ αὐτ(ῆς):*

Κώδικας 100 (εκ Μονῆς Ρουσάνου, αρ. 6): Έτ. 1387/88, Χαρτί, φφ. 177, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 167^r: *Ἐτους ,ςωλς' [6896=1387/88].*

Κώδικας 105: 15^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 435, Μηναῖον Ιανουαρίου.

Β.σ.: φ. 434^r: *ἐτελειώθη ὁ παρὸς μείνας / δόξα σοι ὁ θ(ε)ὸς ὁ θ(ε)ὸς δόξα σοι· / θ(εο)ῦ τὸ δῶρον / καὶ νικολαου χαίρει.*

¹⁰⁸ Το ὄνομα του κωδικογράφου δεν εἶναι αναγνώσιμο, διότι ο κώδικας στο εν λόγω σημεῖο εἶναι μυόβρωτος.

Κώδικας 107: Έτ. 1620, Χαρτί, φφ. 202, Νομοκάνονας στη δημοτική.

Β.σ.: φ. 11^v: *ἐγράφ(η) τὸ παρ(ὸν) μέγα νόμιμον ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει τῷ ἄθῳ· ζρκη'*
[7128=1620] *ἀγούστ(ου) κη'*:

Κώδικας 108: 15^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 319, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 214^r: *ὡσπερ ζένη χέρουσιν υδὴν π(ατ)ρίδα (καὶ) ἡ θαλατέβ(ων)τ(ες) υδ(ὶν) /
λυμένα ούτως (καὶ) ἡ γράφοντ(ες) ὑδὴν βιβλίου τέλ(ως)· / εὐχεσθε (καὶ) μὴ καταράσθε
διὰ τ(ων) κ(ύριον) σ(ι) χωρικ(ως) ἡ/μ(ῖν) τῆς τέχνης· (ὅτι) ὁ γράφ(ων) παραγράφ(η)
ι(ησο)ῦ βοήθ(ει) τῷ / ταλέπορω Ιω(άννη) τῷ μουντζωγράφω· π(ατ)ήρ π(ατέ)ρ(ων)
ἀγαθό/τῆς τ(ῶν) ὀσί(ων) ἀρετ(ῶν) θυσάρισμα· τ(ῆς) ζῶῆς ἡλι(ως)· ἠὲ/φράνθ(ην) γὰρ
πολυ υδ(ῶς) τ(ὰ) τ(ῶν) σ(ῶν) ἀρετ(ῶ) αθλα (καὶ) τρόπου σου τοῦ / διδακτικοῦ (καὶ)
μαθιτικου· τεθαρικ(ῶς) γ(ὰρ) ἡμ(ῖν) τοῦ ὠραθην / σε· ὑγι(ῶς) τ(ῶν) τ(αι) γραμάτ(ων)
τοῦ διπλοῦ (καὶ) συνθ(ετ)ικοῦ / σαρκῖου ἡμ(ιν) (καὶ) ταγὰς διήτρως(αι) ὁ τ(ῶν) ὀλ(ων)
δεσπότης / οὐ μόν(ων) σὺ τοῦ ὑγι(ῶς) ἐνοιδυ τ(ῆς) ψυχῆς κ(αὶ) σώμ(α)σιν ὑποστά/σης
αλλ οἶον σ(αι) ἀρν(ες) τρέφ(ων)τ(αι) ἀρτ(ων) ου(ρα)νί(ων) ἐκ τ(ῶν) σ(ῶν)
φων(ι)τικ(ῶν) / τρι(ῶν) οργάν(ων) χήλιοδ(ών)τ(ως)· κ(αὶ) τ(ῶν) ἀποξενόντ(ων) τοῦ
λέξε(ων) / ζῶμ(εν) κ(αὶ) ἡμῆς θυμιδ(ί)α θε(ο)ῦ κ(αὶ) τη αγία ευχῆ τῆς με/γάλης
ἀγιοσῦνης σου.*

*Ἐγράφη δὲ διὰ χειρός· καμοῦ ἰω(άνν)ου τοῦ νίστορος· / τὸ παρῶν βιβλί(ον) ευχ(εσ)θαι
κ(αὶ) μὴ καταράσθ(αι) / δια τ(ὸν) κ(ύριον) ὅτ(ι) χωρικῶς ἱμῶν τῆς τέχνης τ(ῶν)
γραμάτων κ(αὶ) τ(ῶν) γράφωντος· ἀμῆν ἀμῆν / δόξα σοι ὁ θε(ο)ς ἡμῶν δόξα σοι:*

Κώδικας 111 (εκ Μονῆς Ρουσάνου, αρ. 24): 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 227, Σύμμεικτος
Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 226^v: *διάχιρὸς εμοῦ του αμαρτολου σαφπηρου μο[ναχου] / ἀπὸ χώραν
μουζζακέας:-*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΜΟΝΗΣ ΡΟΥΣΑΝΟΥ¹⁰⁹

Κώδικας 2 (=Αγίας Τριάδας 1): Έτ. 1370, Χαρτί, φφ. 168, Αυτοκράτορα Ιωάννη C' του Καντακουζηνού, Λόγος αντιρρητικός κατά Προχόρου Κυδώνη και Επιστολές προς τον Λατίνο αρχιερέα Παύλο.

Β.σ.: φ. 168^v: *ή παροῦσα βίβλος, ἐγράφη ἐν τῷ μϋζιθρᾶ, / διὰ χειρὸς μανουήλ τοῦ τζϋκανδύλη· κατὰ / μῆνα ἀπρίλλ(ιον) τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος· τοῦ ἕξα/κίσχίλιοστοῦ· ὀκτακοσίοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ὀγδοῦ ἔτους [6878=1370].*

Κώδικας 6 (=Αγ. Τριάδας 100): Έτ. 1387/88, Χαρτί, φφ. 177, Παρακλητική.

Β.σ.: φ. 167^r: *Ἔτους ,ζωλς' [6896=1387/88]:+*

Κώδικας 9 (=Αγ. Τριάδας 18): Έτ. 1495, Χαρτί, φφ. 158+A, Μηναίον Αυγούστου.

Β.σ.: φ. 158^r: *ἐγράφη τῇ ἐμῇ χειρὶ· μάρκ(ου) ἱερέ(ως) / τοῦ ἀβραμιώτου· κ(αὶ) ἄρχοντος / τῶν ἐκκλησιῶν: Ἔτους· ,ζδ' [7004=1495]· ἰν(δικτιῶνο)ς ἰδ' σεπτεβρ(ίου) β'.*

Κώδικας 11 (=Αγ. Τριάδας 19): Έτ. 1413/14, Χαρτί, φφ. Α'+164+Β'-Γ', Μηναίον Σεπτεμβρίου.

Β.σ.: φ. 163^r: *,ςῆκβ' [6922=1413/14].*

Κώδικας 12 (=Αγ. Τριάδας 14): 14^{ος} αι., / Έτ. 1465 (φφ. 33, 41, 42, 89, 133, 134, 146, 167, 207, 223, 229, 230, 232-241 και μικρά μόνο συμπληρωματικά τμήματα των φύλλων 208-210), 15^{ος}/16^{ος} αι. (φφ. 1-10), Χαρτί, φφ. Α'+241, Υπομνήματα του

¹⁰⁹ Σήμερα οι κώδικες της Μονής Ρουσάνου φυλάσσονται στη Μονή της Αγίας Τριάδας, ως εκ τούτου δίδεται σε παρένθεση και ο αριθμός με τον οποίο έχουν καταλογογραφηθεί στη Μονή φιλοξενίας τους. Οι Κώδικες της Ι. Μ. Ρουσάνου περιγράφονται στο Σοφιανός (2009).

Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πραχθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, Συναξαριστής του α' εξαμήνου του ἔτους (α' Σεπτ.- κθ' Φεβρ.).

Β.σ.: φ. 235^r: τῶ συντελεσθῆ τῶν καλῶν θ(ε)ῶ χάρις:- ἀναπληρώθη τὸ παρ(ὸν) συναζάρι(ον) / ὅσον ἐφθάρη παρὰ τῶν ἀθέων / τουρκῶν ἐν τῶ μουχλίω, ἐπὶ / ἔτους ,ς'ηοδ' [6974=1465/66]· ἐν κρήτ(η)· εἰς τα χανία.¹¹⁰

Κώδικας 19 (=Αγ. Τριάδας 78): Ἐτ. 1380/81, Χαρτί, φφ. 157, Μουσικός Κώδικας. Ανθολογία.

Β.σ.: (στην εσωτερικὴ ἐπιφάνεια του ξύλου της μπροστινῆς πινακίδας): ἐγράφ(η) τὸ παρ(ὸν) ἀλλη/λουαρ(ιον) ἔτους ,ζω/πθ' [6889=1380/81] ιουν(ίου) ΙΓ'.

Κώδικας 20 (=Αγ. Τριάδας 64): Ἐτ. 1623, Χαρτί, φφ. Α'-Δ'+400, Ευχολόγιο.

Β.σ.: φ. 373^v: ἐγράφ(ι) τὸ παρ(ὸν) βιβλίον διὰ χειρὸς(ς) ἐμοῦ / καὶ, ἁμαρτωλοῦ Σύμεων· / Ἐπὶ ἔτους ,ζρλα^ω' [7131=1622]· / Ἐν μηνὶ ἰουνεῖω· ιζ'.

Κώδικας 23 (=Αγ. Τριάδας 62): Ἐτ. 1524/25, Χαρτί, φφ. 175, Μηναῖο Ἰανουαρίου-Αυγούστου, Ευχολόγιο.

Β.σ.: φ. 175^r: + Ἐτελιώθ(η) τὸ παρ(ὸν) βιβλίον τούτω· διὰ χειρὸς ἐμοῦ / νίλου μον(α)χοῦ· τάχα (καὶ) πν(ευματ)ικοῦ· εὐρίσκομ(έν)ου, εἰς / κελίον καλιστράτου· ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ῆ, σῶσον οἴκτιρον / τ(ὸν) κοποιῶντα· (καὶ) τ(ὸν) ἔχοντα ἐν παραδεισῶ· καὶ τῶν / δεξιῶν σ(ωτ)ήρ τάζων προβάτ(ων)· πλὴν (καὶ) συνα/βλίζεσθαι ἐν παραδεισῶ· ἀλλ οὖν εἶ τω εὔχεσθαι / τοῦτον σ(ωτ)ήρ μου· δώρησαι αὐτοῦ πλημμελημ(ά)τ(ων) / λύσιν· (καὶ) ὀδήγησον πάντ(ας) τοὺς ἀναγνοῦντας· / σῦχωρήσασθαι ἐμὲ τὸν κοποιᾶσαντα· / + Ἐτους ,ζ^ωλγ' [7033=1524/25].

¹¹⁰ Το βιβλιογραφικὸ σημεῖωμα ἀναφέρεται μόνον στα φύλλα που ἀποκαταστάθηκαν (ἀναπληρώθηκαν) λόγω καταστροφῆς τους ἀπὸ τους Τούρκους το 1458, ὅταν το Μουχλί της Ἀρκαδίας ἔπεσε στα χέρια τους. Κατόπιν, πιθανῶς, ο κώδικας μεταφέρθηκε στα Χανιά της κρήτης καὶ κατέληξε, ἀγνωστο πότε, στη Μονὴ Ρουσάνου.

Κώδικας 24 (=Αγ. Τριάδας 111): 16^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 227, Θεοτοκάριον, Κανόνες.

Β.σ.: φ. 226^v: *διὰ χιρὸς ἐμοῦ του αμαρτολου σαφπήρου μο[ναχοῦ] / ἀπὸ χώραν μουζζακέας:-*

Κώδικας 30 (=Αγ. Τριάδας 59): Έτ. 1565, Χαρτί, φφ. 261, Θεοτοκάριον.

Β.σ.: φ. 261^r: + *ἐγράφει τὸ παρὸν θεοτοκάριον, / διὰ χειρὸς παρθενίου κ(αι) ἐν ἱερομονά/χοις ἐλαχίστου· ἐν τῇ σεβασμία μονῇ / τοῦ ρουσάνου· κ(υρίο)υ ἡμῶν ἰ(ησο)ῦ χ(ριστο)ῦ τοῦ / ἀληθινοῦ θ(εο)ῦ ἡμῶν· πλησίον τοῦ / μετεώρου: ἐπὶ ἔτ(ους)· ,ζ^ωογ^ω, [7073=1565]: / μὴν ἰούνιος:-*

Κώδικας 38 (=Αγ. Τριάδας 93): Έτ. 1530, Χαρτί, φφ. 232, Σύμμεικτος Λειτουργικός.

Β.σ.: φ. 205^r: + *τέλος μῖνολόγιον σὴν θ(ε)ῶ ἀγῆω, περιέχ(ων) / τὴν ἄπασ(α)ν ἀκολουθί(αν): ἐτελειῶθη μην(ι) Φε(βρουα)ρ(ίω) εἰς τ(ὰς) ιη' ἡμέρ(α) ς': ἐν ἔτει ,ζ^ωλη^ω, [7038=1530].*

Κώδικας 43 (=Αγ. Τριάδας 21): 16^{ος}/ 17^{ος} αι., Χαρτί, φφ. 132+A', Μηναῖον Ἰουνίου.

Β.σ.: φ. 132^v μονοκονδυλικά: *χρήα τοῦ μ(η)νὸ(ς) Ἰουν(ι)ου, ἐγράφ(η) διὰ χειρὸς / ἀμαθοῦς (μον)αχ(οῦ) / Π(ορ)φ(υ)ρ(ί)ου+*

Κώδικας 49 (=Αγ. Τριάδας 15): Έτ. 1545/46, Χαρτί, φφ. Α'+379, Μηναῖο Δεκεμβρίου.

Β.σ.: φ. 378^v: *ἔτους ,ζ^ωνδ' [7054=1545/46] (σελήνης) κύκλος ε' / (ἡλίου) κύκλος κς'.*

4. ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΟΙ ΤΩΝ ΜΟΝΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ.

ΙΧ αιώνας:

Ευστάθιος μοναχός, έτος 861/62, Κώδ. 591, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*¹¹¹.

X αιώνας:

Δανιήλ [μοναχός], έτος 969, Κώδ. 565, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Θεοδόσιος [μοναχός], μη χρονολογημένος, Κώδ. 573, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

XI αιώνας:

Αντώνιος μοναχός, έτος 1088/89, Κώδ. 548, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Κλήμης μοναχός, μη χρονολογημένος, Κώδ. 540, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

XII αιώνας:

Αλέξιος αναγνώστης, μη χρονολογημένος, Κώδ. 427, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Βαρνάβας μοναχός, μη χρονολογημένος, Κώδ. 547, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

XIII αιώνας:

¹¹¹ Όπου *VG* βλ. Vogel, M.- Gardthausen, V. (1909): *Die griechischen Schreiber des Mittelalters und die Renaissance*, Leipzig.

Βασίλειος αναγνώστης, μη χρονολογημένος, Κώδ. 426, I. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP*¹¹² 2389· δεν αναφέρεται από *VG*.

Θεόδωρος ο Αγιοπετρίτης, έτος 1296/97, Κώδ. 545, I. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 249· *VG*, σσ. 135-136.

Νικόλαος ιερέας ο Κοστομίρης, μη χρονολογημένος, Κώδ. 502, I. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 13312· δεν αναφέρεται από *VG*.

XIII/ XIV αιώνας:

Ιωάννης ιερέας, μη χρονολογημένος, Κώδ. 285, I. Μ. Βαρλαάμ: *PLP* 8677· δεν αναφέρεται από *VG*.

XIV αιώνας:

Αθανάσιος μοναχός ο Γλαβός, έτος 1359, Κώδ. 374, I. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 4219· δεν αναφέρεται από *VG*.

Γερβάσιος [μοναχός], έτος 1347, Κώδ. 24, I. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 3800· δεν αναφέρεται από *VG*.

Θεόγνωστος, έτος 1339/40, Κώδ. 456, I. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 7065· δεν αναφέρεται από *VG*.

Θεοδώρητος, μη χρονολογημένος, Κώδ. 241 (φφ. 17-252), I. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 7327· δεν αναφέρεται από *VG*.

Θωμάς ο Ξηρός ιερέας και Χαρτοφύλακας της Επικοπής Τρικάλων, έτος 1385/86, Κώδ. 555, I. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 20919· δεν αναφέρεται από *VG*.

Ιάκωβος ιερομόναχος, έτος 1346/47, Κώδ. 2, I. Μ. Αγίου Στεφάνου: *PLP* 7881· δεν αναφέρεται από *VG*.

¹¹² Όπου *PLP* βλ. Trapp, E. (1976- 1996): *Prosopographisches Lexikon der palaiologenzeit*, V. 1- 12, Wien.

Ιωάκινθος-Ιωνάς¹¹³ μοναχός, μη χρονολογημένος, Κώδ. 543, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 29448· δεν αναφέρεται από *VG*.

Ιωάννης [μοναχός], μη χρονολογημένος, Κώδ. 10, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 8508· δεν αναφέρεται από *VG*.

Ιωάννης, μη χρονολογημένος, Κώδ. 590, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Ιωάσαφ Μητροπολίτης Λαρίσης, έτος 1383/84 Κώδ. 2, έτος 1386/87 Κώδ. 21, έτος 1388/89 Κώδ. 450, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 8915· *VG*, σ. 215.

Ιωσήφ μοναχός, έτος 1345/46, Κώδ. 96, Ι. Μ. Τριάδας: *PLP* 9021· δεν αναφέρεται από *VG*.

Καλλίνικος ιερομόναχος, έτος 1385, Κώδ. 239, Ι. Μ. μεταμορφώσεως: *PLP* 10401· δεν αναφέρεται από *VG*.

Λάζαρος [μοναχός], μη χρονολογημένος, Κώδ. 98, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 14336· δεν αναφέρεται από *VG*.

Λουκάς μοναχός, έτος 1337, Κώδ. 455, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 15122· *VG*, σ. 268(;).

Μανουήλ Τζαμμαμύρης νοτάριος, έτος 1396, Κώδ. 3, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου: *PLP* 27734· δεν αναφέρεται από *VG*.

Μανουήλ Τζυκανδύλης, έτος 1370 Κώδ. 1, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας (Κώδ. 2, Ι. Μ. Ρουσάνου): *PLP* 28129· *VG*, σσ. 281-282.

Ματθαίος ιερομόναχος, έτος 1377, Κώδ. 580, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 17348· δεν αναφέρεται από *VG*.

Νήφων, μη χρονολογημένος, Κώδ. 197, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 20605· δεν αναφέρεται από *VG*.

¹¹³ Το όνομα έχει γραφτεί στη θέση του αποξεσθέντος ονόματος *Ιωάκινθος*.

XV αιώνας:

Βασίλειος ιερέας, έτος 1480, Κώδ. 544, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Γεώργιος υιός Ιωάννου ιερέα νομικού, έτος 1402, Κώδ. 581, I. M. Μεταμορφώσεως: *PLP* 3962· δεν αναφέρεται από *VG*.

Γεώργιος ιερέας, μη χρονολογημένος, Κώδ. 483, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Δομέτιος ιερομόναχος, έτος 1465, Κώδ. 225 και Κώδ. 344, I. M. Μεταμορφώσεως: *VG*, σ. 112.

Θεόδωρος ο ψάλτης, έτος 1422/23, Κώδ. 20, I. M. Μεταμορφώσεως: *PLP* 7412· δεν αναφέρεται από *VG*.

Θεόδωρος γγύνης, έτος 1462, Κώδ. 147, I. M. Μεταμορφώσεως: δεν αναφέρεται από *VG*.

Θεοφύλακτος αναγνώστης¹¹⁴, έτος 1408, Κώδ. 84, I. M. Μεταμορφώσεως: *PLP* 7664· δεν αναφέρεται από *VG*.

Ιγνάτιος ιερομόναχος και πνευματικός, έτος 1448/49, Κώδ. 70, I. M. Μεταμορφώσεως: *PLP* 8025· δεν αναφέρεται από *VG*.

Ιωάννης Νίστωρ, μη χρονολογημένος, Κώδ. 108, I. M. Αγίας Τριάδας: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Ιωάννης Χρυσοβέργης Πρωτοψάλτης, μη χρονολογημένος, Κώδ. 207, I. M. Βαρλαάμ: *PLP* 31119· δεν αναφέρεται από *VG*.

Κάλλιστος μοναχός, έτος 1497/98, Κώδ. 130, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Κωνσταντίνος ιεροδιάκονος, έτος 1464, Κώδ. 201, I. M. Μεταμορφώσεως: δεν αναφέρεται από *VG*.

¹¹⁴ Η ιδιότητά του, αναγνώστης, αναφέρεται σε σημείωμα που προηγείται αυτού που έχει παρατεθεί.

Λαυρέντιος ιερομόναχος, έτος 1417, Κώδ. 88, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 14580· δεν αναφέρεται από *VG*.

Μάρκος Αβραμιώτης ιερέας, έτος 1495, Κώδ. 18, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας (Κώδ. 9, Ι. Μ. Ρουσάνου): Δεν αναφέρεται από *VG*.

Ματθαίος ιερομόναχος, έτος 1493, Κώδ. 31, Ι. Μ. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Νείλος ο Σταυράς μοναχός, έτος 1401/02 Κώδ. 31, μη χρονολογημένοι Κώδ. 5, Κώδ. 125, Κώδ. 135, Κώδ. 185, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: *PLP* 20058· δεν αναφέρεται από *VG*.

Νικόλαος, μη χρονολογημένος, Κώδ. 105, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας: Δεν αναφέρεται από *VG*

XV/ XVI αιώνας:

Μαυριάνος ο Γονικίτης ιερέας, μη χρονολογημένος, Κώδ. 269, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

XVI αιώνας:

Αλέξιος ιερέας, έτος 1516, Κώδ. 85, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Ανδρέας Λούτζος ιερέας, έτος 1579, Κώδ. 85, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου: *VG*, σ. 28.

Αρσένιος [μοναχός], μη χρονολογημένος, Κώδ. 109, Ι. Μ. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Βαρλαάμ [μοναχός] έν Μετεώρω, έτος 1570, Κώδ. 404, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Βαρνάβας μοναχός και ψάλτης εκ πόλεως Σερβίου, έτος 1556/57, Κώδ. 488, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Γεώργιος [μοναχός], έτος 1503/04, Κώδ. 97, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Γεώργιος, έτος 1519, Κώδ. 163, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Γεώργιος αναγνώστης, μη χρονολογημένος, Κώδ. 241 (φφ. 253-328), I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Γρηγόριος [μοναχός], μη χρονολογημένος, Κώδ. 81, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Δημήτριος [μοναχός], έτος 1538, Κώδ. 155, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Δημήτριος ο Ναυπακτιώτης, έτος 1543/44, Κώδ. 78, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Διονύσιος [μοναχός], έτος 1581/1582, Κώδ. 346, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Διονύσιος [μοναχός], μη χρονολογημένος, Κώδ. 105, I. M. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Θεοφάνης ιεροδιάκονος, μη χρονολογημένος, Κώδ. 108, I. M. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Θεόφιλος ιερομόναχος, έτος 1541/42 Κώδ. 77, έτος 1546/47 Κώδ. 75, I. M. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Θεόφιλος [μοναχός], έτος 1546/47, Κώδ. 570, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Ιάκωβος μοναχός της Μονής Βαρλαάμ, έτος 1537/38 Κώδ. 33, έτος 1541/42 Κώδ. 77, έτος 1548 Κώδ. 154, έτος 1548/49 Κώδ. 85 και Κώδ. 164, έτος 1549 Κώδ. 10, έτος 1549/50 Κώδ. 42, Κώδ. 67, Κώδ. 69, έτος 1551/52 Κώδ. 62, μη χρονολογημένοι Κώδ. 16 και Κώδ. 93, I. M. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Ισαάκ μοναχός, έτος 1544, Κώδ. 99, I. M. Μεταμορφώσεως: Δημ. Φ.¹¹⁵, σ. 283, δεν αναφέρεται από *VG*.

¹¹⁵ Όπου Δημ. Φ. βλ. Δημητρακόπουλος, Φ. (1984): “Συμβολή εις τούς καταλόγους Ἑλλήνων Κωδικογράφων”, *Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, 45 (1981/82): 263-312.

Ισαάκ ιερομόναχος ἐν Μετεώρῳ, ἔτος 1588, Κώδ. 64, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται ἀπὸ *VG*.

Ισαάκ, μὴ χρονολογημένος, Κώδ. 81, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται ἀπὸ *VG*.

Ιωάννης ιερέας καὶ οἰκονόμος Ἄρτης ὁ Ευλογημένος, ἔτος 1537, Κώδ. 218, I. M. Μεταμορφώσεως: *VG*, σ. 171.

Ιωάννης ιερέας, μὴ χρονολογημένος, Κώδ. 362, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται ἀπὸ *VG*.

Ιωάννης ὁ Μπιάλος ιερέας, μὴ χρονολογημένος, Κώδ. 232, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται ἀπὸ *VG*.

Ιωάσαφ μοναχὸς τῶν μονῶν Βαρλαάμ καὶ Μεταμορφώσεως, ἔτος 1547/48 Κώδ. 72, I. M. Βαρλαάμ, ἔτος 1548/49 Κώδ. 150 καὶ Κώδ. 163, I. M. Βαρλαάμ, ἔτος 1549/50 Κώδ. 13, Κώδ. 63 καὶ Κώδ. 161, I. M. Βαρλαάμ, ἔτος 1550/51 Κώδ. 14, I. M. Βαρλαάμ, ἔτος 1551 Κώδ. 132 καὶ Κώδ. 175, I. M. Μεταμορφώσεως, ἔτος 1551/52 Κώδ. 21, I. M. Βαρλαάμ καὶ Κώδ. 112, I. M. Μεταμορφώσεως, ἔτος 1552 Κώδ. 20, I. M. Βαρλαάμ, μὴ χρονολογημένοι Κώδ. 111 καὶ 186 I. M. Μεταμορφώσεως: Δημ. Φ., σσ. 284-85, δὲν αναφέρεται ἀπὸ *VG*.

Καλλίνικος ιερομόναχος, μὴ χρονολογημένος, Κώδ. 579, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται ἀπὸ *VG*.

Κάλλιστος ιερομόναχος, ἔτος 1597, Κώδ. 64, I. M. Αγίου Στεφάνου: Δεν αναφέρεται ἀπὸ *VG*.

Κύριλλος μοναχὸς, ἔτος 1555/56, Κώδ. 74, I. M. Βαρλαάμ: Δημ. Φ., σ. 292, δὲν αναφέρεται ἀπὸ *VG*.

Λεόντιος, ἔτος 1518, Κώδ. 38 (φφ. 83-104^v), I. M. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται ἀπὸ *VG*.

Λεόντιος μοναχὸς, μὴ χρονολογημένος, Κώδ. 501, I. M. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται ἀπὸ *VG*.

Μακάριος ιερομόναχος, έτος 1529/1530, Κώδ. 221, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Μαλαχίας μοναχός, μη χρονολογημένος, Κώδ. 198, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Μάξιμος [μοναχός], έτος 1574, μη χρονολογημένος, Κώδ. 22, Ι. Μ. Βαρλαάμ: *VG*, σ. 284.

Ματθαίος Φαγογένης ιερέας από Σίβηστα (Ευρυτανίας), έτος 1502, Κώδ. 22, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Ματθαίος Καππαδόκης από Ιωάννινα, έτος 1587/88 Κώδ. 147, έτος 1588/89 Κώδ. 157, Ι. Μ. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Μιχαήλ ιερέας, έτος 1508, Κώδ. 213, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Νεΐλος ιερομόναχος του κελλίου Καλλιστράτου, έτος 1524/25, Κώδ. 62, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας (Κώδ. 23, Ι. Μ. Ρουσάνου): Δεν αναφέρεται από *VG*.

Νήφων ιερομόναχος, έτος 1510/11, Κώδ. 127, Ι. Μ. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Νικόλαος Νεγκρέσης, έτος 1564, Κώδ. 194, Ι. Μ. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Νικόλαος Παδιάτης, έτος 1580, Κώδ. 56, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Νικόλαος ο Σκληρός, μη χρονολογημένος, Κώδ. 422, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Παρθένιος ιερομόναχος της Μονής Ρουσάνου, έτος 1565, Κώδ. 59, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας (Κώδ. 30, Ι. Μ. Ρουσάνου): Δημ. Φ., σ. 299, *VG*, σ. 375.

Παφνούτιος ιερομόναχος, έτος 1522, Κώδ. 153, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: *VG*, σ. 380.

Σάββας ιερομόναχος, έτος 1519 Κώδ. 406, έτος 1523 Κώδ. 204, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Σάφπειρος μοναχός εκ Μουζακέας, μη χρονολογημένος, Κώδ. 111, I. Μ. Αγίας Τριάδας (Κώδ. 24, I. Μ. Ρουσάνου): Δεν αναφέρεται από *VG*.

Σισώης μοναχός της Μονής Βαρλαάμ, έτος 1521/22 Κώδ. 49 (φφ. 1-90^v), Κώδ. 56 και Κώδ. 60, I. Μ. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Στέφανος ιερέας, μη χρονολογημένος, Κώδ. 30, I. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Χριστόδουλος μοναχός, έτος 1580, Κώδ. 83, I. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Χριστόφορος [μοναχός], μη χρονολογημένος, Κώδ. 45, I. Μ. Βαρλαάμ: Δεν αναφέρεται από *VG*.

XVI / XVII αιώνας:

Λουκάς Μποζέος επίσκοπος, (μετέπειτα μητροπολίτης Ουγγροβλαχίας εκ Κύπρου), μη χρονολογημένος, Κώδ. 78, I. Μ. Βαρλαάμ: *VG*, σ. 266.

Μαρτύριος μοναχός, μη χρονολογημένος, 16^{ος} -17^{ος} αι. Κώδ. 380 και Κώδ. 446, I. Μ. Μεταμορφώσεως: Δεν αναφέρεται από *VG*.

Πορφύριος μοναχός, μη χρονολογημένος, Κώδ. 21, I. Μ. Αγίας Τριάδας (Κώδ. 43, I. Μ. Ρουσάνου): *VG*, σ. 390, Δημ. Φ., σσ. 302-303 και 308.

XVII αιώνας:

Ανθιμος ιερομόναχος ο εξ Ίωαννίνων, έτος 1634/35 Κώδ. 217, I. Μ. Μεταμορφώσεως, έτος 1634/35 Κώδ. 223, I. Μ. Μεταμορφώσεως, έτος 1640/41 Κώδ. 222, I. Μ. Μεταμορφώσεως και Κώδ. 36, I. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Αντώνιος [μοναχός], έτος 1631/32, Κώδ. 276, I. Μ. Βαρλαάμ.

Αρσένιος ιερομόναχος της Μονής Βαρλαάμ, έτος 1609/10 Κώδ. 82, έτος 1612/13 Κώδ. 54, έτος 1613/14 Κώδ. 215, έτος 1614/15 Κώδ. 73, έτος 1622 Κώδ. 76, I. Μ. Βαρλαάμ.

Γερμανός ιερομόναχος, μη χρονολογημένος, Κώδ. 53, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Γεώργιος [μοναχός], μη χρονολογημένος, Κώδ. 469, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Γρηγόριος μοναχός, μη χρονολογημένος, Κώδ. 242, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Δανιήλ μοναχός, έτος 1625 Κώδ. 352, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως, έτος 1631, Κώδ. 43, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου, έτος 1633 Κώδ. 278, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Δημήτριος [μοναχός], μη χρονολογημένος, Κώδ. 38, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Ευγένιος ιερομόναχος, έτος 1675, Κώδ. 16, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Εφραίμ ιερομόναχος, έτος 1658, Κώδ. 41, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Ζώτης ιερέας, έτος 1617, Κώδ. 31, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Ησαΐας, έτος 1643 Κώδ. 37, έτος 1643/44 Κώδ. 18, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Θεοδόσιος ιερομόναχος, έτος 1612, Κώδ. 184, Ι. Μ. Βαρλαάμ.

Θεόκλητος ιερομόναχος, έτος 1670, Κώδ. 198, Ι. Μ. Βαρλαάμ.

Θεοφάνης ιερομόναχος, έτος 1612, Κώδ. 189, Ι. Μ. Βαρλαάμ.

Ιάκωβος μοναχός, έτος 1600/01, Κώδ. 47, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Ιερόθεος ιερομόναχος Κύπριος μουσικός ο Κουκουζέλης, έτος 1610, Κώδ. 538 (φφ. 1-44^v), Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Ιωάννης Θεοδορή Καρβουνιάρης [μοναχός], έτος 1648, Κώδ. 187, Ι. Μ. Βαρλαάμ.

Ιωάννης [μοναχός] έκ Τυρνάβου, μη χρονολογημένος, Κώδ. 81, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Ιωαννίκιος ιερομόναχος της Μονής Βαρλαάμ, έτος 1613 Κώδ. 19, έτος 1617/18 Κώδ. 47 και Κώδ. 51, έτος 1618/19 Κώδ. 7 και Κώδ. 128, έτος 1619/20 Κώδ. 24 και Κώδ. 156, έτος 1621/22 Κώδ. 29, έτος 1625 Κώδ. 106, έτος 1626 Κώδ. 80, έτος 1627 Κώδ. 35, έτος 1628 Κώδ. 32, έτος 1630 Κώδ. 26, Ι. Μ. Βαρλαάμ.

Ιωνάς μοναχός, έτος 1667, Κώδ. 58, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Ιωνάς [μοναχός], μη χρονολογημένος, Κώδ. 68, Ι. Μ. Βαρλαάμ.

Κύριλλος μοναχός, έτος 1627/28, Κώδ. 220, I. M. Μεταμορφώσεως.

Ματθαίος μητροπολίτης Μύρων (Πισιδίας), έτος 1607, Κώδ. 15, I. M. Βαρλαάμ: *VG*, σ. 296.

Μητροφάνης ιερομόναχος έν Ούγγροβλαχία, έτος 1607, Κώδ. 409, I. M. Μεταμορφώσεως.

Μητροφάνης ιερέας έκ Βάρνης, έτος 1609/10, Κώδ. 357, I. M. Μεταμορφώσεως.

Μητροφάνης ιερομόναχος, έτος 1612, Κώδ. 533, I. M. Μεταμορφώσεως.

Μητροφάνης ιερομόναχος έν τῷ άγίῳ Στύλῳ, έτος 1617, Κώδ. 487, I. M. Μεταμορφώσεως.

Νικόλαος [μοναχός], έτος 1653, Κώδ. 507, I. M. Μεταμορφώσεως.

Νικόλαος Μιροκοβίτης ιερέας, έτος 1682, Κώδ. 96, I. M. Αγίου Στεφάνου.

Νικόλαος ιερέας και οικονόμος, μη χρονολογημένος, Κώδ. 515, I. M. Μεταμορφώσεως.

Παντελεήμονας ιερομόναχος εκ Χίου, έτος 1682, Κώδ. 96, I. M. Αγίου Στεφάνου.

Πορφύριος μοναχός έν Μετεώρῳ, μη χρονολογημένοι, Κώδ. 412, Κώδ. 538¹¹⁶ (φφ. 45-85^v), I. M. Μεταμορφώσεως: *VG*, σ. 390. Δημ. Φ., σσ. 302-303 και 308.

(Σεραφεΐμ-) Συμεών ιερομόναχος, έτος 1616 Κώδ. 276, έτος 1616/17 Κώδ. 256, έτος 1621/22 Κώδ. 309, έτος 1623/24 Κώδ. 95, έτος 1623/24 Κώδ. 136, I. M. Μεταμορφώσεως.

Συμεών [μοναχός], έτος 1623, Κώδ. 64, I. M. Αγίας Τριάδας (Κώδ. 20, I. M. Ρουσάνου).

XVIII αιώνας

Αθανάσιος ιερομόναχος και ηγούμενος εκ Κρήτης, έτος 1733, Κώδ. 55, I. M. Αγίου Στεφάνου.

¹¹⁶ Κώδικας από συστάχωση.

Αναστάσιος Σουγδουρής, έτος 1779 Κώδ. 6, έτος 1789 Κώδ. 52, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Αναστάσιος Σουγδουρής έξ Ίωαννίνων μοναχός της Μονής Βαρλαάμ, έτος 1782 Κώδ. 101, έτος 1784 Κώδ. 59, Κώδ. 61, Κώδ. 133 και Κώδ. 143, Ι. Μονή Βαρλαάμ.

Αρσένιος ιερομόναχος έτος 1792, Κώδ. 109 και Κώδ. 113, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Αυξέντιος ιερομόναχος, έτος 1795, Κώδ. 118, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Γαβριήλ ιεροδιάκονος έξ Αθηνών, έτος 1772, Κώδ. 92, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Γαβριήλ ιερομόναχος της Μονής Γκούρας εν Ραδοβισδίω (Μητρόπολη Λάρισας), έτος 1774, Κώδ. 102, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Γαβριήλ ιερομόναχος, έτος 1786, Κώδ. 226, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Γερμανός ιερομόναχος, έτος 1744, Κώδ. 65, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Γεώργιος ιερέας και σακελλάριος Τρίκκης, έτος 1798, Κώδ. 104, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Γεώργιος εκ Σιατίστης, υιός Κωνσταντίνου ιερέα, μη χρονολογημένος, Κώδ. 69, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Δανιήλ ιερομόναχος, έτος 1777, Κώδ. 493, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Δημήτριος Περιβολίτης εκ Σιράκου Ιωαννίνων, έτος 1763, Κώδ. 136, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Δημήτριος ο του παπα-Γεωργίου, έτη 1778-1782, Κώδ. 95, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Δήμος του παπα- Γιώργη, έτος 1771, Κώδ. 119, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Εφραίμ ιερομόναχος, έτος 1782, Κώδ. 20, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Ζαχαρίας ιερομόναχος, έτος 1760, Κώδ. 201, Ι. Μ. Βαρλαάμ.

Θεοδόσιος ιερομόναχος, έτος 1745, Κώδ. 73, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Ιωάννης Πρωτοψάλτης ο Τραπεζούντιος, έτος 1743, Κώδ. 52, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Ιωάννης Αντωνίου Χατζή- Θωμάς εκ Μελενίκου, έτος 1790, Κώδ. 116, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Κωνσταντίνος ιερέας, υιός παπα- Γεωργίου από τη Σιάτιστα, έτος 1782, Κώδ. 6, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Λάμπρος Πάσχος διδάσκαλος έξ Ίωαννίνων, έτος 1748, Κώδ. 17, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Κάλλιστος Χατζής ιερομόναχος έξ Ασπροεκκλησίας των Ιωαννίνων, μη χρονολογημένος, Κώδ. 56, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Νεόφυτος ιερομόναχος Χρηστόπουλος ο Ιβηρίτης εκ Τυρνάβου, έτος 1707, Κώδ. 354, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Νικόλαος, υιός Ιωάννου ιερέως σακελλαρίου εκ Δομενίκου Ελασσόνας, έτος 1785, Κώδ. 68, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Παΐσιος επίσκοπος Σταγών, μη χρονολογημένος, Κώδ. 26, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Παρθένιος ιερομόναχος, έτος 1759, Κώδ. 135, Ι. Μ. Βαρλαάμ: *VG*, σ. 375.

Πολύζος Ιωάννου, έτος 1710, Κώδ. 57, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Πολύζος Σταμουλάκης, έτος 1785, Κώδ. 30, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Ρωμανός ιερέας, έτος 1792, Κώδ. 109 και Κώδ. 113, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Σεκλιστηνού Ιωάννου υιός, έτος 1716, Κώδ. 274, Ι. Μ. Βαρλαάμ.

Στέφανος ιερομόναχος, έτος 1793, Κώδ. 49, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Τρύφων ιερομόναχος εκ Μετσόβου, έτος 1743, Κώδ. 28Α', Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Φώτος του παπα-Ιωάννου, μη χρονολογημένος, Κώδ. 33, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Χριστόφορος ιερομόναχος, έτος 1776, Κώδ. 121, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

XIX αιώνας:

Αθανάσιος παπά Ιωάννου Γεράση¹¹⁷ εκ **Σιράκου**, έτος 1801, Κώδ. 277, Ι. Μ. Μεταμορφώσεως.

Αμβρόσιος ιερομόναχος, έτος 1843, Κώδ. 71, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Δανιήλ ιερομόναχος έτος 1825, Κώδ. 20, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Ευγένιος ιερομόναχος, έτος 1801, Κώδ. 9, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Θεοφάνης ιερομόναχος Μονής Κορμπόβου, μη χρονολογημένος, Κώδ. 105, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Ιωακείμ ιερομόναχος, έτος 1841, Κώδ. 24, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Κοσμάς ιερομόναχος Μετεωρίτης, έτος 1805, Κώδ. 52, Ι. Μ. Αγίας Τριάδας.

Στέργιος [υιός;] Γεωργίου, έτος 1863, Κώδ. 109, Ι. Μ. Αγίου Στεφάνου.

Χρίστος Ντόπρος αναγνώστης εκ Κλεινοβού έτος 1827 Κώδ. 280, Ι. Μ. Βαρλαάμ.

¹¹⁷ Το επίθετό του εμφανίζεται σε κτητορικό σημείωμα στο ίδιο φύλλο με το βιβλιογραφικό σημείωμα.

5. ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Η μοναστική πολιτεία των Μετεώρων, της οποίας τα πρώτα ίχνη ζωής, σύμφωνα με την παράδοση, πρέπει να τοποθετηθούν πρώιμα στον 11^ο αιώνα, οπότε και οι πρώτοι ασκητές ανήλθαν στους απόκρημνους βράχους, προοδευτικά αναδείχθηκε σε λίκνο της ορθοδοξίας με τους ακούραστους και ζηλωτές μοναχούς, που εργάζονταν σθεναρά για να καλύψουν τις ανάγκες των μονών.

Προσαρτημένα σε μεγάλα μοναστικά κέντρα κατά τη βυζαντινή κυρίως περίοδο φαίνεται να λειτουργούν οργανωμένα βιβλιογραφικά εργαστήρια, καλλιγραφεία ή αλλιώς *scriptoria*, την εποπτεία των οποίων είχε ο *Πρωτοκαλλιγράφος*. Καθήκον του ήταν η διανομή των εργασιών σε εκπαιδευμένους αντιγραφείς και η επιμελής παρακολούθηση τους εκ μέρους του με συνέπεια και αυστηρότητα. Όπως μαρτυρείται, για την ορθή λειτουργία του εργαστηρίου υπήρχε κανονισμός, ενώ προβλέπονταν και διόλου επιεικείς τιμωρίες ανάλογες του μεγέθους του παραπτώματος¹¹⁸.

Κατά τον ίδιο τρόπο προοδευτικά στις μετεωρικές μονές οργανώθηκαν καλλιγραφεία περισσότερο ή λιγότερο συστηματικά, όπως καταδεικνύει ο μακρύς κατάλογος των σωζομένων χειρογράφων κωδικών. Σήμερα στις βιβλιοθήκες των μονών των Μετεώρων κι έπειτα από μια διαδρομή στο χρόνο πλήθους περιπετειών-πολλά χειρόγραφα είτε χάθηκαν είτε έπεσαν στα χέρια μαικήνων των γραμμάτων της εποχής που τα οικειοποιήθηκαν παρανόμως- σώζονται και φυλάσσονται 1199 χειρόγραφοι κώδικες, ελάχιστοι περγαμνηνοί και πλήθος χαρτών. Συγκεκριμένα, στη Μονή Μεγάλου Μετεώρου διαφυλάσσονται 641¹¹⁹, στη Μονή Βαρλαάμ 288, στη Μονή Αγίου Στεφάνου 147 και στη Μονή Αγίας Τριάδος 123, στη συλλογή της οποίας ενσωματώθηκαν οι κώδικες των μικρότερων μονών Ρουσάνου και Αγίου Νικολάου Αναπαυσά. Είναι βέβαιο πως ο θησαυρός των χειρογράφων των μονών ήταν πολύ μεγαλύτερος και η απώλεια τμήματός του οφείλεται στο γεγονός ότι πολλές μονές ερειπώθηκαν, με αποτέλεσμα να μείνουν εκτεθειμένες τόσο στην ανθρώπινη επιβουλή όσο και στην φθορά που επιφέρει ο χρόνος.

¹¹⁸ Αναλυτικά για τη λειτουργία των βιβλιογραφικών εργαστηρίων βλ. Παπάζογλου (2009²):93-96.

¹¹⁹ Από τη Μονή Μεγάλου Μετεώρου μεταφέρθηκαν στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας 104 χειρόγραφοι κώδικες βλ. Σοφιανού Δ. Ζ. (1988): 'Τα χειρόγραφα των Μετεώρων. Ιστορική Επισκόπηση- Γενική Θεώρηση', Πρακτικά Α΄ Συμποσίου Τρικαλινών Σπουδών, *Τρικαλινά* 8: 54-56.

Τα παλαιότερα βιβλιογραφικά εργαστήρια στα Μετέωρα λειτούργησαν από τα τέλη του 14^{ου} αιώνα στη Μονή Μεγάλου Μετεώρου, στη Μονή της Υψηλοτέρας ή Καλλιγράφων¹²⁰, από την οποία σήμερα σώζονται μονάχα ερείπια και κατά τον 16^ο αιώνα στη Μονή Βαρλαάμ που φαίνεται να είναι το πιο μεθοδικό και συστηματικό εργαστήριο¹²¹, όπου οι μοναχοί εργάζονταν για την μαζική κατά το δυνατόν παραγωγή λειτουργικών βιβλίων προς χρήση της μονής ή άλλων μονών, ενώ ενίοτε υπήρχε το ενδεχόμενο διοχέτευσης των κωδίκων σε ιδιώτες.

Οι μετεωρικοί χειρόγραφοι κώδικες εγκατασπείρονται σε διάστημα πολλών αιώνων από τον 9^ο αιώνα έως και τον 20^ο αιώνα, με εξαίρεση ένα μοναδικό περγαμινό σπάραγμα τεσσάρων φύλλων του 6^{ου}/7^{ου} αιώνα κτήμα της Μονής της Αγίας Τριάδας. Πιο αναλυτικά, στη Μονή Μεταμορφώσεως τα χειρόγραφα κατανέμονται χρονολογικά από τον 9^ο έως τον 19^ο/ 20^ο αιώνα, στη Μονή Βαρλαάμ και στη Μονή Αγίου Στεφάνου από τον 11^ο έως τον 19^ο αιώνα και τέλος στη Μονή Αγίας Τριάδος, στην οποία συγκαταλέγονται οι κώδικες των Μονών Ρουσάνου και Αγίου Νικολάου Αναπαυσά, από τον 12^ο έως τον 19^ο αιώνα με την εξαίρεση του σπαράγματος που αναφέρθηκε ανωτέρω, ενώ τέλος τα χειρόγραφα της Μονής Ρουσάνου χρονολογούνται από τον 14^ο έως τον 19^ο αιώνα.

Μια απλή φυλλομέτρηση των καταλόγων των χειρογράφων των μονών αρκεί για να διαπιστώσει ο μελετητής πως ο κύριος όγκος των κωδίκων ανήκει στους μεταβυζαντινούς αιώνες (16^{ος}-18^{ος} αιώνας). Το γεγονός αυτό βρίσκει την ερμηνεία του στην εξαιρετική ακμή που γνώρισαν τα μοναστήρια εκείνη την εποχή. Ακόμη, έτσι εξηγείται και η έλλειψη της περγαμηνής ως υλικού γραφής, καθώς οι περισσότεροι κώδικες είναι χαρτώοι.

Το περιεχόμενο των κωδίκων στο σύνολό τους είναι αυτό που αναμένει κάποιος από μια μοναστηριακή βιβλιοθήκη που πρωτίστως οργανώνεται για να καλύψει τις λειτουργικές ανάγκες του μοναστικού κόσμου, των μοναχών που είναι οι κύριοι χρήστες της. Ο κύριος όγκος απαρτίζεται από χειρόγραφα εκκλησιαστικού και θεολογικού περιεχομένου: Λειτουργικά βιβλία, λόγοι και ομιλίες πατέρων της Εκκλησίας, ευχολόγια, ασκητικά, δογματικά, ερμηνευτικά, αντιρρητικά, παραινετικά και αγιολογικά κείμενα, μουσικοί κώδικες, νομοκανονικού περιεχομένου, διηγήσεις

¹²⁰ Κώδικες που ανήκαν στη Μονή Καλλιγράφων και μεταφέρθηκαν στη Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος είναι οι υπ' αριθμόν: 25, 31, 88, 98, 208, 224, 232, 237, 302, 539, 546.

¹²¹ Σοφινός (2000):325-332.

ψυχοφελείς προς μοναχούς και πλήθος άλλων. Παράλληλα, ωστόσο, δεν εκλείπουν, μολονότι εμφανώς λιγότεροι, και κώδικες με κείμενα της θύραθεν παιδείας: γραμματικά, φιλοσοφικά, μαθηματικά, αστρονομικά, μαθηματάρια, κείμενα λογοτεχνικά σε δημώδη γλώσσα έμμετρα ή πεζά.

Δημιουργοί όλου αυτού του σώματος των κωδίκων ήταν οι ειδικευμένοι μοναχοί- καλλιγράφοι της μετεωρικής μοναστικής πολιτείας. Το έργο της αντιγραφής ήταν εξαιρετικά επίπονο, αν αναλογιστεί κανείς τη στάση που είχε το σώμα τους και τις ατελείωτες ώρες εργασίας. Οδό γνωριμίας με τους δημιουργούς αυτού του κοπιώδους έργου συνιστούν τα βιβλιογραφικά σημειώματα που άλλοτε είναι λιτά και άλλοτε εκτενέστερα και αποκαλυπτικά ποικίλων πληροφοριών.

Σύμφωνα με τον Hunger¹²² υπήρχαν τρεις κατηγορίες αντιγραφών: οι επαγγελματίες βιβλιογράφοι, οι μοναχοί και οι λόγιοι. Μεταξύ άλλων στους επαγγελματίες καλλιγράφους ανήκουν οι νοτάριοι, εργαζόμενοι σε κρατικές ή εκκλησιαστικές γραμματειακές υπηρεσίες και οι σακελλάριοι, ανώτατοι αξιωματούχοι επί των οικονομικών στο Πατριαρχείο. Όπως μπορεί εύκολα να διαπιστωθεί από τον κατάλογο των επωνύμων αντιγραφών που δηλώνουν και την ιδιότητά τους, ανάμεσά τους συγκαταλέγονται δύο επαγγελματίες αντιγραφείς, ένας νοτάριος κι ένας σακελλάριος. Στην πρώτη περίπτωση πρόκειται για τον κωδικογράφο Μανουήλ Τζαμμαμύρη νοτάριο του Κώδ. 3 της μονής του Αγίου Στεφάνου και τον Γεώργιο ιερέα σακελλάριο¹²³ Τρίκκης του Κώδ. 104 της ίδιας μονής. Η συντριπτική πλειονότητα, ωστόσο, των αντιγραφών των Μετεώρων σύμφωνα με τα κωδικογραφικά σημειώματα, όσα μαζί με το όνομα αποκαλύπτουν και την ιδιότητα, είναι μοναχοί, ιερομόναχοι, ιερείς, ψάλτες, δύο επίσκοποι-Λουκάς επίσκοπος Μποζέου Κώδ. 78 της Μονής Βαρλαάμ και Παΐσιος επίσκοπος Σταγών του Κώδ. 26 της Μονής της Αγίας Τριάδος-, ένας μητροπολίτης- Ματθαίος μητροπολίτης Μυρέων του Κώδ. 15 της Μονής Βαρλαάμ. Προέρχονται, λοιπόν, από τον μοναστικό και εκκλησιαστικό εν γένει κόσμο της Ορθοδοξίας. Τέλος, από την κατηγορία των λογίων συναντάται ο διδάσκαλος Λάμπρος Πάσχος από τα Γιάννενα, αντιγραφέας του Κώδ. 17 της Μονής Αγίας Τριάδας.

¹²² Hunger (1995):115-121.

¹²³ Στην περίπτωση αυτή ίσως πρόκειται για τυπικό τίτλο, κατάλοιπο παλαιότερης εποχής.

Από τους κωδικογράφους της Μονής του Μεγάλου Μετεώρου διακρίνεται ο Ιωάσαφ Λαρίσης, ο οποίος υπογράφει τρεις μεγάλους σε έκταση κώδικες, συγκεκριμένα τους υπ' αριθμόν 2, 21 και 450, ο πρώτος προϊόν του έτους 1383/84, ο επόμενος του 1386/87 και ο τελευταίος του 1388/89. Όπως προκύπτει, ο Ιωάσαφ είναι επιδέξιος στον τύπο της μονοκονδυλιάς, η γραφή του είναι επιμελημένη με κάποιες συντομογραφίες, ενώ επαναλαμβάνει ελαφρώς παραλλαγμένη και στα τρία βιβλιογραφικά σημειώματα την τυπική και λιτή φράση «*Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ πόνος Ἰωάσαφ*».

Εν συνεχείᾳ ο μοναχός Νείλος ο Σταυράς, ο οποίος προέρχεται από το καλλιγραφείο της Μονής Υψηλοτέρας, εκτός από αντιγραφέας υπήρξε ο ίδιος και συγγραφέας. Συνέγραψε κατά το έτος 1407 την ιστορία της Μονής της Υψηλοτέρας με τίτλο *Πάτρια, ἤγουν ἐξήγησις πέτρας τῆς λεγομένης Ὑψηλοτέρας, ὅπως τε οἰκεῖσθαι καὶ πόθεν ἔλαχε καὶ παρὰ τίνων τὴν ἀρχὴν ἔλαβε*.¹²⁴ Κατά τη διάρκεια ενός και μόνο έτους 1401/02 παρήγαγε τέσσερις κώδικες- Κώδ. 31, 5, 125, 185- εκκλησιαστικού περιεχομένου. Το γεγονός ότι πρόκειται για αρκετά μεγάλους κώδικες σε συνάρτηση με την παραγωγή τους σε έναν μόλις χρόνο καταδεικνύει την αποτελεσματικότητα του Νείλου στο αντιγραφικό του καθήκον και την ανάλογη εξειδίκευσή του. Όπως παρατηρεῖ ο Σοφιανός¹²⁵ «[...] ο εν λόγω βιβλιογράφος και συγγραφέας είχε περιορισμένη παιδεία και διέθετε περιορισμένες γνώσεις της λόγιας γλώσσας. Όμως και η γραφή του δεν διακρίνεται για τη σταθερότητα και ομοιομορφία της» με αποτέλεσμα να περιπίπτει σε ορθογραφικά σφάλματα, ενώ χρησιμοποιεῖ αρκετά συντομογραφίες και συμπλέγματα. Τα βιβλιογραφικά του σημειώματα ποικίλουν. Πιο συγκεκριμένα ο Κώδ. 5 ολοκληρώνεται με μια λιτή μονοκονδυλιά «*Νείλου τλήμονος πόνος*», ενώ το σημείωμα του Κώδ. 31 είναι λιγότερο φειδωλό, καθώς γνωστοποιεῖ το όνομα και την ιδιότητά του, τον χορηγό και εντολέα και το έτος ολοκλήρωσης «*Ἡ βίβλος αὕτη ἐγράφει οἷα καὶ ανε(ναι) διὰ χειρὸς / του νεῖλου του σταυρά ταχα καὶ μοναχου δια δὲ / ἐξοδου / (καὶ) προστάξεως βαρνάβα μοναχοῦ του ἐν τῇ ὑψηλοτ(έ)ρ(α) / κατοικοῦντος εν ἔτει ,ςῆι ' [6910=1401/2]*».

Από τη Μονή των Καλλιγράφων ἔλκει την 'καταγωγή' του και ο αντιγραφέας Θεοφύλακτος αναγνώστης που κατά το 1408 ολοκλήρωσε τον Κώδ. 84 του Μεγάλου Μετεώρου με τις Πράξεις των Αποστόλων, ο οποίος στο αντίστοιχο σημείωμά του

¹²⁴ Τα «Πάτρια» περιέχονται στον Κώδ. 25 της Μονής του Μεγάλου Μετεώρου.

¹²⁵ Σοφιανός (2000):327.

προσδιορίζει μεταξύ άλλων επί ποιου αυτοκράτορος περατώθηκε το έργο του «*Ἐπληρώθη(η) συν Θε(ε)ῶ ὁ ἀπό(στολος) / ἐν τε βασιλέβοντ(ος) τοῦ εὐσεβεστ(ά)του κ(αι) / φιλοχρίστ(ου) βασιλέος ἡμ(ῶν) κύρ μανο/ήλ τοῦ παλαιόλογ(ου) καὶ αὐτ(ο)κράτ(ο)ρος ρωμαί(ων) / καὶ ἐν τέ τοῦ πανυψίλωτ(ά)τ(ου) ἡμ(ῶν) ἀθέντου του / στήν(η)*». Η γραφή του Θεοφύλακτου είναι βιαστική, η πέννα του παχιά, διαπιστώνονται αρκετά ορθογραφικά λάθη και χρησιμοποιεί πολλά συμπλέγματα και συντομογραφίες.

Ο μοναχός Δομέτιος, αξιοσημείωτος αντιγραφέας, κατά τη διάρκεια ενός έτους (1465) ολοκλήρωσε δύο κώδικες Παρακλητικής (Κώδ. 225 και 344) υπογράφοντάς τους με τον συνηθισμένο και σύντομο τύπο σημειώματος «*Θ(εο)ῦ τὸ δῶρον· καὶ Δομετίου τλήμωνος / ἱερομονάχου πόνος [...]*». Η αντιγραφική του δραστηριότητα με την ολοκλήρωση δυο κωδίκων σε διάστημα ενός έτους συντείνει προς την υπόθεση ύπαρξης καλλιγραφείου στη μονή¹²⁶. Γράφει επιμελημένα μεγαλόσχημα γράμματα και ευανάγνωστα.

Ἐμπειρος και εξαιρετικά παραγωγικός κωδικογράφος είναι ο μοναχός Ιωάσαφ¹²⁷ του 16^{ου} αιώνα στον οποίον ανήκουν οι Κώδ. 132 και 175 του έτους 1551, οι Κώδ. 186 και 112 του επόμενου έτους καθώς και ο Κώδ. 111, του οποίου το λιτό βιβλιογραφικό σημείωμα δεν περιλαμβάνει το έτος ολοκλήρωσης. Πρόκειται για έναν επιδέξιο και ικανότατο γραφέα, με αυστηρό και συντηρητικό ύφος στο σχεδιασμό των γραμμάτων. Η γραφή του είναι εξαιρετικά επιμελημένη, με σωστές αναλογίες και ευανάγνωστη. Τον συναντάμε και στη Μονή Βαρλαάμ με οκτώ κώδικες (Κώδ. 72, 150, 13, 63, 161, 14, 21, 20) που διασπείρονται ανάμεσα στην εξαετία 1547- 1552. Τα κωδικογραφικά του σημειώματα ξεχωρίζουν, διότι εμμένουν στη δήλωση του τόπου αντιγραφής- κάτι που ενδεχομένως ερμηνεύεται από την επιθυμία του να διακρίνει τα έργα του Μεγάλου Μετεώρου από τα αντίστοιχα της Μονής Βαρλαάμ-, περιλαμβάνοντας, τα λιγότερο σύντομα, την χρονολογία, το όνομα και την ιδιότητά του και την ευγενή αίτηση να προσεύχονται οι αναγνώστες υπέρ αυτού.

Εξίσου παραγωγικοί κωδικογράφοι της Μονής του Μεγάλου Μετεώρου είναι πρώτον, ο ιερομόναχος Σεραφεΐμ- Συμεών, δημιουργός πέντε κωδίκων (Κώδ. 276, 256, 309, 95, 136), ο οποίος υιοθετεί έναν εκτενή τύπο βιβλιογραφικού σημειώματος, όπου εκτός από τις συνηθισμένες πληροφορίες για την ταυτότητά του, εκτοξεύει

¹²⁶ Σοφριανός (2000):330.

¹²⁷ Τσελίκας (2008²):681-82.

κατάρες σε όποιον επιθυμήσει να επιβουλευθεί το έργο, ταυτόχρονα, όμως, περιλαμβάνει παράκληση προς τον Κύριο να τον κατατάξει στην βασιλεία του. Δεύτερον, ο επίσης ιερομόναχος Άνθιμος εξ Ιωαννίνων, δημιουργός πολυτελών διακοσμημένων χειρογράφων επιμελημένης γραφής, έργα του οποίου είναι οι Κώδ. 217, 223 και 222 με παρόμοιο περιεχόμενο σημειωμάτων, άλλοτε εκτενέστατο¹²⁸ και άλλοτε σύντομο¹²⁹. Τα χειρόγραφα του Σεραφεΐμ διακρίνονται για την επιμελημένη τους γραφή, διαφορετική στο κωδικογραφικό σημείωμα και δεν ανευρίσκονται λάθη.

Προχωρώντας στη Μονή Βαρλαάμ διαπιστώνεται άμεσα από την συσσώρευση του πλήθους των κωδίκων στους αιώνες 16^{ος}-18^{ος} πως από τον 16^ο αιώνα έως τα μέσα του 17^{ου} κι έπειτα στα τέλη του 18^{ου} ακμάζει με γοργούς ρυθμούς οργανωμένο scriptorio, όπου μοναχοί-αντιγραφείς εργάζονται συστηματικά για την παραγωγή χειρογράφων. Σύμφωνα με τα όσα επισημαίνουν οι επιμελητές του καταλόγου της Μονής το εν λόγω εργαστήριο έχει να επιδείξει θαυμάσια δείγματα κωδικογραφικής τέχνης.

Ο μοναχός Σισώης είναι γνωστός από τρία χειρόγραφα (Κώδ. 49, 56, 60) που είναι χρονολογημένα και έχουν γραφτεί κατά το έτος 1521/22 εκκλησιαστικού περιεχομένου. Η τεχνοτροπία του δηλώνει έμπειρο αντιγραφέα. Η γραφή του είναι καλλιγραφική, επιμελημένη χωρίς ορθογραφικά σφάλματα και τα γράμματα είναι μεγαλόσχημα με μια ανεπαίσθητη κλίση προς τα δεξιά. Χαρακτηριστικά είναι τα διακοσμητικά πρωτογράμματα. Τα χειρόγραφα του φέρουν σχεδόν πανομοιότυπο βιβλιογραφικό σημείωμα «*τὸ παρὸν βιβλίον ἐγράφη παρὰ σισώῃ (μον)αχ(οῦ) ἐν τῷ στυλ(ῶ) τῆς / μονῆς τῆς καλουμένης τοῦ βαρ/λαάμ· ἐν τῷ θέματι τοῦ ἁγίου / μετεώρου· διὰ φροντίδος (καὶ) ἐξόδου / τῶν ἱερομονάχων νεκταρίου / (καὶ) θεοφάνους τῶν αὐταδέλων (καὶ) / κτητόρων· ἐν ἔτει / ζ'λ' [7030=1521/22] / ἰν(δικτιῶν)ος ι'».* Σε αυτό το σημείωμα διαφαίνεται η φροντίδα των κτητόρων της Μονής να εφοδιάσουν την βιβλιοθήκη του μοναστηριού κατά το δυνατό¹³⁰.

Ανάμεσα στους κωδικογράφους που διακρίνονται για το έργο τους και την ταχεία και μαζική αντιγραφική παραγωγή είναι ο μοναχός Ιάκωβος, που μαζί με τον Ιωάσαφ διαδέχονται τον Σισώη, του οποίου έχουν σωθεί δώδεκα ενυπόγραφοι κώδικες (Κώδ. 33, 77, 154, 85, 164, 10, 42, 67, 69, 62, 16, 93) που κατανέμονται

¹²⁸ βλ. β.σ. Κώδ. 223.

¹²⁹ βλ. β.σ. Κώδ. 222.

¹³⁰ Σοφιανός (2000):333.

μεταξύ των ετών 1537- 1549. Ο Ιάκωβος διακρίνεται για τον αυστηρό σχεδιασμό των γραμμάτων με σωστές αναλογίες. Η γραφή του είναι επιμελημένη, σταθερή και ευανάγνωστη και τα κείμενά του είναι απόλυτα ορθογραφημένα. Συντάσσει κωδικογραφικά σημειώματα κατά τα ειωθότα, είναι τυπικός ως προς την καταχώριση της χρονολογίας, ενίοτε ζητά συγχώρηση για την αμάθεια και τα ενδεχόμενα σφάλματα, ενώ κάποτε χρησιμοποιεί και προσδιοριστικά ταπεινότητας, όπως οϊκτρός, τάλας και ρακένδυτος. Χρησιμοποιεί τον κοινότατο δωδεκασύλλαβο τύπο, όπως στο σημείωμα του Κώδ. 10 «*Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Ἰακώβου ὁ πόνος*» ή το λιγότερο σύντομο και με κάποιες διαφοροποιήσεις «*ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον παρὰ Ἰακώβου μοναχοῦ· ἐν / τῷ στύλῳ τῆς μονῆς τοῦ βαρ/λαάμ καλουμένης, ἐν τῷ θέματι τοῦ μετεώρου: / ἐν τῷ ,ζ^ων^ωη^ι [7058=1549/50] ἔτει:» του Κώδ. 42.*

Ο βαρλααμίτης ιερομόναχος Αρσένιος, μαθητής του επισκόπου Λουκά Ουγγροβλαχίας του Κυπρίου, σύμφωνα με τη μαρτυρία του ίδιου στο βιβλιογραφικό σημείωμα του Κώδ. 215, στα πέντε χειρόγραφα (Κώδ. 82, 54, 215, 73, 76) τα οποία έχει υπογράψει ονομαστικά, συνηθίζει να συντάσσει ένα βιβλιογραφικό σημείωμα που δεν αποκλίνει από τα καθιερωμένα, χρησιμοποιώντας επίθετα μειωτικά, που συνάδουν με το ταπεινό ήθος του μοναχού, με αναφορά στον χορηγό, παράκληση συγχωρήσεως λαθών και εκτόξευση αρών. Δεν πρέπει να παραγνωριστεί η αξία της πληροφορίας για τη σχέση δασκάλου- μαθητή που συντείνει στην ύπαρξη οργανωμένου καλλιγραφείου στη Μονή Βαρλαάμ. Πρόκειται για λαμπρό καλλιγράφο που διακρίνεται για την επιμελημένη γραφή με σωστές αναλογίες και πλήρη αρμονία, με περίτεχνα πρωτογράμματα και πλούσια διακόσμηση. Επηηρεασμένος από τον διδάσκαλό του ο Αρσένιος χρησιμοποιεί στα σημειώματά του, όπως κατόπιν και ο Ιωαννίκιος, διαφορετικό τύπο γραφής από το κυρίως κείμενο, πιο περίτεχνο.

Πολυγραφοτάτος, έμπειρος και υπερδραστήριος ο ιερομόναχος Ιωαννίκιος, μαθητής του Αρσενίου, με δεκατρείς ενυπόγραφους κώδικες (Κώδ. 19, 47, 51, 7, 128, 24, 156, 29, 106, 80, 35, 32, 26) των ετών 1613 έως 1630 χρησιμοποιεί δυο τύπους βιβλιογραφικού σημειώματος· τον πολύ κοινό του Κώδ. 26 «*τὸ παρὸν βιβλίον ἐγράφη Διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς Ἰωαννικίου· / ἐν τῷ στύλῳ τοῦ βαρλαάμ· ἐν ἔτει ,αχλ^ι [1630]:-» με ελάχιστες αποκλίσεις και τον εκτενέστατο του Κώδ. 106 με παραλλαγές και όλα σχεδόν τις πληροφορίες που είθισται, όπως χρονολογία, τόπος αντιγραφής, επίθετο δηλωτικό ταπείνωσης, εκτόξευση αρών, παράκληση συγχώρησης λόγω αμαθείας. Ο κωδικογράφος Ιωαννίκιος έχει να επιδείξει χειρόγραφα επιμελημένης και*

αυστηρού ύφους γραφής, παχιάς πέννας με συμπλέγματα που δεν δημιουργούν, ωστόσο, κανένα πρόσκομμα στην ανάγνωση.

Κλείνοντας με τη Μονή Βαρλαάμ έτερος αξιομνημόνευτος παραγωγικός αντιγραφέας του τέλους του 18^{ου} αιώνα είναι ο Αναστάσιος Σουγδουρής, ο οποίος, όμως, συναντάται και στη Μονή της Αγίας Τριάδος με δυο κώδικες (Κώδ. 6 του έτους 1779 και Κώδ. 52 του έτους 1789). Διακρίνεται για το ιδιότυπο ύφος της γραφής του, από την οποία απουσιάζουν εντελώς συντομογραφίες και συμπλέγματα, με αποτέλεσμα να είναι ευανάγνωστη. Γράφει στρογγυλόσχημα, λεπτεπίλεπτα γράμματα με τρόπο σταθερό και επιμελημένο. Η Μονή διαθέτει πέντε χειρόγραφα του (Κώδ. 101, 143, 133, 59, 61) έργο της τριετίας 1782 έως 1784, των οποίων τα κωδικογραφικά σημειώματα είναι λιτά, σύντομα, σχεδόν πανομοιότυπα («*Η παροῦσα παρακλητικὴ ἐγράφη ἐν τῷ στυλῶ τοῦ βαρλαάμ/ διὰ χειρὸς ἀναστασίου σουγδουρῆ τοῦ ἐξ ἰωαννίνων, ἐπιμελεία / δὲ χριστοφόρου ἱερομονάχου ἐν ἔτει ,αψπδ´ [1784]:»*) με εξαίρεση εκείνο του Κώδ. 143.

Σε ό,τι αφορά τη μικρότερη Μονή του Αγίου Στεφάνου, αντιγραφείς όπως ο Ησαΐας των Κωδ. 37 και 18 του 17^{ου} αιώνα, ο Αρσένιος και ο Ρωμανός των Κωδ. 109 και 113 του 18^{ου} αιώνα (έργα και των δύο) συντάσσουν κοινότυπα και λίαν σύντομα βιβλιογραφικά σημειώματα απαρτιζόμενα από το όνομά τους μόνο ή και την χρονολογία. Εικότερα, ο Ησαΐας είναι δημιουργός πλούσια δικασομημένων κωδίκων με επίτιτλα και περίτεχνα πρωτογράμματα, ενώ η γραφή του είναι επιμελημένη και ύφους που προσισιάζει σε εκκλησιαστικού περιεχομένου κείμενα, χωρίς ορθογραφικά σφάλματα.

Οι μονές της Αγίας Τριάδος και Ρουσάνου, τα χειρόγραφα της οποίας συγχωνεύθηκαν στον κατάλογο της πρώτης, έχουν να επιδείξουν τον ρουσανίτη καλλιγράφο ιερομόναχο Παρθένιο, αντιγραφέα των Κωδ. 59 της Αγ. Τριάδας (Κώδ. 30 Ρουσάνου), γραφής επιμελημένης, σταθερής και ευανάγνωστης. Εικάζεται πως στη μονή διατηρούσε περιορισμένο, αλλά οργανωμένο καλλιγραφικό εργαστήριο¹³¹. Ο Παρθένιος συντάσσει ένα μεστό και λιτό σημείωμα, στο οποίο αναγράφεται το όνομα, το σχήμα που φέρει και η χρονολογία αντιγραφής «*ἐγράφει τὸ παρὸν θεοτοκάριον, / διὰ χειρὸς παρθενίου κ(αι) ἐν ἱερομονά/χοις ἐλαχίστου· ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ / τοῦ ρουσάνου· κ(υρίο)υ ἡμῶν ἰ(ησο)ῦ χ(ριστο)ῦ τοῦ/ ἀληθινοῦ θ(εο)ῦ ἡμῶν·*

¹³¹ Σοφιανός (1993₁):κη'.

πλησίον τοῦ / μετεώρου: ἐπὶ ἔτ(ους)· ,ζ^ωογ^ω [7073=1565]:/ μὴν ἰούνιος:-». Του καλλιγράφου μοναχού Πορφυρίου του Κώδ. 21 της Αγίας Τριάδας του 16^{ου}/ 17^{ου} αιώνα (Κώδ. 43 Ρουσάνου) το κωδικογραφικό σημείωμα είναι κοινό. Το χειρόγραφο του χαρακτηρίζεται από στρογγυλόσχημα, σταθερά και ευανάγνωστα γράμματα που κλίνουν προς τα αριστερά, ενώ δε λείπουν οι συντομογραφίες. Κατά τον 16^ο αιώνα φαίνεται να λειτούργησε στη Μονή Ρουσάνου, όχι βέβαια συστηματικό και οργανωμένο όπως στη Μονή της Υψηλοτέρας ή Καλλιγράφων και στη Μονή Βαρλαάμ, βιβλιογραφικό εργαστήριο που εξυπηρετούσε τις ανάγκες της.

Τέλος, στο δυναμικό των δυο μικρότερων αυτών μονών συναντάμε τον Μανουήλ Τζυκανδύλη, άγνωστο από αλλού, του Κώδ. 1 της Αγίας Τριάδας (Κώδ. 2 Ρουσάνου) του 14^{ου} αιώνα, τον ιερέα Μάρκο Αβραμιώτη του Κώδ. 18 της Αγίας Τριάδας (Κώδ. 9 Ρουσάνου), τον μοναχό Σάφπειρο του 16^{ου} αιώνα του Κώδ. 111 της Αγίας Τριάδας (Κώδ. 24 Ρουσάνου) και τον Νείλο μοναχό του κελλίου Καλλιστράτου του Κώδ. 62 της Αγίας Τριάδας (Κώδ. 23 Ρουσάνου) του έτους 1524/25. Το κωδικογραφικό σημείωμα του Νείλου είναι πολύστιχο και κοινό με τη συνήθη παράκληση προς τον Κύριο· «Ἐτελιώθ(η) τὸ παρ(ὸν) βιβλίον τούτω· διὰ χειρὸς ἐμοῦ / νίλου μον(α)χοῦ· τάχα (καὶ) πνευματικοῦ· εὐρίσκομ(έν)ου, εἰς / κελίον καλλιστράτου· ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστ)ῆ, σῶσον οἴκτιρον / τ(ὸν) κοποιδῶντα· (καὶ) τ(ὸν) ἔχοντα ἐν παραδεισῶ· καὶ τῶν / δεξιῶν σ(ωτ)ήρ τάξων προβάτων· πλὴν (καὶ) συναβλίζεσθαι ἐν παραδεισῶ· ἄλλοῦν εἶ τω εὐχεσθαι / τοῦτον σ(ωτ)ήρ μου· δώρησαι αὐτοῦ πλημμελ/ημ(ά)τ(ων) λύσιν· (καὶ) ὀδήγησον πάντ(ας) τοὺς ἀναγνωσοῦντας· / σῶχωρήσασθαι ἐμὲ τὸν κοποιδῶντα: / +Ἔτους ,ζ^ωλγ' [7033=1524/25]». Η γραφή του Νείλου χαρακτηρίζεται από επιμέλεια, περιέχει συμπλέγματα και συντομογραφίες και η πέννα χαράζει παχύτερα γράμματα.

Ἐπειτα από την ανωτέρω αδρομερή αναφορά των πιο αντιπροσωπευτικών αντιγραφέων της μετεωρίτικης πολιτείας και του τύπου των βιβλιογραφικών σημειωμάτων που υιοθετούν γίνεται αντιληπτό για μια ακόμη φορά το προσωπικό στοιχείο που ενυπάρχει, συνάμα, όμως, καταδεικνύεται ότι επρόκειτο για μια πάγια τακτική που απορρέει από την ενδόμυχη ανάγκη του δημιουργού να αποδώσει ταυτότητα στο έργο του ή αλλιώς στον κόπο που κατέβαλε. Το βιβλιογραφικό σημείωμα εν γένει είναι θησαυρός για τον παλαιογράφο, διότι μέσω της μελέτης των στοιχείων που προσφέρει είναι σε θέση να εξάγει συμπεράσματα και για άλλα

χειρόγραφα που δεν φέρουν όνομα, αλλά μπορεί να πιστοποιήσει μέσω της σύγκρισης των δεδομένων.

Αν διεξέλθει ο μελετητής το σύνολο των σταχυολογημένων σημειωμάτων εύκολα μπορεί να διαπιστώσει ότι οι κωδικογράφοι σε γενικές γραμμές ακολουθούν τον γενικό τύπο, όπως αυτός εκτέθηκε στην εισαγωγή.

Ο αντιγραφέας και στην περίπτωσή μας κατά μείζονα λόγο ο μοναχός-αντιγραφέας, όπως γίνεται αντιληπτό, δεν επιτρεπόταν σύμφωνα με τους κανόνες του εργαστηρίου να αλαζονεύεται για το κοπιώδες έργο του. Έτσι, ερμηνεύεται η έλλειψη του ονόματος του αντιγραφέα στα περισσότερα βιβλιογραφικά σημειώματα. Αλλά και στο σύνολο εκείνων στα οποία ο αντιγραφέας εκθέτει το όνομά του διαπιστώνουμε ότι προκειμένου να μετριαστεί ή να μηδενιστεί η αίσθηση κομπασμού που υποτίθεται ότι αναδυόταν από την δήλωσή του, χρησιμοποιεί ένα ή και περισσότερα επίθετα προσδιοριστικά ταπεινότητας¹³². Αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένα παραδείγματα με τα οποία ο μοναχός προσπαθεί εναγωνίως να επισημάνει την ποταπότητά του: *τλήμων, άμαρτωλός, εύτελής, οίκτρός, τάλας, έλάχιστος, ταπεινός, ανάξιος, τρισάθλιος, άπρόκοπος, ράκένδυτος* και πλήθος άλλων. Ενδεικτική είναι η περίπτωση του Παφνουτίου στο βιβλιογραφικό σημείωμα του Κώδ. 153 του Μεγάλου Μετεώρου «*θύτου παροικτροῦ, παφνουτίου μονοτρόπου, άρετήν πάς(η)ς ζένος / ὕστατος, ἄθλιος (και) τα/ λαίπορος σκόλυζ κ(αι) οὐκ ἄν(θρωπ)ος κ(αι) έξοθένημα λαοῦ: / ἔτ(ους) ,ζ^ωλ^ω [7030=1522] ἰν(δικτιῶν)ος ι': μην(ί) ιουν(ίω) κδ'».*

Ασφαλώς, πρόκειται για μια πρακτική που προσιδιάζει και υπαγορεύεται από τις επιταγές του χριστιανικού προτύπου για ταπεινότητα και παντελή πάταξη του εγωισμού.

Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις, όπου ο αντιγραφέας υπογράφει με τον κοινό επαναλαμβανόμενο τύπο *Θεοῦ τὸ δῶρον και πόνος ...*, όπου γίνεται εμφανής σύμφωνα με την χριστιανική κοσμοθεωρία η αντιπαράθεση μεταξύ ελεήμονα και παντοδύναμου Θεού με τον αδύναμο άνθρωπο¹³³.

Συχνά, γίνεται επίκληση στον Θεό ή και σε άλλα πρόσωπα της Αγίας Τριάδας είτε στην αρχή είτε με την ολοκλήρωση του αντιγραφικού έργου κατά το αγαπημένο έθος και σύμφωνα με το ήθος του χριστιανού. Ενδεικτικά, αναφέρεται το παράδειγμα

¹³² Hunger (1995):120.

¹³³ ό. π. 126.

του βιβλιογραφικού σημειώματος του Κώδ. 6 της Μονής Βαρλαάμ «*Ι(ησοῦ)ς Χ(ριστὸ)ς / Δόξα σοι ὁ θε(ο)ς ἡμῶν, δόξα σοι. / παμμεδέοντι θε(ε)ῶ / σὺν υἱεῖ, πν(εύματ)ι, δόξα. / ἀμήν· / ,ζῳμς' [7046=1537] σεπτεμ(βρί)ου κῆ*».

Σε αρκετές περιπτώσεις ο αντιγραφέας νιώθει επιτακτική την ανάγκη να προστατεύσει το επίπονο έργο που μετά κόπων πολλών και βασάνων περάτωσε. Το γεγονός αυτό τον υποχρεώνει, όπως καταδεικνύεται από τα πολύστιχα σημειώματα που συντάσσουν οι κωδικογράφοι με τα συνηθισμένα στοιχεία ταυτότητας της αντιγραφής, να εκτοξεύσει και μια σειρά αρών με αποδέκτη όποιον διανοηθεί να επιβουλευθεί το πολύτιμο πόνημά τους σε συνδυασμό με την επίκληση και δοξολογία του θείου και την ταυτόχρονη αίτηση συγχωρήσεως της αμάθειας και των σφαλμάτων¹³⁴. Κάποτε συναντάται η φράση «*Τέλος σὺν Θεῶ*» ή «*Τῶ συντελεστῆ τῶν καλῶν Θεῶ χάρις*» καταδεικνύοντας την θερμή πίστη στην αρωγή του Κυρίου στα αγαθά έργα.

Η πράξη της γραφής ήταν μια εξαιρετικά κοπιώδης διαδικασία αν αναλογιστεί κανείς τις δύσκολες συνθήκες κάτω από τις οποίες αναγκάζονταν να εργαστούν οι αντιγραφείς. Έτσι, δεν είναι λίγες οι φορές που και οι μετεωρίτες κωδικογράφοι περατώνοντας το έργο χρησιμοποιούν από ενθουσιασμό, ικανοποίηση και ανακούφιση τον πολύ κοινό δωδεκασύλλαβο τύπο της μεταφοράς του θαλάσσιου ταξιδιού με παραλλαγές¹³⁵ «*Ὡσπερ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα, οὕτως καὶ οἱ γράφοντες βιβλίου τέλος*»¹³⁶ που κατ' ουσίαν συνιστά έκφραση απελευθέρωσης από την κοπιαστική γραφίδα, ανάσα αποδέσμευσης από τον ζυγό της αντιγραφής.

Ακόμη, επειδή οι αντιγραφείς είχαν συναίσθηση ότι αντέγραφαν κείμενα που θα διαρκούσαν στον χρόνο, εκφράζουν όχι σπάνια την πίστη προς τη θνητότητα του ανθρώπου σε αντιπαραβολή προς την αθανασία του έργου¹³⁷ με την συχνά

¹³⁴ Πληθώρα παραδειγμάτων μπορεί να δει κανείς στα β.σ. των Κωδίκων 95, 136, 223, και 538 της Μονής του Μεγάλου Μετεώρου και στα β.σ. των Κωδίκων 106, 51, 24, 29 και 32 της Μονής Βαρλαάμ.

¹³⁵ Σύμφωνα με τον Hunger (1995):128 «Αυτό όμως προέρχεται από μια χαρακτηριστικά βυζαντινή ιδιαιτερότητα [...] η οποία αποτελεί μια γενική υφολογική αρχή της βυζαντινής λογοτεχνίας: τη *variatio minima*, την ποικιλία, την αλλαγή στις ελάχιστες λεπτομέρειες.».

¹³⁶ βλ. ενδεικτικά κωδικογραφικά σημειώματα του Κώδ. 64 της Μονής Μεγάλου Μετεώρου, Κώδ. 43 και Κώδ. 136 της Μονής του Αγίου Στεφάνου, Κώδ. 108 της Μονής Αγίας Τριάδας.

¹³⁷ Treu (1970):56-64.

επαναλαμβανόμενη φράση ενίοτε ελαφρώς διαφοροποιημένη «*Ἡ μὲν χεὶρ ἢ γράψασα σήπεται τάφῳ, γραφὴ δὲ μένει εἰς χρόνους ἀπεράντους*»¹³⁸.

Συχνά οι κωδικογράφοι κομίζουν πληροφορίες για το ποιος κατέβαλε τα έξοδα, δηλαδή τη δαπάνη¹³⁹, και την ταυτότητα του εντολοδότη, ενώ δε λείπει και η αίτηση του γραφέα προς τους αναγνώστες να προσεύχονται για αυτόν. Τέλος, επειδή γνώριζαν ότι ακουσίως περιέπιπταν σε σφάλματα ζητούν συγχώρηση για την αμάθειά τους, ή όπως αλλιώς την ονομάζουν, *χωρικογραφία*¹⁴⁰, διότι ήταν κοινός τόπος ότι «*ὁ γράφων παραγράφει*»¹⁴¹, φράση που συναντάται και σε χειρόγραφα της Κάτω Ιταλίας.

Ολοκληρώνοντας τη σύντομη επισκόπηση των αποθησαυρισθέντων βιβλιογραφικών σημειωμάτων των μετεωρικών Μονών επισημαίνεται η συνήθεια ορισμένων αντιγραφέων να χρησιμοποιούν τον τύπο της μονοκονδυλιάς, όπως ο Ιωάσαφ Λαρίσης στον Κώδ. 21 της Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος ή ο Χριστόδουλος στον Κώδ. 83 της ίδιας μονής, ενώ δεν είναι σπάνια και η χρήση του κρυπτογραφικού αλφαβήτου, όπως στον Κώδ. 515 της Μονής Μεταμορφώσεως επίσης, γεγονός που ανάγεται στη συνήθεια των Βυζαντινών να χρησιμοποιούν κρυπτογραφήματα, όταν επρόκειτο για προφητείες και μυστικιστικού περιεχομένου πληροφορίες.

Τα βιβλιογραφικά σημειώματα κατά κύριο λόγο και έπειτα τα διάφορα άλλα σημειώματα των ελληνικών χειρογράφων συντασσόμενα τις περισσότερες φορές από άγνωστη γραφίδα και σπανιότερα από κωδικογράφους που δηλώνουν την ταυτότητά τους αποτελούν σημαντική και αξιόλογη πηγή πληροφοριών για τους ερευνητές κυρίως παλαιογράφους και ιστορικούς. Συνιστούν μια αχτίδα που φωτίζει πτυχές του βίου άγνωστες ή προσθέτουν ένα λιθαράκι στην ήδη υπάρχουσα γνώση, καθώς δύνανται να αποκαλύπτουν, ενίοτε, άγνωστες παντελώς λεπτομέρειες. Αδημοσίευτο ογκώδες υλικό περιμένει αθησαύριστο την προσέγγιση των μελετητών. Η συγκέντρωση και δημοσίευση τέτοιων κειμένων θα πλουτίσει ποικιλοτρόπως τη γνώση μας για την ιστορία των Μονών σε ένα πρώτο επίπεδο και την ιστορία εν γένει της περιόδου κατά την οποία συντάχθηκαν. Κάθε προσπάθεια προς αυτήν την

¹³⁸ βλ. ενδεικτικά τα βιβλιογραφικά σημειώματα του Κώδ. 64 και του Κώδ. 662 της Μονής Μεγάλου Μετεώρου, του Κώδ. 102 της Μονής του Αγίου Στεφάνου και του Κώδ. 51 της Μονής Βαρλαάμ.

¹³⁹ βλ. ενδεικτικά τα βιβλιογραφικά σημειώματα του Κώδ. 31 της Μονής Μεγάλου Μετεώρου, του Κώδ. 60 της Μονής Βαρλαάμ και του Κώδ. 6 της Μονής του Αγίου Στεφάνου.

¹⁴⁰ βλ. Κώδ. 197 της Μονής Μεγάλου Μετεώρου.

¹⁴¹ βλ. Κώδ. 213 της Μονής Μεγάλου Μετεώρου.

κατεύθυνση ανοίγει νέους δρόμους στην επιστήμη της Παλαιογραφίας, διότι λίγα είναι κερδισμένα και πολλά μένουν να κερδηθούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ & ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Άτσαλος, Β. (2004): *Παλαιογραφικά και Κωδικολογικά Ανάλεκτα*, Θεσσαλονίκη.

Βέης, Ν. Α. (1998²): *Τὰ χειρόγραφα τῶν Μετεώρων. Κατάλογος περιγραφικὸς τῶν χειρογράφων κωδίκων τῶν ἀποκειμένων εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων ἐκδιδόμενος ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ Ν. Α. Βέη, Τ. Α΄, Τὰ χειρόγραφα τῆς μονῆς Μεταμορφώσεως*, Προλεγόμενα Βρανούση Λ. και Σοφιανού Δ. Ζ., Αθήνα.

_____ (1984): *Τὰ χειρόγραφα τῶν Μετεώρων. Κατάλογος περιγραφικὸς τῶν χειρογράφων κωδίκων τῶν ἀποκειμένων εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων ἐκδιδόμενος ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ Ν. Α. Βέη, Τ. Β΄, Τὰ χειρόγραφα τῆς μονῆς Βαρλαάμ*, Προλεγόμενα Σοφιανού Δ. Ζ., Αθήνα.

Björnstahl, J. J. (1979): *Το οδοιπορικό της Θεσσαλίας 1779*, μτφρ. Μεσεβρινός, Θεσσαλονίκη.

Curzon, R. (2010²): *Τα μοναστήρια των Μετεώρων*, μτφρ. Μυγδαναλεύρου Μ., Αθήνα.

Devreesse, R. (1954): *Introduction à l'Étude des Manuscrits Grecs*, Paris.

Δημητρακόπουλος, Φ. (1984): “Συμβολή εἰς τοὺς καταλόγους Ἑλλήνων Κωδικογράφων”, *Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, 45 (1981/82): 263-312.

Δούκας-Παπαδημητρίου, Ν. (2004): *Το Δίκαιο των Ιερών Χώρων Πάτμου και Μετεώρων*, Αθήνα.

Ευαγγελάτου-Νοταρά, Φ. (1978): *‘Σημειώματα’ ἑλληνικῶν κωδίκων ὡς πηγή διὰ τὴν ἔρευναν τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ 9^{ου} αἰῶνος μέχρι τοῦ ἔτους 1204*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα.

Hunger, H. (1995): *Ο κόσμος του βυζαντινού βιβλίου. Γραφή και ανάγνωση στο Βυζάντιο*, μτφρ. Βασίλαρος Γ., επιμ. Κόλιας Τ., Αθήνα.

Θεοτέκνη Μοναχή (2010): *Ιερά ασκητήρια. Το πέτρινο δάσος*, Τ. Α΄, Άγια Μετέωρα.

Καραγιαννόπουλος, Ι. (1996⁴): *Το βυζαντινό κράτος*, Θεσσαλονίκη.

Κοτζάμπαση, Σ. (2004): *Βυζαντινά Χειρόγραφα από τα Μοναστήρια της Μικράς Ασίας*, Αθήνα.

Μιονί, Ε. (1998⁵): *Εισαγωγή στην Ελληνική Παλαιογραφία*, μτφρ. Παναγιωτάκης Ν., Αθήνα.

Νικονάνος, Ν. (2009³): *Μετεώρα. Τα μοναστήρια και η ιστορία τους*, Αθήνα.

Παπάζογλου, Γ. (2009²): *Βυζαντινή Βιβλιολογία. Εισαγωγή στην Ελληνική Παλαιογραφία και Κωδικολογία*, Κομοτηνή.

Πολίτης, Λ. (1961): *Οδηγός καταλόγου χειρογράφων*, Αθήνα.

Reynolds, L. D. – Wilson, N.G. (2001³): *Αντιγραφείς και φιλόλογοι. Το ιστορικό της παράδοσης των κλασικών κειμένων*, μτφρ. Παναγιωτάκης Ν., Αθήνα.

Σοφιανός, Δ. Ζ. (1986): *Τὰ χειρόγραφα τῶν Μετεώρων. Κατάλογος περιγραφικὸς τῶν χειρογράφων κωδίκων τῶν ἀποκειμένων εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, Τ. Γ΄, Τὰ χειρόγραφα τῆς μονῆς Ἁγίου Στεφάνου*, Αθήνα.

_____ (1988): “Τὰ χειρόγραφα τῶν Μετεώρων. Ἱστορικὴ ἐπισκόπηση. Γενικὴ Θεώρηση.”, Πρακτικὰ Α΄ Συμποσίου Τρικαλινῶν Σπουδῶν, *Τρικαλινά*, 8: 35-87.

_____ (1990): *Ὁ ὀσιος Ἀθανάσιος ὁ Μετεωρίτης. Βίος- Ακολουθία- Συναξάρια, Προλεγόμενα, Μετάφραση τοῦ βίου, Κριτικὴ ἐκδόση τῶν κειμένων*, Μετέωρα.

_____ (1993): *Τὰ χειρόγραφα τῶν Μετεώρων. Κατάλογος περιγραφικὸς τῶν χειρογράφων κωδίκων τῶν ἀποκειμένων εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, Τ. Δ΄, Τὰ χειρόγραφα τῆς μονῆς Ἁγίας Τριάδος, Μέρος Α΄ και Β΄*, Αθήνα.

_____ (1996): “Βιβλιοθήκες και Ἀρχεῖα. Χειρόγραφα, ἐγγράφα, παλαιὰ βιβλία τῶν μετεωρίτικων μονῶν” στο Σταύρακας Βησσαρίων (ἐπιμ.) (1996), *Ἡ Καθημερινή, Ἐπτὰ Ἡμέρες, Θεσσαλία*, Αθήνα: 133-139.

_____ (2000): “Γραφεῖς και βιβλιογραφικά ἐργαστήρια τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων 15^ο- 16^ο αἰ.” στο Πατούρα- Σπανοῦ Σοφία (ἐπιμ.) (2000), *Διεθνή συμπόσια 7, Ἡ ἐλληνικὴ γραφὴ κατὰ τοὺς 15^ο και 16^ο αἰῶνες*, Αθήνα: 323- 347.

_____ (2009): *Τα χειρόγραφα της μονής Ρουσάνου των Μετεώρων. Κατάλογος Περιγραφικός*, Αθήνα.

Trapp, E. (1976- 1996): *Prosopographisches Lexikon der palaiologenzeit*, V. 1- 12, Wien. (PLP)

Treu, K. (1966): “Griechische Schreibernotizen als Quelle für politische, soziale und culturelle Verhältnisse ihrer Zeit”, *ByBulg*, 2: 127-143.

_____ (1970): “Weitere Handschriften mit der Schreiberformel “Η μὲν χεὶρ””, *Scriptorium*, XXIV: 55-64.

Turyn, A. (1964): *Codices Graeci Vaticani saeculis XIII et XIV scripti annorumque notis instructi*, civitas Vaticana.

Τσελίκας, Α. (2008²): *Θέματα Ελληνικής Παλαιογραφίας*, Αθήνα.

Vogel, M.- Gardthausen, V. (1909): *Die griechischen Schreiber des Mittelalters und die Renaissance*, Leipzig.

- Πληροφορίες για την ιστορία των μετεωρικών μονών αντλήθηκαν, επίσης, από την ιστοσελίδα www.roussanou.gr/ROUSSANOU/History.